
HÍREK,
LAPVÉLEMÉNYEK

HÍREK, LAPVÉLEMÉNYEK

A kisebbségi magyarok irodalmi almanachja. Már hat éve annak, hogy az új Auróra, a csehszlovákiai és romániai magyarság közös irodalmi évkönyve először megjelent Pozsonyban. Ez a nívós, érdekes irodalmi évkönyv a kisebbségi magyarság irodalmi frontját akarta megteremteni, de ez a célkitűzés csak most válik impozáns és teljes valósággá, amikor a Vajdaság írói és költői is képviselve lesznek az 1929-es év almanachjában. Eddig az Új Auróra lelkes és nagy elgondolású szerkesztője, Reinel János, a következő vajdasági írókat és költőket kérte fel közreműködésre: Berényi Jánost, Borsodi Lajost, Csuka Zoltánt, Debreczeni Józsefet, Farkas Geizát, Fekete Lajost, Milkó Izidort, Radó Imrét, Szenteleky Kornélt és Tamás Istvánt. – Az almanach nagyon szépnek, értékesnek és tartalmasnak ígérkezik. Három ország: Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia magyar íróinak legjava termését fogja magában foglalni, három ország magyarságának lelke fog megszólalni és összecsendülni az Új Aurórában. A kisebbségi magyaroknak irodalmi almanachja már november első felében elhagyja a sajtót, és tiszta, testvéri szeretettel reméljük, hogy itt a Vajdaság magyarjai között is megértő és lelkes közönségre fog találni.

A Vajdasági Írás nem közöl jeltelen írásokat. Minden közleményért szerzője felelős.

A VAJDASÁGI ÍRÁS HÍREI

A Vajdasági Írás novemberi száma a nyomda túlterheltsége és az előfizetési díjak pontatlan befizetése miatt késett ennyi ideig. Kiadóhivatalunk a legnagyobb erőfeszítéseket teszi meg, hogy ezt

a két nagy akadályt leküzdje, de küzdelmünk csak úgy lehet eredményes, ha olvasótáborunk teljesíti kötelességét, és az előfizetési hátralékot pontosan be is küldi. Minden kilátásunk megvan arra, hogy fojtogató nehézségeinket most már végleg leküzdjük, és a decemberi kettős számot január elejére megjelentetjük. A januári szám január végén jelenik meg, míg a februári már február ötödikén, és ettől kezdve minden számunk pontosan minden hónap első hetében jelenik meg. Nagyon kérjük olvasóinkat: legyenek velünk ebben a birkos nehéz küzdelemben, s csupán annyit tegyen meg, hogy előfizetését rendben juttassa el hozzánk, hogy mi is rendben adhassuk ki lapunkat. Mi bizonyos önérzettel vállaljuk küzdelmünk számtalan nehézségét, és megnyugtat az a tudat, hogy most már harmadik évfolyamunkba lépünk, és másfél éves munkánk alatt három vaskos kötetet adtunk a közönség kezébe. Ez az a biztató fárosz, amely vállalkozásunknak szebb jövőt int, és bízunk abban, hogy lassan, de állandóan növekvő olvasótáborunk minden tagja hű marad a Vajdasági Íráshoz, amely viszont hűséges marad programjához és munkájához.

HÍREK, LAPVÉLEMÉNYEK

Újabb szerb Ady-fordítások. Leskovac Mladen, a kiváló szerb költő és kritikus a Život i rad (Élet és Munka) 1928. évi 10. és 11. számában öt új Ady-fordítást mutat be. (Ha fejem lehajtom – Egy ismerős kis fiú – Bolyongás Azúrországbán – Hazamegyek a falumba – Egy ócska konflisban). Mindegyik fordítás hűséges és művészi tükörképe az eredetinek, itt is megtaláljuk azt, amit Leskovac mindegyik fordításánál: az eredeti tökéletes átértést. A 11. számban a Szemle (Pregled) rovatban ezenkívül pontos és kimerítő cikket találunk ugyancsak Leskovactól Ady Endre életéről és munkásságáról.

Tamás István új verseskötete. Budapestről kapjuk az örömdöntő hírt, hogy Tamás Istvánnak, a jónevű vajdasági költőnek a pesti Genius kiadásában a közeljövőben új verseskötete jelenik meg. Ezenkívül az Athenaeum kiadásában Tamás Istvánnak egy nagyobb interjúgyűjteménye jelenik meg, amelyet a legutóbbi év-

ben gyűjtött össze, és amelyek magyar írókkal és művészekkel folytatott szubjektív diskurzusok. Az interjúkönyv összfel hagyja el a sajtót.

Új vajdasági könyvek. Wollák Gyula, kinck érdekes és mélyen szántó bölcselmi írásait a V. I. olvasóközönsége jól ismeri, és bizonyára sokra is értékeli, Műveltség és álműveltség címmel akarja megjelentetni legújabb filozófiai munkáját. A 200 oldal terjedelmű könyv ára 40 dinár lesz. Előjegyzéseket kiadóhivatalunk is elfogad. – Laták István, a fiatal vajdasági poéta, akinek nemrég megjelent verseskötete a kritika egyöntetű elismerésével találkozott, most elbeszéléseit gyűjtötte össze. Az elbeszélőkötet D ü h címmel fog a szerző kiadásában Suboticán megjelenni. Ára ugyancsak 40 dinár lesz. Előjegyzéseket elfogad a kiadóhivatal. – Tarkói Zoltán, a fiatal írógárda tagja regényt készül kiadni sajtó kiadásában Suboticán. A címe „Küzdő emberek” lesz.

A VAJDASÁGI ÍRÁS REGÉNYPÁLYÁZATA. A V. I. 5000 dináros regénypályázatáról sokan csak későn értesültek, és ezért arra kérték a szerkesztőséget, hogy hosszabbítsuk meg a pályázat határidejét. Mivel a pályázat kiírásával célunk egyedül az volt, hogy a Vajdaság magyar irodalmát fejlesszük, így magunk is sajnálnánk, ha egyes pályamunkák lemaradnának. Ezért a regénypályázat határidejét 1929. augusztus 15-éig toljuk ki az eddigi feltételek mellett. Eddig a következő pályamunkákat kaptuk: 1. Alföldi nap alatt (Jelige: Subotica 100) 2. Elült a sirocco (Jelige: Sic fata volunt) 3. Az ősz regénye (Jelige: Szeptember végén) 4. A gyár, Jarnó József (Trnava, Szlovákia), 5. A vetélytársak (Jelige: A vetélytársak), 6. Bolygó Dávid hét napja (Jelige: Transsylvan).

A LETOPIS MATICE SRPSKE CIKKE A VAJDASÁGI MAGYAR KÖLTŐK ANTOLÓGIÁJÁRÓL

Csuka Zoltán, a kisszámú vajdasági magyar írók között a négyöt ismertebbnek egyike, mikor „dokumentumot akar adni a jugoszláviai magyar írásról”, túlságosan és pizmogóan körültekintő

munkát végez a versek válogatása közben, amiért ezek aztán nem mindig ütnek meg a mértéket. Ilyképpen tizennégy, a legkülönbözőbb szándékú és arculatú költő került egymás mellé, hetvennyolc költeménnyel.

„Senki se csodálkozzon azon, hogy mennyire különböző írások talál itt egymás mellett” – mondja vállvonogatással az antológia összegyűjtője is, szkeptikusan és szükségtelenül, megfelelő nyomós ok híján, mintegy erőszakoltan toleráns előszavában. Igaz, hogy az a tarka irodalmi termés, amelyik rendelkezésére állt, a maga szűkös voltában is olyan különböző hangú és fajtájú, azonkívül nem mindig áll azonos fejlődési fokon, úgyhogy gyakran lehetetlen egy kizárólagos és uralkodó ideológiai kritérium alá venni, ami aztán bizonyos intímabb közösség jellegét adná neki, vagy bensőbb és érthetőbb pszichológiai egységnek mutatná: a legkülönbözőbb, sokszor legellentétebb felfogások keletkeznek, találkoznak és váltakoznak, szökdélnek állandóan és kikerülhetetlenül.

De a könyv hibáinak és meg nem győző voltának nem ez a fő okozója. Mert a legnagyobb hiba, amint majd látni fogjuk, nem az egyes írók felfogásának különbözőségében rejlik, ami különben, jól kihasználva, a könyv eleveenségét és sokoldalúságát fokozhatná.

Magyarjaink költészete, távol attól, hogy a legkevésbé is lehetséges vagy elfogadható csoportosulást és egységet képviselné – mint például Csehszlovákiában vagy Romániában –, sem a különböző áramlatok intenzív harcának, sem valamely emelkedettebb, értékesebb önálló és világosan elkülönült névönak a legkisebb lehetőségét sem adja. Ezt különben Csuka is hangsúlyozza és megerősíti előszavában. Magyar költőink lírája, valamint egész irodalmunk itt végeredményben mindössze négy-öt névre, helyesebben négy-öt makacsul és dicséretre méltóan kitartó, talán céltalan harcra ítélt tehetségre szorítkozik. Ha már a csoportosítás lehetetlen és az ellentét, a szakadék akkora a legjobbak között, csak azt kellett volna kiszemelni, ami feltétlenül értékes. Mégis, nem csupán az volt a feladat, hogy egy tárgyilagos, érdek nélküli álláspontot és elvitázhatatlan elvet találjanak, amelynek alapján aztán a különbözőbb irányokból kiválasztják és elkülönítik a mindig lehetséges, értékes és pozitív kvalitásokat, egy úgynevezett legszélső, avagy ellentétes orientációkat. Nem ez volt egyedül fontos és szükséges. A legextrémabb szempont, ha lehetőség támogatja, elismerésre méltó még akkor is, ha képtelen és tudálcós szököpenyekbe van csomagolva. A veszedelem tehát nem abból

származott, hogy Ambrus mellé, aki inkább régies, konvencionális a kifejezésmódjában, Csuka és Tamás került: mert mindhárman tehetségesek. Igaz, hogy az utóbbi kettő tehetségesebb az elsőnél. Az a baj, hogy az antológia egybegyűjtöje állandó és kifogyhatatlan jólelkűséggel, minden szemponton kívül és annak ellenére, a tehetséges írók mellett a legkevésbé fontosakat és teljesen jelentékteleneket is bemutatja. Talán a csábító lehetőség, a kísértés, hogy bőven, reprezentatívan mutassa be a vajdasági magyar költészetet, szerénytelen mellékútra vezette az antológia szerkesztőjét, mikor olyan jelentőséget tulajdonít neki, ami hiányzik belőle. Nem csoda tehát, ha a könyv valahogy otrombának és fárasztónak tűnik. Ez lényeges, alapvető. Minden részletező megjegyzés, egyes kifogás, ellenvetés és analízis erre a legszembeszökőbbre vezethető vissza. De ezeken a megjegyzéseken túl – és ezt mi köteles komolysággal írjuk –, ez a könyv szép és érdekes neveket nyújt, amelyeknek értéke nem mindig csak viszonylagos és a szülőföldre szorítkozó.

De éppen az ő valódi értékességük a válogatáskor szigorúbb értékmérő alkalmazását igazolná, amint azt fentebb említettük. . .

A legtöbb költeménnyel – tízzel –, amint ez meg is illeti, Szenteleky Kornél van képviselve, aki az ő szimpatikus, nyugtalan és nyugtalanító költészetét alakra nézve igénytelen, néha-néha csaknem prózai és elbeszélő formába öltözteti, következetesen rímtelenül, szabad ritmustól kísértén, amelyik mintegy utólag válik ki elementáris muzsikájának alapjául. – Egész költészete pedig olyan, mint egy komor szerzetesi fohász, melyet tompán és elfojtottan mond el a szeszélyes és rosszakarató játékok istenségének. Melankolikus és elégikus, mikor dalt ír a számárról, egyetlen barátjáról a sivatagban, amint a Királyok Völgyében, perzselő hőségben vándorol a tikkasztó kő- és homoktengerben, patetikus, mikor egy álmos kis állomás penészes levegőjéről, rosszkedvű ácsorgásáról ír; bizonyos mértékben ironikus, fáradt szentimentalizmussal árnyékoltan, mikor egy távoli karácsonyestet énekel meg, amelyet ő már nem fog üdvözölhetni.

Biblikusan balladaszerű, mikor a testvéreitől elárult Jákobról emlékezik meg. Valami borongós, finom gyöngédséggel énekl meg húga halálát, amint mondja: „valaki elment a szomszéd szobából”. Van egy jellegzetes költeménye, „Bácskai éjjel”, keserű, fanyar és fekete, feketébb, fanyarabb és keserűbb, mint bármelyik költemény, melyet valaha valamelyik költőnk írt a hazájáról.

Szenteleky ugyan nem vallásos vagy hazafias költő: néki talán a legnagyobb mértékben az antológiában szereplő összes költők

közül egész világos szándéka az ilyen apatikus elkülönülés. Még (vagy: éppen) a Bácskai éjjel is, úgy, amint megíródott, inkább a szellemi, semmint lelki dolgok elleni lázadás, és inkább artisztikus és világpolgári intellektualizmus, ironikus és egyéni szellemiség, semmint karikatúra, vagy pedig kritika s lázítás, ez bizonyos fokú denacionalizálódás, de a legteljesebben az, és szemernyi sincsen abból a – avagy bármilyen más – „nacionális energiából”, melyet Barrés ehhez a fogalomhoz kötött. Sem a szülőföld iránti, még kevésbé a haza iránti szeretet, ez valami egészen más:

„Szabályos sorokban zsendül a vetés
a józanság egyeneseket húz
az önzés határköveket állít
és megbízható lakatot tesz a magtárra.
Minden oly hasznos, minden oly józan
nagy értéke van a trágjának
a késnyelők és komédiások
félve, idegenül kullognak e tájon
és alázatosan köszönnek
a füstölgő trágyaszekereknek.”

(Bácskai éjjel)

Ez a szép, nemes és szubtilis költészet a legvégső és legművé-
szibb, amit mai magyarjaink adni tudnak.

Debreczeni József is jól mutatkozik be ebben az antológiában. Az ő dallamos, könnyed és jól megírt verseinek még bizonyos észrevehető programszerű kifejezési módja van; de naivan ironikus stílusuk, néha-néha kellemesen frivol hanyagságuk, valamint primitív tagozódásuk – mindez nem a mai magyar lírával való kapocs híján – egységesebb hatást ad, és sohasem banális. Kétségtelen, hogy ennek a gyengéd poétának, kinek finomabb szándékai vannak, még igazi, komoly sikerei lesznek. Különben, kell is, hogy így legyen.

A szimpatikus Csuka Zoltán, aki önzetlen munkálkodásával gyűjtötte össze ezt az antológiát, felfogásában közel áll Kassák aktivizmusához; bátran és tehetséggel harcolja ki és erősíti meg véleményét és pozícióját. Tamás kapriciózus, gyakran groteszk, mindig érdekes, szellemes és minden sorára ráüti egyéni bélyegét, minden elvitathatatlanul tág és nem banális tehetsége mellett, nehezen szabadul fel újságírói szokásai alól, így aztán verseiben is gyakran lakonikus, majd meggyőződés nélkülű cseveg; nincs kellő mértékérzéke sem. Fekete, pesszimiztikus verseiben a reflexiók-

ra való törekvés mellett szimpatikus pittoreszk vonásokat mutat, mikor a falu és mező esti képét igyekszik megrajzolni.

Somogyi jószándékú, szociális témái nem szűkölködnek ugyan bizonyos üde elképzelésben, de távol állnak még a szerencsés megoldástól. Mikesnek mindenesetre költői temperamentuma van: néhány szimpatikus verset sugallt ez neki a bohémségről meg a háborúról, amelyek értékük szerint nem állnak az utolsó helyen, ezt itt fel kell jegyezni. A többiek, különösen a nők (köztük különösen Földi Ilonka), alig haladnak túl itt-ott a színtelen és névtelen amatőrség mércéjén.

Az általános benyomás, amit ez a könyv ad, vegyes, félig-meddig olyan, mint amilyet az itteni magyar is ad. Mert a rendezőnek minden dicséretes igyekvése mellett, hogy ezt a szubtilis munkát a programszerű egyoldalúságtól és az iskolázó osztályozástól megóvjva, egy kevésbé óvatos és különösen a hölgyekkel szemben kevésbé udvarias szelekció, és ha mindjárt „dogmatikusabb”, de őszintébb kritika megszüktette volna ezt a fölöslegesen terjedelmes könyvet, melynek tágkeblősége szemmel láthatóan csak feltételezett szükségesség, viszont feltétlenül diszkrétebben és előkelőbben hangsúlyozhatta volna a tényleges – és itt általam is kétségbe nem vont – értékét és jelentőségét. Akkor aztán a mi meggyőződéses dicséretünk is az itt tudatosan hangsúlyozott tartózkodás híjával lenne.

Szerbből fordította: Sorg Ida

M. Leskovac

A VAJDASÁGI ÍRÁS REPERTÓRIUMA

A VAJDASÁGI ÍRÁS KÖNYVÉSZETI LEÍRÁSA

Cím:
Vajdasági Írás

Alcím:
A Képes Vasárnap irodalmi melléklete,
1929. febr. 17.; II. évf. [4. sz.]: A Képes Vasárnap havi irodalmi melléklete,
1929. ápr.–máj.; II. évf. 6–7. sz.: A jugoszláviai magyarság egyetlen irodalmi folyóirata.
Megjelenési hely: Subotica.

Szerkesztők:

1928. szept. 23.; [I. évf. 1. sz.] 30. számhoz: Szerkeszti: Szenteleky Kornél. Szerkesztő bizottság: Borsódi Lajos, Csuka Zoltán, Kohlmann Dezső, Draskóczy Ede, Szántó Róbert.

1929. jan. 6.; II. évf. 1. sz.: Szerkeszti: Szenteleky Kornél.

1929. febr. 17.; II. évf. [4. sz.]: Szerkeszti: Szenteleky Kornél. Szerkesztésért felel: Fischer Imre.

1929. márc. 17.; II. évf. 5. sz.: Szerkeszti: Szenteleky Kornél. Technikai szerkesztő: Csuka Zoltán. Szerkesztésért felel: Fischer Imre.

1929. ápr.–máj.; II. évf. 6–7. sz.: Szerkeszti: Szenteleky Kornél. Technikai szerkesztők: Csuka Zoltán és Fekete Lajos. Szerkesztésért és kiadásért felel: Fischer Imre. Főmunkatársak: Borsódi Lajos, Csuka Zoltán, Draskóczy Ede, Farkas Geiza, Fekete Lajos, Szántó Róbert.

1929. júl.; II. évf. 9. sz.: Szerkeszti Szenteleky Kornél. Szerkesztésért és kiadásért felel: Fischer Imre. Főmunkatársak: Borsódi Lajos, Csuka Zoltán, Draskóczy Ede, Farkas Geiza, Fekete Lajos, Szántó Róbert.

1929. aug.; II. évf. 10. sz.: Szerkeszti: Szenteleky Kornél. Szerkesztésért és kiadásért felel; Fischer Imre. Főmunkatársak: Borsódi Lajos, Csuka Zoltán, Draskóczy Ede, Farkas Geiza, Fekete Lajos, Gergely Boriska, Szántó Róbert.

1929. szept.–okt.; II. évf. 11–12. sz.: Szerkeszti: Szenteleky Kor-

nél. Technikai szerkesztő: Csuka Zoltán. Szerkesztésért és kiadásért felel: Fischer Imre. Főmunkatársak: Borsódi Lajos, Csuka Zoltán, Draskóczy Ede, Farkas Geiza, Fekete Lajos, Gergely Boriska, Kristály István, Szántó Róbert.

1929. nov.; II. évf. 13. sz.: Szerkeszti: Szenteleky Kornél. Technikai szerkesztő: Csuka Zoltán. Szerkesztésért és kiadásért felel: Fischer Imre.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Subotica, Šenoa ul. 12.

Nyomda: Štamparija Fischer i Kraus Subotica.

Méret: 8 rét.

1928
[I. évf.]
[I. kötet]

szept. 23.; 30. számhoz [1. sz.]	1–32.
szept. 30.; 31. számhoz [2. sz.]	33–64.
okt. 7.; 32. számhoz [3. sz.]	65–96.
okt. 14.; 33. számhoz [4. sz.]	97–128.
okt. 21.; 34. számhoz [5. sz.]	129–160.
okt. 28.; 35. számhoz [6. sz.]	161–192.
nov. 4.; 36. számhoz [7. sz.]	193–224.
nov. 11.; 37. számhoz [8. sz.]	225–256.
nov. 18.; 38. számhoz [9. sz.]	257–288.
nov. 25.; 39. számhoz [10. sz.]	289–320.
dec. 2.; 40. számhoz [11. sz.]	321–352.
dec. 9.; 41. számhoz [12. sz.]	353–384.
dec. 16.; 42. számhoz [13. sz.]	385–416.
dec. 23.; 43. számhoz [14. sz.]	417–464.
dec. 30.; 44. számhoz [15. sz.]	465–496.

1929
II. évf.
II. kötet

jan. 6.; 1. sz.	1–32.
jan. 13.; 2. sz.	33–64.
jan. 20.; 3. sz.	65–96.
febr. 17.; [4. sz.]	97–176.
márc. 17.; 5. sz.	177–256.
ápr.–máj.; 6–7. sz.	257–406.
jún.; 8. sz.	407–484.

III. kötet

júl.; 9. sz.	1–80.
aug.; 10. sz.	81–160.
szept.–okt.; 11–12. sz.	161–240.
nov.; 13. sz.	241–296.

REPERTÓRIUM

1928
I. kötet

30. számhoz [1. sz.]

[1928. szept. 23.]

1. Szenteleky Kornél: Előljáró szavak. [Programcikk.] 1–2. l.
2. Kristály István: Lelkek a porban. Regény. [1.] 3–8. l.
3. Mladen Leskovac: Levél. [Tanulmány.] Ford.: Sorg Ida. 9–13. l.
4. Debreczeni József: Lélek és test. [Elbeszélés.] 14–16. l.
5. Farkas Geiza: A nyelvek titkai. Amit a szerb úgy mond, de másképp gondol, mint a magyar. [Tanulmány.] 17–21. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

6. – –: Mécs László. [Jegyzet.] 22. l.
7. Mécs László: A szélkakas. [Vers.] 22–23. l.
8. Mécs László: Derű és csend. [Vers.] 24. l.
9. Gergely Boriska: Hogyan meséljünk? [Cikk.] 25–26. l.
10. Aszlányi Dezső: Shaw, a vallásalapító. [Cikk.] 27–29. l.
11. Szenteleky Kornél: Than Mór 1828–1928. [Cikk.] 29–30. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

12. – –: A kisebbségi magyarok irodalmi almanachja. [Hír.] 31. l.
13. – –: A Vajdasági Írás. [Hír.] 31. l.

14. --: A Vajdasági Írásnak a következők ígérték meg munkálkodásukat. [Hír.] 32. l.
 31. számhoz [2. sz.] 1928. szept. 30.
15. Szántó Róbert: Rapszódia a Naphoz. [Vers.] 33–34. l.
 16. Szántó Róbert: Fiamnak. [Vers.] 34–35. l.
 17. Tamás István: Reggeli keresztelő. [Elbeszélés.] 36–37. l.
 18. Kristály István: Lelkek a porban. Regény. [2.] 38–45. l.

IDEGEN KÖLTŐK

19. Szenteleky Kornél: Giovanni Papini. [Jegyzet.] 46. l.
 20. Giovanni Papini: Egy nap. (Un giorno soltano.) [Vers.] Ford.: Szenteleky Kornél. 46–47. l.

21. Fekete Lajos: Májusi csoda fog esni. [Vers.] 48. l.
 22. Fekete Lajos: Dologtalan malmok ritmusa. [Vers.] 49. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

23. --: Tamási Áron. [Jegyzet.] 50. l.
 24. Tamási Áron: Halál kedvesei. [Elbeszélés.] 50–53. l.

FIGYELŐ

25. Aszlányi Dezső: Egy mottó. [Cikk.] 54–55. l.
 26. Aszlányi Dezső: A sárga faj Európában. [Cikk.] 55–56. l.

27. Friedmann Aurél: Fascista és antifascista kiállítás. [Cikk.] 56–58. l.
 28. Szántó Róbert: Kultúrmunka a subotikai Népkörben. [Cikk.] 58. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

29. – –: A Kévérről a Pesti Hírlap. [Hír.] 59. l.
 30. Tóth Lajos: A Kévérről [a budapesti Együttben]. [Könyvism.] 59. l.
 31. Szentimrei Jenő: F fiatal költők. [A Kévérről, Erdélyi Helikon, Kolozsvár.] [Könyvism.] 59–61. l.
 32. Reményik Sándor: [A Kévérről.] Pásztortűz, Kolozsvár. [Könyvism.] 61–62. l.
32. számhoz [3. sz.] 1928. okt. 7.
33. Csuka Zoltán: Gyehennák tüzén [tüzében!] bukdácsolunk. [Vers.] 65. l.
 34. Csuka Zoltán: Esti gyors. [Vers.] 66. l.
 35. Szenteleky Kornél: Nászéjszaka. [Elbeszélés.] 67–71. l.
 36. Ady Endre: Az én két asszonyom. [Vers.] [Megzenésítette]: Schuch Gyula. [Kotta.] 72–73. l.

IDEGEN KÖLTŐK

37. – –: Izrael Zangwill. [Jegyzet.] 74. l.
 38. Izrael Zangwill: Mózes és Jézus. [Vers.] Ford.: Vidor Imre. 74. l.

39. Kristály István: *Lelkek a porban*. Regény. (3.) 75–78. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

40. –: Áprily (Jékely) Lajos. [Jegyzet.] 79. l.
41. Áprily Lajos: *Tetón*. [Vers.] 79. l.
42. Áprily Lajos: *Az irisórai szarvas*. [Vers.] 80. l.
43. Áprily Lajos: *Nostalgia*. [Vers.] 81. l.

GOETHE FORDÍTÁS

44. Johann Wolfgang Goethe: *Faust*. II. része 5. felvonásból. [Dráma.] Ford.: Szántó János. 82–84. l.

FIGYELŐ

45. Draskóczy Ede: *Írók kézfogója*. [A vajdasági magyar irodalmi életről.] [Cikk.] 85–86. l.
46. Vidor Imre: *A modern regény*. [Cikk.] 86–87. l.
47. Aszlányi Dezső: H. G. Wells: „Nyílt összeesküvés”. [Cikk.] 87–88. l.

KÖNYVEK

48. Szántó Róbert: *Fülöp Miller René: Rasputin a szent ördög*. Ford. Pünkösti Erzsébet. [Könyvism.] 88. l.
49. Szántó Róbert: *Finnek, észtek*. Magyar Kir. Egyetemi Nyomda Kiadása, Budapest. [Könyvism.] 88–90. l.
50. Vidor Imre: *Az új Wells regény*. [Mr. Blettsworthy Rampole szigetén c. regényről.] [Könyvism.] 90. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

51. – –: Szabolcska ünnepély. [Hír.] 91. l.
52. – –: Magyar írók és újságírók Párizsban. [Bölöni György, Kémeri Sándor, Márai Sándor, Adorján Andor, Gara László és Gyomai Imre.] [Cikk.] 91–92. l.
53. Richter Nándor: Ady Endre. [Szemelvény az európai népek kedveltebb írói c. műből.] [Tanulmány.] 93–95. l.
33. számhoz [4. sz.] 1928. okt. 14.
54. Szántó Róbert: Részlet a Sátán országa című drámából. 97–101. l.
55. Gergely Boriska: Nagy hullások. [Vers.] 102. l.
56. Gergely Boriska: A szó. [Vers.] 103. l.
57. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [1.] 104–113. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

58. – –: Pálffyné Gulácsy Irén: [Jegyzet.] 114. l.
59. Pálffyné Gulácsy Irén: Karácsonyi csillaghullás. [Elbeszélés.] 114–119. l.
-

60. Csányi Endre: Az utolsó úti emlék. [Vers.] 120. l.
61. Csányi Endre: Gyermekkorai álmom. [Vers.] 120. l.
62. László Ferenc: A néma és a beszélő film. [Cikk.] 121–123. l.

FIGYELŐ

63. Aszlányi Dezső: Tolsztoj hite. [Cikk.] 124–125. l.
64. Szenteleky Kornél: Úri muri. [Móricz Zsigmond regényéről.] [Könyvism.] 125–126. l.
65. Farkas Geiza: Még egy pár nyelvtitok. [Cikk.] 126–127. l. Vö. 5. sz. tétellel.
66. Fekete Lajos: Laták István: Kolduslázak. (Versek) a szerző sajátja. Subotica, 1928. [Könyvism.] 127–128. l.

34. számhoz [5. sz.] 1928. okt. 21.

67. Kristály István: A kis harang szólt... [Elbeszélés.] 129–131. l.

IDEGEN KÖLTŐK

68. [Szenteleky Kornél]: Jules Romains. [Jegyzet.] 132. l.
69. Jules Romains: Egy lélek elibém kerül. (Une autre ame s'avance.) [Vers.] Ford.: Szenteleky Kornél. 132. l.
70. Jules Romains: Oda. (Az Odes et Prieres című kötetből.) Ford.: Szenteleky Kornél. 133. l.

71. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [2.]. 134–143. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

72. [Fekete Lajos] (f. 1.): Szenes Erzs. [Jegyzet.] 144. l.

73. Szenes Erzsi: Őszi vers. 144. l.
74. Szenes Erzsi: Oly messze vagy... [Vers.] 145. l.
75. Szenes Erzsi: Grotesz. [Vers.] 145. l.

76. Gergely Boriska: Bazsalikom. Elkésett reflexiók a szerb költők magyar antológiájára. [Debreczeni József és Szenteleky Kornél szerk.] [Tanulmány.] 146–148. l.
77. Laták István: Parasztnóta. [Vers.] 149–150. l.
78. Laták István: Ének a huszadik századból. [Vers.] 150. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

79. Müller Lipót: A budapesti Napkelet a vajdasági magyar költőkről. [A Kéve c. antológiáról.] [Könyvism.] 151–159. l.

FIGYELŐ

80. Aszlányi Dezső: A béke feltétele. [Cikk.] 159–160. l.
35. számhoz [6. sz.] 1928. okt. 28.
81. Szenteleky Kornél: Ugart kell törnünk. Csuka Zoltánnak. [Vers.] 161. l.
82. Szenteleky Kornél: Ószirózsák a fűtő kezében. [Vers.] 162. l.
83. Kemény István: Budapesti levél. [Cikk.] 163–165. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

84. [Fekete Lajos] (f.1.): Gyallay (Pap) Domokos. [Jegyzet.] 166. l.
85. Gyallay (Pap) Domokos: Aranybicsok. [Elbeszélés.] 166–173. l.

86. Somogyi Pál: Egy nap. (1928.) 1. Reggel. 2. Dél. 3. Este. 4. Éjjel. [Vers.] 174–177. l.
87. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [3.] 178–185. l.
88. Aszlányi Dezső: Egy kapitalista próféta. [Walter Rathenauról.] [Tanulmány.] 186–189. l.

FIGYELŐ

89. Szenteleky Kornél: Baudelaire a Vajdaságban. [Csányi Endre: Baudelaire élete és költészete. A szerző kiadása.] [Könyvism.] 189–190. l.
90. Gergely Boriska: Kodolányi János: A börtön. [Könyvism.] 190–191. l.
91. Aszlányi Dezső: A hiúság átértékelése. [Salamon László azonos c. írásának ismertetése, megjelent a Korunk 1928 szeptemberi sz.-ban] [Ism.] 191–192. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

92. --: Magyar művészek sikere külföldön. [Uitz Béla, Gáborjáni-Szabó Kálmán műveiről. Képzőművészet.] [Hír.] 192. l.
93. --: Asszonyregények. [Hír.] 192. l.
94. --: Az Új Idők 5000 pengős regénypályázata. [Hír.] 192. l.

95. Fekete Lajos: A pillanathoz templomot. [Vers.] 193. l.
 96. Fekete Lajos: Mint fekete fonál. [Vers.] 194. l.
 97. Mladen Leskovac: Beográdi levél. [A szerb irodalomról.]
 [Tanulmány.] Ford.: Szenteleky Kornél. 195–197. l.
 98. Friedmann Aurél: A fascizmus. [1.] A fascista államnyelv.
 [Tanulmány.] 198–202. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

99. --: Tamás Lajos. [Jegyzet]. 203. l.
 100. Tamás Lajos: A múltamat őrző torony. [Vers.] 203. l.
 101. Tamás Lajos: A természet feleljen érted. [Vers] 204. l.
 102. Tamás Lajos: Még csak a játékig jutottunk el... [Vers.]
 204. l.
 103. Tamás Lajos: Új fészek vágya. [Vers.] 205. l.

104. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [4.]
 206–214. l.
 105. Wollák Gyula: A csupasz élet. Bevezetés egy most befeje-
 zett Műveltség és álműveltség című nagyobb kultúrfilozó-
 fiai munkához. [Tanulmány.] 215–217. l.

ÍRÓI ARCKÉPEK

106. Várkonyi Nándor: Kassák Lajos. [Tanulmány.] 218–219. l.

FIGYELŐ

107. Csuka Zoltán: Mihajlo Szoszcsenko: Így nevet Oroszország. [Könyvism.] 220–221. l.
108. Guttmann Simon: Max Nordau. [Cikk.] 221–223. l.
109. Aszlányi Dezső: A költő. [Cikk.] 223–224. l.

37. számhoz [8. sz.] 1928. nov. 11.

110. Gergely Boriska: Szózat a Vajdaság íróihoz. [Vers.] 225–226. l.
111. Borsódi Lajos: A kapu előtt. [Elbeszélés.] 227–230. l.
112. Kováts Antal: Hiszek. [Vers.] 231. l.
113. Kováts Antal: Éva szeme. [Vers.] 232. l.
114. Kováts Antal: Dobd el a fáklyát. [Vers.] 232–233. l.
115. [Török Béláné] Lúcia: Társaság. [Elbeszélés.] 233–236. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

116. [Fekete Lajos] (f. 1.): Bárd Oszkár: [Jegyzet.] 237. l.
117. Bárd Oszkár: Tavasz szimfónia. [Vers.] 237–238. l.
118. Bárd Oszkár: Kibúvó. [Vers.] 238–239. l.
119. Bárd Oszkár: Aggódni kéne! [Vers.] 239. l.
120. Bárd Oszkár: Máskép. [Vers.] 240. l.

121. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény [5.] 241–247. l.

ÍRÓI ARCKÉPEK

122. Várkonyi Nándor: Kodolányi János. [Tanulmány.] 248–249. l.

123. Karlócai Etelka: A meleg leves. [Elbeszélés.] 249–251. l.

FIGYELŐ

124. [Debreczeni József] Zombér Zsolt: Kirándulás az égbe. Krklec Gustav új versei. Beograd 1928. Cvijanović könyvesbolt kiadása. [Könyvism.] 252–253. l.
125. Aszlányi Dezső: Sexuálhorizont. [Silbermann Jenő Sexuálhorizont és intellektuálhorizont c. tanulmányának ismertetése, megjelent a Korunk 1928. októberi sz.-ban.] 253–254. l.
126. Várkonyi Nándor: Sásdi Sándor: Vadludak. (Dante, 1928). [Könyvism.] 254. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

127. Nánay Béla: Vajdasági költők antológiája. Egybegyűjtötte: Csuka Zoltán. A Debreceni Szemle bírálata a Kévérről. [Könyvism.] 255. l.
128. Kemény István: A Budapesti Magyar Hírlap a Kévérről. [Könyvism.] 255–256. l.

38. számhoz [9. sz.]

1928. nov. 18.

129. Szenteleky Kornél: Új életformák felé. [A becsei Helikonról.] [Cikk.] 257–259. 1.
130. F. Galambos Margit: Hova meneküljek? [Vers.] 259. 1.
131. F. Galambos Margit: Őszi futam az elmúlás húrjain. [Prózavers.] 259–260. 1.
132. F. Galambos Margit: Lélektelenül. [Vers.] 260. 1.
133. Kristály István: Szomorúék bölcsője. [Elbeszélés.] 261–262. 1.

IDEGEN KÖLTŐK

134. [Szenteleky Kornél]: Ada Negri. [Jegyzet.] 263. 1.
135. Ada Negri: Örület. (La follia. [Vers.] Ford.: Szenteleky Kornél. 263. 1.
136. Ada Negri: A fal. (Il muro.) [Vers.] Ford.: Szenteleky Kornél. 264. 1.

137. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény [6.] 265–273. 1.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

138. [Fekete Lajos]: Gyóry Dezső: [Jegyzet.] 274. 1.
139. Gyóry Dezső: Prédikálok. [Vers.] 274–275. 1.
140. Gyóry Dezső: Nyugdijas család. [Vers.] 275–276. 1.

FIGYELŐ

141. Fekete Lajos: Győry Dezső két verskötete: A láthatatlan gárda és az Új arcú magyarok, 1927. előbbi a Gömör kiadásában Rimaszombatban, utóbbi a Ludwig Voggenreiter kiállításában Berlinben jelent meg. [Könyvism.] 277–279. l.
142. Várkonyi Nándor: Fodor József: (Lihegő erdők, versek, 1927.) [Könyvism.] 279–280. l.
143. Szabady Jenő: Haldoklik az operett [Cikk.] 280–281. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

144. M[laden]. Leskovac: A Letopis Matice srpske cikke a vajdasági magyar költők antológiájáról. [Kéve, szerk. Csuka Zoltán] [Könyvism.] Ford.: Sorg Ida. 282–284. l.
145. Győry Dezső: Vajdasági Írás. A prágai Magyar Hírlap a Vajdasági Írásról. [Cikk.] 284–286. l.
146. Tamás Lajos: A pozsonyi Magyar Néplap a Kévről. [Könyvism.] 286–287. l.

39. számhoz [10. sz.] 1928. nov. 25.

147. Milkó Izidor: A tudás fájáról. [Tanulmány.] 289–291. l.
148. Somogyi Pál: Örömlányok. [Vers.] 292–293. l.
149. Somogyi Pál: Gyémánt. [Vers.] 293. l.
150. Gergely Boriska: Te vagy a szebb... [Elbeszélés.] 294–300. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

151. – -: Farcádi Sándor. [Jegyzet.] 300. l.
152. Farcádi Sándor: Az első ősz hajszál. [Vers.] 300. l.
153. Farcádi Sándor: A lázongó Kain. [Vers.] 301. l.
154. Farcádi Sándor: Aranyvár. [Vers.] 301–302. l.

-
155. Farkas Geiza: A megfélemlített gyermek. [Tanulmány.] 303–307. l.
 156. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [7.] 308–316. l.
 157. [Létmányi István]: Czakó Tibor: Odaadtam a palotám... [Vers.] 317. l.
 158. [Létmányi István] Czakó Tibor: Morse jelek. [Vers.] 318. l.

FIGYELŐ

159. Szenteleky Kornél: Tóth Árpád. [Nekrológ.] 319–320. l.
40. számhoz [11. sz.] 1928. dec. 2.
160. Draskóczy Ede: Ünnepi beszéd a staribeceji Magyar Népkör 60 éves jubileumi díszközgyűlésén. 321–324. l.
 161. Csuka Zoltán: Apostolok küldettek. Draskóczy Edének. [Vers.] 324–325. l.
 162. Csuka Zoltán: Égi tüzek lobbanása. Szenteleky Kornélnak. [Vers.] 325–326. l.
 163. Farkas Geiza: Az frói találkozó elnöki megnyitó szava. [Becsei Helikon.] 327–329. l.
 164. Kristály István: Dráma a liften. [Elbeszélés.] 330–333. l.
 165. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény [8.] 334–340. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

166. – –: Rácz Pál. [Jegyzet.] 341. l.
 167. Rácz Pál: Erzsí meghalt. [Elbeszélés.] 341–346. l.

168. Laták István: Idegenbefutó, megváltó álmok. [Vers.]
347–348. l.
169. Vértes V. Károly: Józsi bajba került [Elbeszélés.]
349–351. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

170. – –: Az Erdélyi Helikon októberi száma. [Hír.] 352. l.
41. számhoz [12. sz.] 1928. dec. 9.
171. Fekete Lajos: Valaki megáll és kérdez. [Vers.] 353–354. l.
172. Fekete Lajos: Még nem láttam zászlót s Bibliát. [Vers.]
354–355. l.
173. Fekete Lajos: Vagyok mindenkivel. [Vers.] 355–356. l.
174. Blazsek Ferenc: A kislány és a nagy fiú. [Elbeszélés.]
357–360. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

175. [Fekete Lajos] (f. l.): Komlós Aladár. [Jegyzet.] 361. l.
176. Komlós Aladár: Csaták után Arkádiában. [Vers.]
361–362. l.
177. Komlós Aladár: Állatnak lenni. [Vers.] 362–363. l.

178. Farkas Geiza: Az ifjú óriás. [Az Amerikai Egyesült Államokról.] [Tanulmány.] 364–371. l.
179. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [9.]
372–379. l.

180. Mécs László: Vajudnak a barázdák. [Vers.] 380–381. l.
181. Mécs László: Az isten szeme mindent lát. [Vers.] 381–382. l.

FIGYELŐ

182. Gergely Boriska: Pénzes Artúr: Gyónik a falu. (Versek.) [Könyvism.] 382–383. l.
183. Szenteleky Kornél: Magyar költők olasz antológiája. Giono Sirola: Accordi Magiari. Prefazione di Aladar Schöpflin – Casa Editrice „Parnaso” Trieste 1928. [Könyvism.] 383–384. l.

42. számhoz [13. sz.]

1928. dec. 16.

184. Mladen Leskovac: Beogradi levél. [A szerb irodalomról.] [Tanulmány.] Ford.: Szenteleky Kornél. 385–388. l.
185. Szász Márton: Két ember törvénybe indul. [Elbeszélés.] 389–394. l.

IDEGEN KÖLTŐK

186. – -: Rainer Maria Rilke. [Jegyzet.] 395. l.
187. Rainer Maria Rilke: Őszi nap. [Vers.] Ford.: Szántó Róbert. 395. l.
188. Rainer Maria Rilke: Komoly óra. [Vers.] Ford.: Szántó Róbert. 396. l.

189. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [10.] 397–404. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

190. [Fekete Lajos] (f. l.): Reményik Sándor. [Jegyzet.] 405. l.
191. Reményik Sándor: A gyermek. 1. Mikor sírt. 2. Mikor gügyögött. 3. Mikor bámult. 4. Mikor mosolygott. 5. Mikor aludt. [Vers.] 405–408. l.

192. Fischer Árpád: Aszlányi Dezsőről. [Tanulmány.] 409–413. l. Vö. 223. sz. tétellel.

FIGYELŐ

193. Aszlányi Dezső: Alfred Döblin. [Tanulmány.] 413–416. l.

43. számhoz [14. sz.]

1928. dec. 23.

194. Draskóczy Ede: Magyar mentalitások, magyar irodalmak. [Tanulmány.] 417–420. l.
195. Fekete Lajos: Őszi karcok. [Prózavers.] 421. l.
196. Fekete Lajos: (Őszi őrszem). [Vers.] 422. l.
197. Fekete Lajos: Bízó szó az erősekhez. Draskóczy Edének s a Vajdasági Írás többi munkatársának. [Vers.] 423. l.
198. Gergely Boriska: A doktor, Szedlákné, a harangozó, meg a puli. [Elbeszélés.] 424–427. l.

199. Somogyi Pál: Tisztuljatok emberré! [Vers.] 428. 1.
200. Somogyi Pál: Jézus. [Vers.] 428–429. 1.
201. Somogyi Pál: Új kor születik. (Szaválókórus.) [Vers.] 429. 1.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

202. [Fekete Lajos] (f. 1.): Molter Károly. [Jegyzet.] 430. 1.
203. Molter Károly: Fajmérce. [Elbeszélés.] 430–433. 1.

204. Szenteleky Kornél: A vers a Vajdaságban. [Tanulmány.] 434–439. 1.
205. Nagy Imre: Fametszet. [Illusztráció.] 440–441. 1.
206. Todor Manojlović: Akteon balladája. (Bajka o Akteonu.) Ford.: Steinfeld Sándor. 442–443. 1.
207. Todor Manojlović: Epilógus. [Ford.: Steinfeld Sándor] [Vers.] 444. 1.
208. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [11.] 445–452. 1.
209. Balázs G. Árpád: Fametszet. [Illusztráció.] 453. 1.
210. Kristály István: Búzavirág. [Elbeszélés.] 454–458. 1.
211. Nagy Imre: Fametszet. [Illusztráció.] 459. 1.
212. Polácsi János: Nyári felhők. [Vers.] 460. 1.
213. Polácsi János: Vihar a pusztán. [Vers.] 460–461. 1.

FIGYELŐ

214. [Török Béláné] Lúcia: Elkésett gondolatok a becsei Heli-
konról. [Cikk.] 462–463. 1.
215. Fekete Lajos: Tamás Lajos: Jóságom sátora. Versek. Lud-
wig Voggenreiter kiadás. Berlin. 1927. [Könyvism.]
463–464. 1.

216. Borsódi Lajos: A nagy cinikus. [Elbeszélés.] 465–469. l.
217. Kováts Antal: De profundis. [Vers.] 470–471. l.
218. Farkas Geiza: A szerelem. [1.] [Tanulmány.] 472–477. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

219. [Fekete Lajos] (f. l.): Wimberger Anna. [Jegyzet.] 478. l.
220. Wimberger Anna: Múló, hiába lázadás. [Vers.] 478. l.
221. Wimberger Anna: Vers az álomról. 479. l.
222. Wimberger Anna: Mesetöredék. [Vers.] 479. l.

ESZMECSERE

223. Aszlányi Dezső: A kérdés objektívje. [Cikk.] 480–481. l.
Vö. 192. sz. tétellel.
224. Kemény István: Budapesti levél. [A magyar irodalomról.]
[Tanulmány.] 482–484. l.
225. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [12.]
485–493. l.
226. Sattler Katinka: Schulsi temető. [Vers.] 494. l.
227. Sattler Katinka: Csend. [Vers.] 495. l.

FIGYELŐ

228. Farkas Geiza: Még egy megfélemlített gyermek. [Cikk.]
496. l.

1929
II. évf.
II. kötet

1. sz.

1929. jan. 6.

229. Békefi Ernő: A nagy Pán újra feltámadt. [Prózavers.] 1–2. l.
230. Békefi Ernő: Versek. 3. l.
231. Huszár Sándor: Ádám, a borbély. [Elbeszélés.] 4–7. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

232. – –: Berde Mária. [Jegyzet.] 8. l.
233. Berde Mária: Az én apám. [Vers.] 8–9. l.
234. Berde Mária: Elégia. [Vers.] 10. l.
235. Berde Mária: A Laresekhez. [Vers.] 11. l.
236. Berde Mária: Anaké. [Vers.] 12. l.

237. Farkas Geiza: A szerelem. 2. [Tanulmány.] 13–19. l.
238. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [13.]
20–28. l.

ÍRÓI ARCKÉPEK

239. Várkonyi Nándor: P. Gulácsy Irén. [Tanulmány.] 29–31. l.

FIGYELŐ

240. Szenteleky Kornél: Balázs G. Árpád Ady illusztrációi.
[Ismertetés.] 31–32. l.

241. Arányi Jenő: Mesemondó Katalin. [Elbeszélés.] 33–36. l.
 242. Laták István: Vadisten fia. [Vers.] 37–38. l.
 243. Laták István: Lányhoz szóljunk. [Vers.] 38–39. l.
 244. Wollák Gyula: Műveltség, életcélok, életöröm. Részlet a Műveltség és álműveltség című kultúrfilozófiai munkából. [Tanulmány.] 40–43. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

245. [Fekete Lajos] (f. l.): Darkó István. [Jegyzet.] 43. l.
 246. Darkó István: A dallás. [Elbeszélés.] 43–51. l.

247. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [14.] 52–59. l.
 248. Blazsek Ferenc: Este a tónál. [Vers.] 60. l.
 249. Blazsek Ferenc: Állok a ködben... [Vers.] 60. l.
 250. Gergely Boriska: Valami a szürkeségről. [A vajdasági magyar költészetről.] [Tanulmány.] 61–62. l.

FIGYELŐ

251. Haraszti Sándor: A nyájas olvasóból kritikus – a kritikusból nyájas olvasó. [A Csuka Zoltán Kéve c. antológiája kritikai fogadtatásáról.] [Cikk.] 63–64. l.

252. Szenteleky Kornél: Te vagy a legkegyetlenebb: idő. [Prózavers.] 65. l.
 253. Szenteleky Kornél: Kakas az esőben. [Vers.] 66. l.
 254. Kristály István: A javíthatatlan. [Elbeszélés.] 67–70. l.

IDEGEN KÖLTŐK

255. [Szenteleky Kornél]: Paul Claudel. [Jegyzet.] 71. l.
 256. Paul Claudel: Sötétség. (Ténébres.) [Vers.] Ford.: Szenteleky Kornél. 71–72. l.
 257. Paul Claudel: Részlet az öt nagy ódából. (Fragment des cinq grandes odes.) [Vers.] Ford.: Szenteleky Kornél. 72–73. l.
 258. Farkas Geiza: Emberi marhaállomány. (Victor Margueritte: Le bétail humain. Regény. – Flammarion IX. 305. l.) [Könyvism.] 74–77. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

259. –: N. Jaczkó Olga. [Jegyzet.] 78. l.
 260. N. Jaczkó Olga: Felebarátunk. [Elbeszélés.] 78–81. l.

261. Wollák Gyula: Műveltség, életcélok, életöröm. Részlet a Műveltség és álműveltség című kultúrfilozófiai munkából. [Tanulmány.] 82–85. l.
 262. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [15.] 86–93. l.

FIGYELŐ

263. Sándor Pál: Karl Gutzkov emlékére. [Cikk.] 94–95. l.
264. – –: A Vajdasági Írás 5000 dináros regénypályázata. [Hír.] 96. l.

II. hó. [4. sz.]

1929. febr. 17.

265. Békefi Ernő: Új tavasz felé... [Tanulmány.] 97–106. l.
266. Fekete Lajos: A réműlet partján futkosó ember. [Vers.] 107. l.
267. Fekete Lajos: Panaszos esti beszéd. [Vers.] 107–108. l.
268. Fekete Lajos: Júlia: sűrő, kacagó asszony. [Vers.] 109. l.
269. Fekete Lajos: A három sasfióka. [Vers.] 110. l.
270. Sziráky Dénes Sándor: Az isten éjszakája. [Vers.] 111–112. l.
271. Sziráky Dénes Sándor: Hűsítsd a homlokom. [Vers.] 112–113. l.
272. Sziráky Dénes Sándor: Káin Ábel harc. [Vers.] 113. l.
273. Sziráky Dénes Sándor: Poéta inspiratus. [Vers.] 113–115. l.
274. Borsódi Lajos: A szerenád. [Elbeszélés.] 115–120. l.
275. Wollák Gyula: Műveltség, életcélok, életöröm. Részlet a Műveltség és álműveltség című kultúrfilozófiai munkából. [3.] [Tanulmány.] 120–126. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

276. [Fekete Lajos] (f. l.): Egri Viktor: [Jegyzet.] 126. l.
277. Egri Viktor: Júró pandúr csodálatos útja. [Elbeszélés.] 126–130. l.

278. Csuka Zoltán: Egyre pokolibb útvesztőkről. [Vers.] 131. l.
 279. Csuka Zoltán: Harmatcseppjében a világnak. [Vers.] 132. l.
 280. Csuka Zoltán: Esti térkép. [Vers.] 133. l.
 281. Vértess V. Károly: Az országúti vándorok. A Vajdaság ifjú költőinek ajánlom. [Vers.] 134–135. l.
 282. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [16.] 136–154. l.
 283. Szász Márton: Az örök folt. [Elbeszélés.] 155–158. l.

VAJDASÁGI VÁRTÁN

284. Arató Endre: Csuka Zoltánról. [Tanulmány.] 158–160. l.
 285. Aszlányi Dezső: A felhőkarcoló. [Próza.] 161–164. l.

FIGYELŐ

286. Farkas Geiza: Egy szép élet tragédiája. (Amabel Williams Ellis: The Tragedy of John Ruskin – Cape 416 l.) [Könyvism.] 165–171. l.
 287. Fekete Lajos: A kritika hangja és hőmérséklete. [Cikk.] 171–172. l.
 Vö. 251. sz. tétellel.
 288. Szenteleky Kornél: A kritika gáncsolhatósága. [Cikk.] 172–173. l.
 Vö. 251. sz. tétellel.
 289. Tamás István: Déry Tibor: Ébredjétek. [Könyvism.] 173–174. l.
 290. Tamás István: Mária Béla: Mit páváskodsz előttem? Versek. A szerző kiadása. [Könyvism.] 174. l.
 291. Gergely Boriska: Magyar Írónok Köre. [A magyar irodalmi életéről.] [Cikk.] 175. l.
 292. Szenteleky Kornél: Drainac, az elbeszélő. [A Srce na pazaru c. kötetről.] [Könyvism.] 175–176. l.

293. – –: A Vajdasági Írás 5000 dináros regénypályázata. [Hír.] [Borító 2. l.]
294. Fekete Lajos: Hétsovány beszéd Kánaánból. Sorok Mécs Lászlónak írott levelemből. [Vers.] 177. l.
295. Fekete Lajos: Magános ember áll. Móra Ferencnek. [Vers.] 178. l.
Vö. 374. sz. tétellel. Hibaigazítás.
296. Fekete Lajos: A kenyeret és a Bibliát. [Vers.] 179. l.
297. Farkas Geiza: Kamasz-drámák. [Tanulmány.] 180–192. l.
298. Gergely Boriska: Babits Mihály. [Vers.] 193. l.
299. Laták István: Kivel dulakodtam? [Vers.] 194–195. l.
300. Laták István: Búcsúzás. [Vers.] 196. l.
301. Laták István: Rossz építő. [Vers.] 196–198. l.
302. Szentelky Kornél: Tilike már tíz éves múltott. [Elbeszélés.] 198–208. l.
303. Todor Manojlović: Perzeusz öntése. (Livanje Perzeja.) [Vers.] Ford.: [Steinfeld] Somorjai Sándor. 209–212. l.
304. Csuka Zoltán: Porrátörött élet. (Idők és események keresztmetszete.) [Elbeszélés.] 213–217. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

305. [Csuka Zoltán]: Marconnay Tibor. [Jegyzet.] 218. l.
306. Marconnay Tibor: Párizs. Szentelky Kornélnak Párizs rajongójának. [Vers.] 218–219. l.
307. Marconnay Tibor: Borom dicsérete. [Vers.] 219–220. l.
308. Marconnay Tibor: Élet és művészet. [Vers.] 220. l.
309. Marconnay Tibor: Az álmodozó nő. [Vers.] 220–221. l.
310. Marconnay Tibor: Őszi igazság. [Elbeszélés.] 221–225. l.
311. Haraszi Sándor: A polgári filozófia válságtünetei. [Tanulmány.] 226–228. l.
312. Mécs László: Boldog állapotban vagyok a szívemmel. [Vers.] 229. l.
313. Mécs László: Kifele az erdőből. [Vers.] 230. l.
314. Mécs László: Réquiem. [Vers.] 231. l.
315. Somogyi Pál: Kép. [Vers.] 231–232. l.

316. Somogyi Pál: Köztetek vagyok. [Vers.] 232. l.
 317. Somogyi Pál: Ősz a külvárosban. [Vers.] 232–233. l.
 318. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [17.]
 234–243. l.

FIGYELŐ

319. Polácsi János: Várkonyi Nándor: A modern magyar irodalom. Danubia kiadása. Pécs. 1929. Ára 40 pengő. (A nevesebb költők arcképeivel.) 466 oldal. [Könyvism.] 244–251. l.
 320. Petényi Gyula: A vajdasági szerbek felkelése és az 1848/49. magyar forradalom. Bogdanov Vasa könyve. [Könyvism.] 251–253. l.
 321. Haraszti Sándor: A gáncstalan kritika. [Cikk.] 253–254. l. Vö. 288. sz. tétellel.
 322. Gergely Boriska: Szántó György: A földgömb. [Könyvism.] 254–255. l.
 323. Arató Endre: Kara Mihály kiállítása. [Nagyváradai festőművész.] [Ism.] 255–256. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

324. –: Újabb szerb Ady fordítások. [Mladen Leskovac fordításai a Život i rad 1928. évi 10. és 11. sz.-ban, a 11. sz.-ban cikket is írt Ady életéről és munkásságáról.] [Hír.] 256. l.
 325. –: Képes Vasárnap. [Hír.] [Borító 3. l.]
 326. –: Vajdasági magyar kultúrember a vajdasági magyar írók műveit olvassa! [Csuka Zoltán: Fundámentom, Esztendők üdöserén és Kéve, vajdasági költők antológiája; Debreczeni József és Szenteleky Kornél: Bazsalikom; Fekete Lajos: Béklyózott erők feltámadása; Földi Ilonka: Tizennyolcan (Versek); Gergely Boriska: Mesék; Laták István: Koldús-lázak; Somogyi Pál: Átokáldott tűz (Versek); Szenteleky Kornél: Úgy fáj az élet c. könyveit hirdeti.] [Hír.] [Borító 3. l.]

327. Mécs László: Szegény emberek. [Vers.] 257–258. l.
 328. Békefi Ernő: Csend. [Vers.] 259. l.
 329. Békefi Ernő: Az életem futóhomok. [Vers.] 260. l.
 330. Békefi Ernő: Nyugtalanság. [Vers.] 260–261. l.
 331. Békefi Ernő: Város. [Vers.] 261. l.
 332. Veljko Petrović: Magyar Pista. Kisregény. Ford.: Sorg Ida. 262–289. l.
 333. Szántó Róbert: Az életavaron. [Vers.] 289–290. l.
 334. Szántó Róbert: Holló a havon. [Vers.] 290. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

335. –: Sárközi György. [Jegyzet.] 291. l.
 336. Sárközi György: Tavasz reggelek. [Vers.] 291. l.
 337. Sárközi György: Utazás. [Vers.] 292–293. l.
 338. Sárközi György: Kisvárosi fogadóban. [Vers.] 293–294. l.
 339. –: Szabó Lőrinc. [Jegyzet.] 294. l.
 340. Szabó Lőrinc: Szerelem és rongyos állatok. [Vers.] 294–296. l.
 341. Szabó Lőrinc: Szénásszekér ment át a városon. [Vers.] 296. l.
 342. Szabó Lőrinc: Újsághírben a végtelen. [Vers.] 297. l.
 343. –: Sziráky Judit. [Jegyzet.] 298. l.
 344. Sziráky Judit: Egyszerű levél. [Elbeszélés.] 298–300. l.

345. Friedmann Aurél: A fascizmus. [2.] A fascista állam közjogi váza. [Tanulmány.] 301–304. l.
 Vö. 98. sz. tétellel.
 346. Gál Ottó: Borbár Szaniszló különös küldetése. [Elbeszélés.] 305–313. l.
 347. Farkas Geiza: Kamaszdrámák. [Tanulmány.] 314–318. l.

ÚTITARISZNYÁMBÓL

348. Szenteleky Kornél: Tavasz a hosszú tél után. [Vers.] 319. l.
349. Szenteleky Kornél: A tegnap elvesztése. [Vers.] 319–320. l.
350. Szenteleky Kornél: Testvéri köszöntő. Domizio Torrigianinak. [Vers.] 320–321. l.
351. Szenteleky Kornél: Addio. [Vers.] 321–322. l.

352. Sziráky Dénes Sándor: Arany szemüveg. [Vers.] 323–324. l.
353. Sziráky Dénes Sándor: Köráram. [Vers.] 325–326. l.

ESZMECSERE

354. Fischer Árpád: Új tavasz felé. [Tanulmány.] 326–331. l.
Vö. 265. sz. tétellel.

355. Borsódi Lajos: Titkok. [Esszé.] 332–333. l.
356. Bárd Oszkár: Rügyfakadás. [Vers.] 334. l.
357. Bárd Oszkár: A falumban. [Vers.] 335. l.
358. Bárd Oszkár: Vihar. [Vers.] 335. l.
359. Csuka Zoltán: Minden fájások szerelmes verse. [Vers.] 336–337. l.
360. Sándor Pál: Raszkolnyikov Szibériában. Regény. [18.] 338–373. l.
361. Wollák Gyula: Adatok a divat történetéhez és lélektanához. [Tanulmány.] 374–382. l.

FIGYELŐ

362. Fekete Lajos: Tévete hangok a Vajdasági Írásról. [A budapesti Literatura 1929 márciusi sz.-ban megjelent Irodalmi mozgalmak a határokon túl c. cikkre felelet.] [Cikk.] 383–384. l.
363. Draskóczy Ede: Új Auróra. (Irodalmi Almanach 1929. Bratislava–Pozsony.) [Könyvism.] 385–389. l.
364. Szenteleky Kornél: Fascista művészet. [Cikk.] 389–391. l.
365. Tamás Lajos: A szlovenszkói és ruszinszkói magyar irodalom. [Tanulmány.] 391–393. l.
366. Farkas Geiza: A lélek tornája. E. Rothe: Psychogymnastik. Berlin Hesse. 304 l. [Könyvism.] 394–397. l.
367. Polácsi János: Quasimodo (Braun István): Ivanov meg a szeretője. (Az előjáték.) Regény. Subotica 1929. [Könyvism.] 398. l.
368. Gergely Boriska: Kassák Lajos: Angyalföld. [Könyvism.] 398–399. l.
369. Aszlányi Dezső: A harmadik világnézet. [Cikk.] 399–400 l.
370. Somogyi Pál: Csizmadia Sándor. [Nekrológ.] 401–402. l.
371. Fekete Lajos: Tamás Lajos: Üvegen keresztül. (Versek.) A szerző sajátja. Pozsony. [Könyvism.] 402–403. l.
372. Somogyi Pál: Gergely Sándor: Hídat vernek. [Könyvism.] 403. l.
373. Gergely Boriska: Magyar Író szlovák színpadon. [Juhász Árpád és Ruskó Emil Vörös majom c. komédiája.] [Cikk.] 404. l.
374. Helyreigazítás [Vö. 295. sz. Fekete Lajos verse.] 404. l.

HÍREK – LAPVÉLEMÉNYEK

375. – –: Tamás István új verseskötete. [Hír.] 405. l.
376. – –: Új vajdasági könyvek [Wollák Gyula: Műveltség és állműveltség; Laták István: Düh és Tarkói Zoltán: Küzdő emberek c. könyvek.] [Hír.] 405. l.
377. – –: A Vajdasági Írás regénypályázata. [A határidőt 1929. aug. 15-ig hosszabbították meg.] [Hír.] 405. l.

378. --: Képes Vasárnap. [Előfizetési felhívás.] [Hír.] [Borító 3. l.]
379. --: Vajdasági magyar kultúremler vajdasági magyar írök műveit olvassa! [Hír.] [Borító 3. l.]
Vö. 326. sz. tétellel.

8. sz.

1929. jún.

380. --: A Vajdasági Írás könyvkiadványsorozata. [Farkas Geiza: Kamaszdrámák (tanulmányok) és Szenteleky Kornél: A fény felgyúl és ellobog (színpadi játék tizennégy képben.)] [Hír.] [Borító 2. l.]
381. Fekete Lajos: Júlia magános estje. [Vers.] 407. l.
382. Fekete Lajos: Kemény fogak közül szavak. [Vers.] 408. l.
383. Fekete Lajos: Emberek. [Vers.] 409. l.
384. Fekete Lajos: Mégis olcsó halálsíp. [Vers.] 410. l.
385. Farkas Geiza: Eton. [M. D. Hill Eton and elsewhere c. könyvéről.] [Könyvism.] 411–419. l.
386. Szenteleky Kornél: A fény felgyúl és ellobog. Színpadi játék 14 képben. 420–457. l.
387. Arató Endre: Horatiushoz. [Vers.] 458. l.
388. Arató Endre: 38. [Vers.] 459. l.
389. Arató Endre: 39. [Vers.] 459. l.
390. Aszlányi Dezső: Pszichokorállók. [Tanulmány.] 460–464. l.
391. Békefi Ernő: A kántor. [Elbeszélés.] 465–468. l.
392. Somogyi Pál: Örök tovább. [Vers.] 468. l.
393. Somogyi Pál: A legszentebb öröm ormán. [Vers.] 469. l.
394. Somogyi Pál: Nem én akarom. [Vers.] 470. l.

VAJDASÁGI VÁRTÁN

395. Szenteleky Kornél: Kristály István. [Tanulmány.] 470–474. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

396. --: Illyés Gyula. [Jegyzet.] 475. l.
397. Illyés Gyula: Szomorú béres. [Vers.] 475–476. l.
398. Illyés Gyula: Nehéz föld. [Vers.] 476. l.

FIGYELŐ

399. [Török Béláné] Lúcia: Gondolatok írásról és olvasásról. [Cikk.] 477–480. l.
400. Aszlányi Dezső: Zsidó önértet. {[Komlós Aladár] Koral Álmos: Zsidók a válaszüton. Presevo. 1921. c. kötetről.} [Könyvism.] 481–482. l.
401. Csuka Zoltán: Erich Maria Remarque: Nyugaton a helyzet változatlan. [Könyvism.] 482–483. l.
402. Gergely Boriska: Illyés Gyula: Nehéz föld. (Versck.) [Könyvism.] 483–484. l.
403. Sziráky Dénes Sándor: Az 500. emelet. Károly Sándor könyve az Új Magyar Regény sorozatban. [Könyvism.] 484. l.
404. --: Képes Vasárnap. [Hír.] [Borító 3. l.]
405. --: Vajdasági magyar kultúrember vajdasági magyar írók műveit olvassa! [Hír.] [Borító 3. l.]
Vö. 326. sz. tétellel.

II. évf.

III. kötet

9. sz.

1929. júl.

406. --: A Vajdasági Írás könyvkiadványsorozata. [Farkas Geiza: Kamaszdrámák (tanulmányok); Szenteleky Kornél: A fény felgyúl és ellobog (színpadi játék tizennégy kép-

- ben); Sajtó alatt: Fekete Lajos: Szent grimasz (Versek); Szenteleky Kornél: Izola Bella (regény).] [Hír.] [Borító 2. l.]
407. Maksimović: Erő. (Linoleum-metszet.) 2. l.
408. Berényi János: Az erőszakos bálvány. [Vers.] 3. l.
409. Berényi János: Tavasz. [Vers.] 4. l.
410. Berényi János: Vak szemmel a csillagok ellen. [Vers.] 5–8. l.
411. Berényi János: Mai zsoltár. [Vers.] 8–9. l.
412. Borsódi Lajos: Komédia. [Elbeszélés.] 10–12. l.
413. Békefi Ernő: A szabadság problémája. [Tanulmány.] 13–18. l.
414. Szenteleky Kornél: Isola Bella. Regény. [1.] 19–37. l.
415. Csuka Zoltán: Húnyó örömparázson mártírének. [Vers.] 38–39. l.
416. Csuka Zoltán: Sóhordó munkások a Dunaparton. [Vers.] 39. l.
417. Csuka Zoltán: Hideg verejtékkal, szerelem. [Vers.] 40. l.
418. Kristály István: Búza!... [Elbeszélés.] 41–43. l.

DÉLSZLÁV KÖLTŐK

419. [Szenteleky Kornél]: Andrić Ivo. [Jegyzet.] 44. l.
420. Andrić, Ivo: Az Ex ponto című kötetből. [Prózaversek.] Ford.: Szenteleky Kornél. 44–46. l.
421. Andrić, Ivo: A Nemiri (Nyugtalanságok) című kötetből. [Prózaversek.] Ford.: Szenteleky Kornél. 46–47. l.

422. Aszlányi Dezső: Raszputyin igazi lelke. [Tanulmány.] 48–50. l.
423. F. Galambos Margit: Társam a virág. [Vers.] 51. l.
424. F. Galambos Margit: Vízió. [Vers.] 52. l.
425. F. Galambos Margit: Mint titkos üzenet. [Vers.] 52. l.
426. F. Galambos Margit: Nincsen amin átalmenjek. [Vers.] 52. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

427. – –: Szántó György. [Jegyzet.] 53. l.
428. Szántó György: Buddha halála. [Elbeszélés.] 53–60. l.

429. [Létmányi István] Czákó Tibor: Vihar. [Elbeszélés.] 60–62. l.
430. N. Jaczkó Olga: Lázadás. [Vers.] 63. l.
431. N. Jaczkó Olga: A vér gyeplőjén. [Vers.] 64. l.

FIGYELŐ

432. Gergely Boriska: Irodalmi körséta. [A budapesti irodalmi eseményekről.] [Cikk.] 65–70. l.
433. Szenteleky Kornél: Egri Viktor: Fölkél a nap. (Írók kiadóvállalata. Bratislava–Pozsony.) [Könyvism.] 71–72. l.
434. Csuka Zoltán: Vojvodjani o Vojvodini. (Vajdaságiak a Vajdaságról.) Kiadta a Vojvodjansko udruženje. [Könyvism.] 72–73. l.
435. Polácsi János: Szántó György: Bábeltornya. (Regény.) Brassó. A Brassói Lapok kiadása. [Könyvism.] 73–74. l.
436. Csuka Zoltán: Gergely Sándor: Szű. [Könyvism.] 74. l.
437. Gergely Boriska: Pásztor Árpád: Gina és Rozamunda. [Könyvism.] 74–77. l.
438. Csuka Zoltán: Markovits Rodion: Szibériai garnizon. [Könyvism.] 77–78. l.
439. Farkas Geiza: Halálos bölcsesség. [Cikk.] 78–79. l. Vö. 465. sz. tétellel.
440. Borsódi Lajos: Ligeti Ernő: Vonósnégyes. [Könyvism.] 79. l.
441. – –: Mit tett Ön a vajdasági magyar irodalomért? [Előfizetési felhívás.] [Hír.] 80. l.
442. – –: Képes Vasárnap. [Előfizetési felhívás.] [Hír.] [Borító 3. l.]

443. --: Vajdasági magyar kultúrember vajdasági magyar írók műveit olvassa! [Hír.] [Borító 3. l.]
Vö. 326. sz. tétellel.

10. sz.

1929. aug.

444. --: A Vajdasági Írás könyvkiadványsorozata. [Hír.] [Borító 2. l.]
Vö. 406. sz. tétellel.
445. Balázs [G.] Árpád fametszete. 82. l.
446. Várnai Zseni: Ím itt az írás!... [Vers.] 83–84. l.
447. Gergely Boriska: Hétfő este. [1.] [Elbeszélés.] 85–98. l.
448. Bárd Oszkár: Harmincnégy évem gyilkos mélabúja. [Vers.] 98. l.
449. Bárd Oszkár: A szibériai 7. sz. gyalogezred közlegénye. (1854–1859). [Vers.] 99. l.
450. Somogyi Pál: Rádiókoncert. [Vers.] 100–101. l.
451. Kristály István: A szentlélek galambjai. [Elbeszélés.] 101–104. l.

VAJDASÁGI VÁRTÁN

452. Fekete Lajos: Szenteleky Kornél. [Tanulmány.] 104–109. l.
453. Draskóczy Ede: Dilettantizmus. [Tanulmány.] 109–117. l.

454. Sziráky Dénes Sándor: Az idegrendszer dicsőítése. [Vers.] 117–118. l.
455. Sziráky Dénes Sándor: A ma Bibliája. [Vers.] 119. l.
456. Farkas Geiza: A sorsdöntő csata. Temesvárt, 80 évvel ezelőtt. [Tanulmány.] 120–124. l.
457. Csuka János: Misztérium. [Elbeszélés.] 125–126. l.

458. Szántó György: A modern grafika szerepe. [Tanulmány.] 127–131. l.
 459. Szenteleky Kornél: Isola Bella. Regény. [2.] 132–151. l.
 460. Gergely Boriska: A szemem. [vers.] 151. l.

FIGYELŐ

461. Csuka János: Az új költő kora. [Kassák Lajosról.] [Tanulmány.] 152–155. l.
 462. Szenteleky Kornél: Kosztolányi leleplező művészete. [Tanulmány.] 155–156. l.
 463. Polácsi János: John Galsworthy: A szigeti képmutatók. (The island pharisees.) Angolból fordította Kiss Dezső. [Könyvism.] 157. l.
 464. Gergely Boriska: Szabó Lőrinc: A sátán műremekei. [Könyvism.] 157–160. l.
 465. – –: Hibaigazítás. 160. l.
 Vö. 439. sz. tétellel.
 466. – –: Képes Vasárnap. [Hír.] [Borító 3. l.]
 467. – –: Vajdasági magyar kultúrember vajdasági magyar írók műveit olvassa! [Hír.] [Borító 3. l.]

11. és 12. sz.

1929. szept.–okt.

468. – –: A Vajdasági Írás könyvkiadványsorozata. [Farkas Geiza: Kamaszdrámák (tanulmányok); Szenteleky Kornél: A fény felgyúl és ellobog (színpadi játék tizennégy képben); Fekete Lajos: Szent grimasz (versek); sajtó alatt: Szenteleky Kornél: Isola Bella (regény); Csuka Zoltán–Balázs G. Árpád: Meglátások, 10 vers és illusztráció.] [Hír.] [Borító 2. l.]
 469. Balázs G. Árpád fametszete. 162. l.
 470. Fekete Lajos: Álmodni deszkán, darócon. [Vers.] 163. l.
 471. Fekete Lajos: Szent grimasz. [Vers.] 164. l.
 472. Fekete Lajos: A boldogtalanság osvényein. (Borsódi Lajosnak.) [Vers.] 165. l.

473. Fekete Lajos: Az örök furulya. [Vers.] 166. l.
 474. Kristály István: Áradás... [Elbeszélés.] 167–173. l.
 475. Mécs László: Minden út hozzád vezet. [Vers.] 174–175. l.
 476. Gergely Boriska: Hétfőn este. [2.] [Elbeszélés.] 176–191. l.
 477. Manojlović, Todor: Korunk öröme és bánata. [Vers.] Ford. [Steinfeld] Somorja Sándor. 192–193. l.
 478. Manojlović, Todor: Korunk legendája. (Legenda naših dana.) [Vers.] Ford.: [Steinfeld] Somorja Sándor. 193–194. l.
 479. Komlós Aladár: Világnézet és művészet. [Tanulmány.] 195–200. l.
 480. Csuka Zoltán: Estbehullón a kigyulladt Tiszán. [Vers.] 201. l.
 481. Csuka Zoltán: Az örökkévalóság szakadékánál. [Vers.] 201–202 l.
 482. Szenteleky Kornél: Isola Bella. Regény. [3.] 203–222. l.

FIGYELŐ

483. Szenteleky Kornél: Ivo Vojnović. [Tanulmány.] 223–224. l.
 484. N. Tessitori Nóra: Impressziók Szántó György Bölcső című regényéről. [Könyvism.] 224–230. l.
 485. Csuka János: Szabó Dezső cezaromániája. [Cikk.] 230–232. l.
 486. Fekete Lajos: A kidőlt magyar mesefa. (Benedek Elek halálára.) [Nekrológ.] 233. l.
 487. Csuka Zoltán: Menekülő líra. [Cikk.] 233–234. l.
 488. Szenteleky Kornél: Végre egy jó házasság. Molnár Ákos pályadíjjal kitüntetett regénye. [Könyvism.] 234–235. l.
 489. Gergely Boriska: Várnai Zseni: Ím itt az írás. [Könyvism.] 235–236. l.
 490. Polácsi János: Boschán Sándor: Árnyak. (Dinka Péter és társai könyvnyomdája. Senta – 1929.) [Könyvism.] 236–238. l.
 491. Csuka Zoltán: Laták István: Düh. (Elbeszélések. Szerző kiadása. Subotica. 1929.) [Könyvism.] 239–240. l.
 492. – –: Olvasóink szíves elnézését kérjük... [A Vajdasági Írás késedelméért.] [Hír.] 240. l.
 493. – –: Képes Vasárnap. [Hír.] [Borító 3. l.]
 494. – –: Vajdasági magyar kultúrember vajdasági magyar írók műveit olvassa! [Hír.] [Borító 3. l.]

495. --: A Vajdasági Írás könyvkiadvány-sorozata. [Hír.] [Borító 2. l.]
Vö. 468. sz. tétellel.
496. Csuka Zoltán: Az előreintő asszonyember. [Vers.]
243–244. l.
497. Csuka Zoltán: Fiatal lány, 1929. [Vers.] 244–245. l.
498. Csuka Zoltán: Az időből kihullott szerelem. [Vers.]
245–246. l.
499. Arányi Jenő: Aratás. [Elbeszélés.] 246–250. l.

ÚJ ARCÚ MAGYAROK

500. --: Majthényi György. [Jegyzet.] 250. l.
501. Majthényi György: Néktek, lelkem – jójcaját. [Vers.]
250–251. l.
502. Majthényi György: Ajtók. [Vers.] 251–252. l.
503. Majthényi György: Vanyurekné. [Elbeszélés.] 252–258. l.
504. [Fekete Lajos] (f. l.): Dsida Jenő. [Jegyzet.] 258. l.
505. Dsida Jenő: Menni kellene házról házra. [Vers.] 258. l.
506. Dsida Jenő: Rossz éjszaka. [Vers.] 259. l.
507. Dsida Jenő: Idegen ébredés. [Vers.] 259–260. l.
508. Dsida Jenő: Akivel néha találkozom. [Vers.] 260. l.

509. Somogyi Pál: Pár szó a végzethez. [Vers.] 261. l.
510. Somogyi Pál: Kacagott a testvérem. [Vers.] 261. l.
511. Vértes V. Károly: Szeptember. [Vers.] 262. l.
512. Szenteleky Kornél: Isola Bella. Regény. {4.} 263–287.
l.

VAJDASÁGI VÁRTÁN

513. Tolveth Oszkár: A nagy muzsikus. [Szedlacek Lajosról.]
[Tanulmány.] 288–289. l.

FIGYELŐ

514. Kristály István: [Majtényi] Markovics Mihály: Kokain. [Könyvism.] 290. l.
515. Szenteleky Kornél: Dobrović Petar kiállítása. [Cikk.] 290–291. l.
516. Sziráky Dénes Sándor: Szubjektív értékmérleg Czakó Tibor verskötetéről. (Imádkozik a fattyú. Novi Sad. Urania nyomdai műintézet.) [Könyvism.] 291–292. l.
517. Fekete Lajos; Dsida Jenő: Leselkedő magány. (Versek.) Minerva kiadás. Kolozsvár. 1928. [Könyvism.] 292–293. l.
518. Gergely Boriska: Kodolányi János: Futótűz. [Könyvism.] 293–294. l.
519. Gergely Boriska: Sipos István: Ember a kereszten. [Könyvism.] 294–295. l.
520. Szenteleky Kornél: A Raška [c. művészeti szemlérlől.] [Ism.] 295–296. l.
521. – –: A Vajdasági Írás hírei. [A kiadási nehézségekről.] 296. l.
522. – –: Képes Vasárnap. [Hír.] [Borító 3. l.]
523. – –: Vajdasági magyar kultúremler vajdasági magyar írók műveit olvassa! [Hír.] [Borító 3. l.]

NÉVMUTATÓ*

Adorján Andor 52
Ady Endre 36, 53, 240, 324
Andrić, Ivo 419, 420, 421
Áprily (Jékely) Lajos 40, 41, 42, 43
Arányi Jenő 241, 499
Arató Endre 284, 323, 387, 388, 389
Aszlányi Dezső 10, 25, 26, 47, 63, 80, 88, 91, 109, 125, 192, 193,
223, 285, 369, 390, 400, 422

Balázs G. Árpád 209, 240, 445, 468, 469
Bárd Oszkár 116, 117, 118, 119, 120, 356, 357, 358, 448, 449
Baudelaire, Charles 89
Békefi Ernő 229, 230, 265, 328, 329, 330, 331, 391, 413
Benedek Elek 486
Berde Mária 232, 233, 234, 235, 236
Berényi János 408, 409, 410, 411
Blazsek Ferenc 174, 248, 249
Borsodi Lajos I. Borsódi Lajos
Borsódi Lajos 111, 216, 274, 355, 412, 440, 472
Boschán Sándor 490
Bölöni György 52

Claudel, Paul 255, 256, 257
Cvijanović, S. B. 124
Czakó Tibor I. Létmányi István

Csányi Endre 60, 61, 89
Csuka János 457, 461, 485
Csuka Zoltán 33, 34, 81, 107, 127, 144, 161, 162, 351, 278, 279,
280, 284, 304, 305, 326, 359, 401, 415, 416, 434, 436, 438, 468, 480,
481, 487, 491, 496, 497, 498

* A névmutató számai a bibliográfiai tételekre utalnak.

Darkó István 245, 246
Debreczeni József 4, 76, 124, 326
Déry Tibor 289
Dobrović, Petar 515
Döblin, Alfred 193
Dsida Jenő 504, 505, 506, 507, 508, 517
Drainac, Rade 292
Draskóczy Ede 45, 160, 161, 194, 197, 363, 453

Egri Viktor 276, 277, 433
Ellis, Amabell Williams 286

Farcádi Sándor 151, 152, 153, 154
Farkas Geiza 5, 65, 155, 163, 178, 218, 228, 237, 258, 286, 297,
347, 366, 380, 385, 406, 439, 456, 468
Fekete Lajos 21, 22, 66, 72, 84, 95, 96, 116, 138, 141, 171, 172,
173, 175, 190, 195, 196, 197, 202, 215, 219, 245, 266, 267, 268, 269,
276, 287, 294, 295, 296, 326, 362, 371, 374, 381, 382, 383, 384, 406,
452, 468, 470, 471, 472, 473, 486, 504, 517
Fischer Árpád 192, 354
Fodor József 142
Földi Ilonka 326
Friedmann Aurél 27, 98, 345

Gáborjáni-Szabó Kálmán 92
Gál Ottó 346
F. Galambos Margit 130, 131, 132, 423, 424, 425, 426
Galsworthy, John 463
Gara László 52
Gergely Boriska 9, 55, 56, 76, 90, 110, 150, 182, 198, 250, 291,
298, 322, 326, 368, 373, 402, 432, 437, 447, 460, 464, 476, 489, 518,
519
Gergely Sándor 372, 436
Goethe, Johann Wolfgang 44
Guttman Simon 108
Gutzkov, Karl 263

Gyallay (Pap) Domokos 84, 85
Gyomai Imre 52
Győri Dezső 138, 139, 140, 141, 145

Haraszi Sándor 251, 311, 321
Hill, M. D. 385
Huszár Sándor 231

Illyés Gyula 396, 397, 398, 402

N. Jaczkó Olga 259, 260, 430, 431
Juhász Árpád 373

Kara Mihály 323
Karlócai Etelka 123
Károly Sándor 403
Kassák Lajos 106, 368, 461
Kemény István 83, 128, 224
Kémeri Sándor 52
Kodolányi János 18, 90, 122
Komlós Aladár 175, 176, 177, 400, 479
Kosztolányi Dezső 462
Kováts Antal 112, 113, 114, 217
Kristály István 2, 18, 39, 67, 133, 164, 210, 254, 395, 418, 451, 474,
514
Krklec, Gustav 124

László Ferenc 62
Laták István 66, 77, 78, 168, 242, 243, 299, 300, 301, 326, 376, 491
Leskovac, Mladen 3, 97, 144, 184, 324
Létmányi István 157, 158, 429, 516
Lúcia I. Török Béláné

Majtényi Mihály 514
Majthényi György 500, 501, 502, 503
Maksimovič 407

Manojlović, Todor 206, 207, 303, 477, 478
Márai Sándor 52
Marconnay Tibor 305, 306, 307, 308, 309, 310
Mária Béla 290
Markovics Mihály I. Majtényi Mihály
Markovits Rodion 438
Margueritte, Victor 258
Mécés László 6, 7, 8, 180, 181, 312, 313, 314, 327, 475
Milkó Izidor 147
Molnár Ákos 488
Molter Károly 202, 203
Móricz Zsigmond 64
Müller Lipót 79

Nagy Imre 205, 211
Nánay Béla 127
Negri, Ada 134, 135, 136
Nordau, Max 108

Pálffyné Gulácsy Irén 58, 59, 239
Papini, Giovanni 20
Pásztor Árpád 437
Pénzes Artúr 182
Petényi Gyula 320
Petrović, Veljko 332
Polácsi János 212, 213, 319, 367, 435, 463, 390

Quasimodo Braun István 367

Rác Pál 166, 167
Raszputyin, Grigorij Jefimovics 422
Rathenau, Walter 88
Remarque, Erich Maria 401
Reményik Sándor 32, 190, 191
René, Fülöp Miller 48
Richter Nándor 53
Rilke, Rainer Maria 186, 187, 188
Romains, Jules 68, 69, 70

Rothe, E. 366
Ruskó Emil 373

Salamon László 91
Sándor Pál 57, 71, 87, 104, 121, 137, 156, 165, 179, 189, 208, 225,
238, 247, 262, 263, 282, 318, 360
Sárközi György 335, 336, 337, 338
Sásdi Sándor 126
Sattler Katinka 226, 227
Schöpflin Aladár 183
Schuch Gyula 36
Shaw, George Bernard 10
Silbermann Jenő 125
Sipos István 519
Sirola, Giono 183
Somogyi Pál 86, 148, 149, 199, 200, 201, 315, 316, 317, 326, 370,
372, 392, 393, 394, 450, 509, 510
Somorja Sándor 1. Steinfeld Sándor
Somorjai Sándor 1. Steinfeld Sándor
Sorg Ida 144, 332
Steinfeld Sándor 206, 207, 303, 477, 478

Szabady Jenő 143
Szabó Dezső 485
Szabó Lőrinc 339, 340, 341, 342, 464
Szabolcska Mihály 51
Szántó György 322, 427, 428, 435, 458, 484
Szántó János 44
Szántó Róbert 15, 16, 28, 48, 49, 54, 187, 188, 333, 334
Szász Márton 185, 283
Szedlacek Lajos 513
Szenes Erzsébet 72, 73, 74, 75
Szenteleky Kornél 1, 11, 19, 20, 35, 64, 68, 69, 70, 76, 81, 82, 89,
97, 129, 134, 135, 136, 159, 162, 183, 184, 204, 240, 252, 253, 255,
256, 257, 288, 292, 302, 326, 348, 349, 350, 351, 364, 380, 386, 395,
406, 414, 419, 420, 421, 433, 452, 459, 462, 468, 482, 483, 488, 512,
515, 520
Szentimrei Jenő 31
Sziráký Dénes Sándor 270, 271, 272, 273, 352, 353, 403, 454,
455, 516

Sziráky Judit 343, 344
Szoszcsenko, Mihajlo I. Zosczenko

Tamás István 17, 289, 290, 375
Tamás Lajos 99, 100, 101, 102, 103, 215, 365, 371
Tamási Áron 23, 24
Tarkői Zoltán 376
N. Tessitori Nóra 484
Than Mór 11
Tolsztoj, Lev Nyikolajevics 63
Tolveth Oszkár 513
Torrighiani, Domizio 350
Tóth Árpád 159
Tóth Lajos 30
Török Béláné 115, 214, 399

Uitz Béla 92

Várkonyi Nándor 106, 122, 126, 142, 239, 319
Várnai Zseni 446, 489
Vértes V. Károly 169, 281, 511
Vidor Imre 38, 46, 50
Voggenreiter, Ludwig 141, 215
Vojnović, Ivo 483

Wells, Herbert George 47, 50
Wimberger Anna 219, 220, 221, 222
Wollák Gyula 105, 244, 261, 275, 361, 376

Zangwill, Izrael 37, 38
Zosczenko, Mihajlo 107

Zsombér Zsolt I. Debreczeni József

Ismeretlen: 6, 12, 13, 14, 23, 29, 37, 40, 51, 52, 58, 92, 93, 94, 99, 151, 166, 170, 186, 232, 259, 264, 293, 325, 326, 335, 339, 343, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 396, 404, 405, 406, 427, 441, 442, 443, 444, 465, 466, 467, 468, 492, 493, 494, 495, 500, 521, 522, 523

Összeállította: Pastyik László

ÉLETRAJZI JEGYZETEK

- ARATÓ ENDRE** (1899–1944) az aktivisták polgári szárnyához tartozó író, aki több irodalmi kezdeményezésben vett részt a két háború közötti időszakban. A háborús zsidóüldözések idején tűnt el.
- ASZLÁNYI DEZSŐ** (1869–1947) tisztviselő, az 1920-as években Becskereken (ma Zrenjanin) élt, költő, filozófiai elméletek elgondolója és prófétája. Az egykori kritika „tehetségtelen zseninek” nevezte.
- BERÉNYI JÁNOS** (1902–1944) hányatott életű költő, aki Szabadkáról indult el, s onnan is tűnt el a II. világháború végén.
- BORSODI LAJOS** (1883–194?) becskerekai tisztviselő, „amatőr” író és széplélek, aki az „örök Emberi” eszményére esküdött. A háború áldozata lett.
- CSÁNYI ENDRE** (1897–194?) zentai tanár és széplélek, *Baudelaire*-imádó költő. A zsidóüldözések során tűnt el.
- CSUKA ZOLTÁN** (1901) költő, a délszláv irodalmak legtermékenyebb tolmácsolója, irodalomszervező és folyóirat-szerkesztő. Az ő kezdeményezésére indult meg a *Vajdasági Írás* is.
- DEBRECZENI JÓZSEF** (1905–1978) Zomborban kezdte költői pályáját, majd Szabadkán, később Budapesten volt újságíró. A háború során Auschwitzba deportálták. A felszabaulás után ott szerzett élményei ihlették.
- DRASKÓCZY EDE** (1891–1945) irodalomkedvelő, művelt jogász Becsén, később Budapesten.
- FARKAS GEIZA** (1874–1942) bánáti földbirtokos, a Huszadik Század köréhez tartozó szociológus, a Tanácsköztársaság idején egyetemi tanár, író. Előbb a kisgazdakérdés, később a társadalomlélektan foglalkoztatta. Vannak szépirodalmi tárgyú írásai is.
- FEKETE LAJOS** (1900–1973) A forradalmi események sodorták 1919 után Szilágyságból Jugoszláviába, itt bontakozott ki költői munkássága. Az 1920-as években a legtehetségesebb költők között tartották számon. Visszaköltözve hazájába, Baumgarten-díjat is kapott.
- FISCHER ÁRPÁD** (1896–?) orvos, több verses kötet szerzője, a Krisztus-hívést propagáló zsidó misztikus-politikus.

- GÁL OTTÓ** (? – ?) a két világháború között tisztviselő. Az 1920-as évek végén és az 1930-as évek elején gyakran szerepelt mind a napilapokban, mind más publikációkban. Életéről, munkásságáról egyelőre semmit sem tudunk.
- GERGELY BORISKA** (1889–194?) háziasszony, a kanizsai író-találkozó megszervezője, szépirodai és kritikus. A zsidóüldözések áldozata.
- HARASZTI SÁNDOR** (1897–1982) pécsi emigránsként került Szabadkára, ahol a Bácsmezei Napló szerkesztője és a Szervezett Munkás című lap vezetője és egyik irányítója. Magyarországon az 1930-as években a kommunista mozgalom jeles alakja, a háború után a Magyar–Jugoszláv Társaság vezetője, majd a Rákosi-korszak idején politikai elítélt.
- LÁSZLÓ FERENC** (1896–1951) pécsi emigránsként élt Szabadkán; a Bácsmezei Napló újságírója 1929-ig. Miután kiutasították, Magyarországon folytatta újságírói tevékenységét.
- LATÁK ISTVÁN** (1910–1970) a vajdasági munkásmozgalom költője, a Világkép című lap szerkesztője, a felszabadulás után a szabadkai Népszínház igazgatója, majd a Magyar Szó újságírója. Költői munkássága az 1920-as évek végén bontakozott ki.
- LESKOVAC MLADEN** (1904) költő, esszéista, irodalomtörténész, Ady Endre, Molnár Ferenc és Illyás Gyula műveinek fordítója. Baráti szálak fűzték Szenteleky Kornélhoz.
- LÚCIA** (? – ?) Dr. Török Béláné. A fasizmus áldozata lett.
- MANOJLOVIĆ TODOR** (1883–1968) költő, drámaíró. Nagyváradon a „holnaposok” és Ady Endre köréhez tartozott. Ady Endre egyik első fordítója német és szerb nyelvre, és szerb nyelven méltatója már 1913-ban. Az I. világháború után a szerb modernizmus egyik irodalmi vezéralakja Belgrádban.
- MILKÓ IZIDOR** (1855–1932) a múlt század nyolcvanas-kilencvenes éveiben az „első magyar causeur” volt, akinek frásait szívesen olvasta a napi- és hetilapok közönsége. A tárca, a rajz, a jegyzet, elmefuttatás, az útirajz, az aforizma műfajában volt otthon. Különösen az útirajzot kedvelte, erről vallott írói neve – Baedeker – is. Az 1920-as években a jugoszláviai magyar irodalom „nagy öregjeként” tisztelték. Ekkoriban írta emlékezéseit és novellisztikus frásait.
- POLÁCSI JÁNOS** (? – ?) Pécsi emigráns, tanító volt Gomboson, később Újvidéken.
- SATTLER KATINKA** (?–1942) újvidéki háziasszony, széplélek, akihez Szenteleky Kornél esztétikai nézeteiről valló „irodalmi” leveleit írta. Az Újvidéki razzijában vesztette életét.

SOMOGYI PÁL (1894–1980) pécsi emigránsként érkezett Jugoszláviába, és munkásként kereste kenyerét Újvidéken. Itt bekapcsolódott a jugoszláviai munkásmozgalomba is. Költői és drámaírói munkássága ekkor bontakozott ki. Az 1930-as években a Szovjetunióba ment, majd a II. világháború után visszatért szülőföldjére, Kaposvárra.

SZENTELEKY KORNÉL (1893–1933), polgári nevén Sztankovics. Orvos Budapesten, Garán, majd élete végéig Szivácon. A Hét című budapesti hetilapban kezdte írói pályáját, első regénye is ott jelent meg. Néhány évi hallgatás után Szivácon kezdte írni, és a Bács megyei Napló állandó munkatársa egy évtizeden át. Az 1920-as években tekintélye nagy, vezérként tiszteli a jugoszláviai magyar irodalmi közéletet. Az irodalom szinte minden műfajában alkotott, antológiákat adott ki, irodalmi folyóiratokat szerkesztett. Nagyarányú irodalmi levelezése dokumentum értékű. Sokat utazott, részben széplélekként zárandokolt Francia- és Olaszországba, részben gyógyulást kereső betegként jutott el Egyiptomba is.

SZIRÁKY DÉNES SÁNDOR (1905–1943?) ügyvéd és költő, Szenteleky Kornél egyik felfedezettje. Zsidóként hurcolták el.

TAMÁS ISTVÁN (1904–1974) szinte gyermekfejjel került Pécsről emigránsként Szabadkára, ahol újságírói kerrierje aránylag gyorsan emelkedett. Jótollú újságíró volt, aki egy kötetnyi párizsi találkozásokról szóló írással jelentős riporteri teljesítményt nyújtott. Egy kötet vers, számos regény írója. Az 1930-as évek elején Budapestre, onnan az évtized végén az Egyesült Államokba költözött, ahol haladó magyar nyelvű lapoknál is dolgozott.

VÉRTESE V. KÁROLY (1903? – ?) polgári neve VUKOVICS. Zomborban érettségizett. A bácsi uradalomban volt hivatalnok.

EGY FOLYÓIRAT ÉLETE ÉS HALÁLA

(Utószó)

A *Vajdasági Írás* megindulása nagyjából egy irodalmi afférnak köszönhető.

Előszámlálhatnánk az 1920-as évek második felének hazai magyar irodalmi és társadalmi valóságával összefüggő okokat is, mert irodalompolitikai szempontból nézve nyilvánvalóan megért az idő egy tartalmában és küllemében komoly, a klasszikus irodalmi folyóiratok szabványai szerint készülő időszakos kiadvány megindítására. Ezek között kétségtelenül a jugoszláviai magyar irodalomról való irodalmi közgondolkodás „vajdasági” irányának felülkerekedése a legjelentősebb. Az 1920-as évek második felében ismét felerősödő vitákban kísérhetjük nyomon az eszmei tisztázódást, amelynek központi epizódja kétségtelenül Dettre János *Amnesztia vagy statárium?* című cikke és Szenteleky Kornél *Levél D. J. barátomnak a „vajdasági irodalom”-ról* című válaszirása volt, de ide sorolhatjuk Szenteleky Kornél *Magyar gyarmatok* című cikkét is. Számon kell tartanunk azután a becsei Helikon-ünnepséget, amely a Vajdasági Irodalmi Társaságot lett volna hivatva életre hívni, valamint egy egyetemi tanszék megalapításának akkor kipattant ötletét és egy állandó szintársulat létrehozásának a meghirdetett igényét is. Közben megjelent Szenteleky Kornél és Debreczeni József *Bazsalikom* című, a modern délszláv költészetet megszólaltató gyűjteménye, és megindult Csuka Zoltán hetilapja, a *Képes Vasárnap*, amelynek kiadásában készült el a *Kéve*, a vajdasági magyar költők első antológiája. Ilyen módon lehetett azután Csuka Zoltán kiadói vállalkozása bölcsője a Vajdasági Írásnak anélkül; hogy az első jugoszláviai magyar folyóiratkiadási kísérletek (Renaissance; Fáklya; Út) példájára is hivatkozni kellett volna.

Az affér, amely a Vajdasági Írás megszületéséhez olyan jelentős módon hozzájárult, a *Kéve* megjelenésével volt összefüggésben. Szenteleky Kornél 1928 április 30-án Csuka Zoltánhoz írott levelében szóvá tette, hogy a Bács megyei Napló a költői antológiát beharangozó cikkében a költők név szerinti felsorolásából többek között Szenteleky Kornél neve is kimaradt. Szenteleky, a *Képes Vasárnap* munkatársa (miközben az Idegen költők állandó rovatba egy fordítást küld, és felajánlja, hogy „ha a rovat némi érdek-

lődésre tart számat, úgy szívesen adja le akár hetenként is francia, olasz, német, szerb s esetleg orosz fordításait némi bibliografikus bevezetéssel”), annak a gyanújának is hangot ad, hogy a Napló gesztusában esetleg Csuka Zoltán szándéka is benne van: „Nagyon kérem tehát Önt, kedves kartársam, a jövőben ne engedjen ilyen hiányokat a beharangozó írásokban, mert a kommentárok, amelyek a kifelejtett nevekhez fűznek, csúnyák és károsak nemcsak Önre nézve, hanem az egész vajdasági irodalomra. Ha azonban a nevem kifelejtésében célzatosság vagy titkos óhajítás lappang, amelyet talán Ön is honorálna, én nagyon szívesen félreállok, nehogy ünneprontó legyek. Ismétlem, nekem nem fájna a Kévéből való kimaradásom, megállok én a magam lábán is, elballagok én magányosan is a magam útján és semmi esetre sem venném zokon, ha Ön ezt a kívánságot egyszerűen és őszintén közölné velem. Remélem, hogy azért a kettőnk közötti szívélyes viszony tovább is fennállhatna, én továbbra is nagyon szívesen támogatnám az Ön tiszta, rokonszenves törekvéseit és célkitűzéseit akár munkámmal, akár távolmaradásommal.” Szenteleky Kornél május 7-én viszont már a hirtelen támadt félreértést oszlatja. Magyarázkodik, és novellát, fényképet küld a Képes Vasárnapba. Közben Csuka Zoltán sem télenkedik – engesztelő áldozatként kínálja fel tekintélyesebb írótlársának egy irodalmi folyóirat alapításának az ötletével együtt nyomban a szerkesztői posztot is.

Főképpen, hogy a *Kéve* megszerkesztésével és előszavának írásával szinte egy időben folyik Szenteleky Kornéllal is a levélváltás. Szenteleky Kornél már a válaszlevelét datálja, amikor Csuka Zoltán a *Kéve* előszavában az irodalmi kéveketés szükségességéről, a széthullott és széthúzó erők egybefogásáról, időben és világszemléletben is más és másfajta életet élő emberek, értékalkalások megnyilatkozásának egy könyv lapjaira való tömörítéséről” beszél. Érzelmileg felkészült egy folyóirat szerkesztésére akkor már Szenteleky Kornél is. Könnyen lángra lobban tehát, amikor Csuka Zoltán felveti előtte a folyóirat-indítás ötletét. Írja is 1928. május 14-én:

„Örömmel és nyugtalansággal olvastam végig levelét. Tervek! Perspektívák! Szinte diákos izgalom bizsereg végig idegeimen, pedig bizony már régen volt, mikor világnézeteket szerettem volna megdönteni egy forradalmi folyóirattal. Hitem sok sebet kapott már azóta, merészségem, aktivitásom elbágyadt, lelankadt, mint sebzett hársfaág. Nem tagadom: lennének terveim, akarásaim, ábrándjaim, de félek építeni arra a talajra, melytől mindig menekülni szeretnék: a valóságra. Ezért nem hiszem, hogy alkalmas

lennék arra a szerepre, amelyre Ön kiszemelt. Nem tudok megaludni, kompromisszumokat kötni, legalábbis nem olyan mértékben, amilyent a közönség, de főleg az írók megkívánnának tőlem. Elvi kifogásom tulajdonképpen nincs az Ön terve ellen, a munkát szívesen végezném, ha mindjárt fáradtsággal és nem tetsző morgással is járna ez a munka, de félek, hogy elsősorban Ön lenne elégedetlen az új szerkesztővel. Ismétlem: nem vagyok a valóság embere, nem tudom kitapintani a közönség óhajait és ha tudnám is, nem tudnám őket honorálni, aztán meg nem akarok tért és dobogót adni a tehetségtelenségnek, ha mindjárt a nagytőke ajánlólevelével is jön. Ezek után a választást visszakínálom Önnek. Ha igazában nem találna megfelelőbb »irodalmi« szerkesztőt, úgy nagyon szeretnék ráérősebben beszélni Önnel erről a dolgról...»

S mert Csuka Zoltán is tudta, Szenteleky Kornél az alkalmas irodalmi szerkesztő, a nyári hónapokban mindketten lázas tervezői-szervezői tevékenységet fejtenek ki. Megfogalmazzák az írókhoz küldött felhívásuk szövegét is:

„Mindannyian, akik itt munkásai vagyunk a magyar kultúrának, érezzük azt, hogy mennyire hiányzik a Vajdaságban egy olyan független szépirodalmi és kritikai szemle, mely helyet adna értékes irodalmi alkotásoknak, eredeti művészeti ötleteknek, értékszemléletnek, hites és becses tervezgetéseknek, melyek eddig megfelelő talaj nélkül ki sem csírázhattak, vagy pedig a napisajtó sictós, egynapos életében hervadtak el, sokszor teljesen észrevétlenül. Nagyon nagy szükség lenne tehát egy olyan szemlére, amelyben az itteni magyar kultúra életbe szökkenhetne, kollektív módon tömörülhetne és szabad, tiszta életet élhetne.

Ezek az óhajok és szükségességek megvalósulás előtt állnak. Ugyanis a Képes Vasárnap egy állandó, szóval hetenként megjelenő önálló mellékletet akar kiadni »Vajdasági Írás« címmel, melynek programja a következőkben foglalható össze:

A »Vajdasági Írás« célja lenne helyet adni minden komoly, szép, értékes írott alkotásnak, melynek szerzője a Vajdaságban él, vagy szellemileg ide tartozik. A »Vajdasági Írás« sem irodalmi, sem művészi, sem politikai, sem világszemléleti irányt nem képvisel. Hasábjai szabadon állnak rendelkezésére minden értékes szónak és gondolatnak. Ennek a szabadságnak oka kettős. Az egyik az, hogy az itt élő írók művészi hitvallás és világszemlélet dolgában roppantul eltérőek, ezért még a legidősebb művészi, bölcselmi vagy politikai irány is alig gyűjthetne egy, kettőt zászlaja alá. Ilyen alapon tehát lehetetlen lenne bármilyen kollektív, sőt reprezentatív csoportosulás. A másik ok, az, hogy a »Vajdasági

Írás« teljességre, hiánytalanságra törekszik és ezt a hiánytalanságot csupán a legnagyobb szabadság biztosításával érhetjük el. Mi nem bővelkedhetünk értékekben, következésképp nem engedhetjük meg azt a fényűzést, hogy valakit csak azért ejtsünk el, és zárjunk ki a »Vajdasági Írás« hasábjaiából, mert más világszemlélete van, mint a lap szerkesztőségének. Mi súlyos, reprezentatív lap szeretnénk lenni, amely úgy befelé, közönségünk felé, mint kifelé, a külföld felé, méltóan és hiánytalanul képviselje az itteni magyar kultúrát. Idővel talán éppen a »Vajdasági Írás« szabadsága teszi majd lehetővé, hogy ennek a kultúrának sajátossága, sőt iránya is legyen.

A »Vajdasági Írás« nem akar zárt, önmagát csodáló és becéző életet élni, hanem bele akar kapcsolódni az európai kultúrákba és velük együtt ütemesen menetelni új és szebb tökéletességek felé. Első kötelességének tartja, hogy a szerb-horvát kultúrával tartson fenn intenzív és közvetlen kapcsolatot. A vajdasági írók kötelessége a két szomszédos kultúra javainak kicserélése, illetve a kicserélés közvetítése. A »Vajdasági Írás« tanulmányokban és fordításokban akarja bemutatni a szerb-horvát irodalom és művészet értékeit, másrészt gondja lesz arra, hogy a magyar nyelvű kultúrát a szerb és horvát nyelvű közönségnek is bemutassák.

A »Vajdasági Írás« meg akarja ismertetni olvasóit az új magyar szigetek értékeivel. Ezért azt tervezzük, hogy minden számban egy-egy romániai vagy csehszlovákiai magyar író írását mutatjuk be, az író rövid jellemzésével.

A »Vajdasági Írás« azonkívül be szeretné mutatni olvasóinak idegen népek időszerű kiválóságait, mert csak így tágulhat és tisztulhat az olvasó látóköre. »Idegen költők« címmel állandó rovata lesz művészi áttünetések számára. Minden fordítás előtt néhány sornyi tájékoztatás és ismertetés fog állni.

Nagy súlyt helyezünk a »Figyelő« rovatra. Ebben a rovatban minden kultúrjellellyel foglalkozni fogunk, könyvekkel, kiállításokkal, színházzal, zenével, szellem- és természettudományi eseményekkel, szociológiai és filozófiai problémákkal stb. Elsősorban természetesen a Vajdaság és az ország kultúrjellellyeivel, de azért foglalkozni fogunk a külföld művészi és szellemi életével is. Hisszük, hogy ez az eleven, sokszínű, mindenre figyelő rovat hű tükrre lesz a vajdasági szellemi életnek. És talán épp ebben a rovatban születik meg az a bizonyos couleur locale, melynek hiányáról annyi szó esett. Mert mindenesetre más véleménye, ítélete, értékmegállapítása lesz a Vajdaság íróinak és gondolkodói-

nak például egy könyvről, egy művészi eseményről, mint akár egy pesti, akár egy szlovenszkói kritikusnak, s ez a »más« alakítja és formálja az egynyelvű kultúrának másarcúságát, couleur locale-ját.

A »Vajdasági Írás« minden száma regényfolytatást is hoz. Elsősorban természetesen vajdasági író regényét szeretné hozni és csak akkor, ha ez nem lenne lehetséges, hozná egy becses és érdekes idegen regény művészi fordítását. Ezenkívül minden számban lenne egy-két vajdasági író verse, novellája vagy tanulmánya. A »Vajdasági Írás« mindig csak eredeti írásokat, tanulmányokat fog közölni.

A »Vajdasági Írás« minden száma érdekes és értékes szeretne lenni. A haladásra és kultúrára szomjas olvasó érdeklődését állandóan éberlétben szeretné tartani. Éppen ezért ankétokat is tervezzünk időszerű irodalmi, művészi, erkölcsi és társadalmi problémákról, melyeknek kapcsán kikérjük minden illetékes tényező véleményét. Első ilyen ankétunk lesz a vajdasági magyar irodalom problémája. Tervezzük azt is, hogy pályázatokat fogunk hirdetni, regény-, novella- és tanulmánypályázatokat.

A »Vajdasági Írás« a Képes Vasárnap keretében teljesen függetlenül, tisztán irodalmat adó, könyv alakú szemle lesz, heti 32 oldalon, amelyet Szenteleky Kornél fog szerkeszteni. A »Vajdasági Írásban« megjelenő cikkekért még az idei év őszén, mikor a lapszervezés már látható eredményeket mutat fel, honoráriumot is fogunk kiutalni, és a honorárium összege a lap fejlődésével arányosan fog emelkedni.

Abban a reményben, hogy a Vajdasági Írás Önt is munkatársai közé számíthatja, kérjük szíves válaszát és egyben kéziratait is. Igaz tisztelettel. . .”

Vitathatatlanul ambiciózus, eszmei szempontból kielégítő, ihletett és ihlető célkitűzések foglalta ez az első számban megjelentnél részletesebb szöveg. Az is nyilvánvalóvá vált azonban, hogy a folyóiratterv valójában sárkányfogvetemény főképpen Szenteleky Kornél szempontjából. Június 28-án még csak nyolc munkatárs nevét közölheti Csukával: Milkó Izidorét, Szántó Róbertét, László Ferencét, Borsodi Lajosét, Havas Emilét, Draskóczy Edéét, Gergely Boriskáét és Fekete Lajosét. Később Fenyves Ferenc, majd Mladen Leskovac csatlakozását nyugtázza, Radó Imrét azonban még augusztus elején is győzőgeti (s eredménytelenül mint majd kiderül), és a hozzá írt levél a jövőendő szerkesztő gondolkodásába is bepillantást enged:

„Mindaz, ami Nálad aggodás és ellenvetés – írja 1928. augusztus 2-án –, az nálam is az volt, csakhogy én hamarabb és könnyel-

műben toltam őket el az útból, mint Te. Csuka terve eleinte nekem is visszatetsző volt, hiszen más, fényesebb irodalmi szemlérelől álmodoztam, tisztább, előkelőbb megjelenési formáról, de Csuka hamarosan meggyőződött, hogy kedvezőbb és függetlenebb formát nemigen kaphat irodalmi lap a Vajdaságban. Mert vagy egy tőkének gerinctelen kreatúrája lehetne az a lap, amelybe kacér női mosolyok révén bárki bejuthat, vagy egy halálraitélt, közönség nélküli orgánium, mely az első számok után megfulladna a közöny és a szegénység levegőtleniségében. Valamit pedig kellene csinálni, mert így joggal lehetne kétségbevonni a magyar szó és kultúra vajdasági jogosultságát.

A Vajdasági Írás a Képes Vasárnaptól csupán a publicitását kapja, egyébként attól teljesen független lesz. Más lesz a formája, a papírosa (mindkettő a Nyugathoz hasonlatos), a cél és irány másarcúságáról nem is beszélve. Csuka megígérte, hogy a Képes Vasárnap is meg fog komolyodni, s így az ellentét a két lap között nem lesz olyan disszonáns, amilyennek gondolod...”

Ebben a levélben még szükséges volt a magabiztos hang és fellépés, a megszépitő, kegyes túlzás, hiszen a Csukának küldött panasz után öt nappal írja:

„A lap szellemi része várakozáson felül ígéretes. Már eddig is sok kéziratot kaptam, a sok lelkes, csatlakozós írás meg szinte megható. Még sohase láttam ilyen impozáns, kollektív megmozdulást a mi vidékünkön. Én komolyan hiszem, hogy nagyon szép és nívós lapot csinálhatunk majd, amely méltóan képviseli úgy itt, mint külföldön a jugoszláviai magyar kultúrát.”

A valóság viszont az volt, hogy másfél hónap múlva, tehát szeptember derekán, már a vállalt oldalszámot kell lealkudnia Csukánál: „A második szám nehezen telítődik meg s ezért komoly gondjaim vannak a nagy terjedelem miatt. A második szám eddig összegyűjtött kéziratjai a legjobb esetben sem haladják túl a 24 oldalt, s így igazán nem tudom, mivel lehetne a hiányzó 8 oldalt kitölteni... Így komolyan felmerül az a kérdés, hogy a lap terjedelmét redukáljuk. Én azt hiszem, hogy a másfél íves, 24 oldalas terjedelem teljesen megfelelő lenne, még akkor is, ha az a harminc-egynéhány ember, akire számítunk, kissé szorgalmasabban is fog dolgozni.” Októberben már a novella hiánya aggasztja, s kíséri is mindvégig a kézírathiány átka, mint azt az 1929. szeptember 3-án kelt levele is bizonyítja: „A szeptemberi számot nem tudom még összeállítani, nincs elég kéziratom, nincs tanulmányom, no meg az örök novella-krízis...”

Kitetszik a Szenteleky-levelekből, hogy Csuka Zoltán volt a lángolások embere, aki már szeptember elején a nyilvánosság elé szeretett volna az első számmal lépni. Szenteleky Kornél viszont tudja, hogy nem szabad elsietni az indulást, mert bizony az „anyagi és szellemi előkészületek annyira nem haladtak előre”, hogy az irodalmi élet színterére léphetnének. S amikor már rendszeresen megjelent a Vajdasági Írás, az indulás és szervezkedés idején felmerült kérdések nemhogy fogytak, inkább szaporodtak. Kezdetben úgy tetszett, hogy az akadályok főképpen szellemi természetűek, ideológiai jellegűek. Csakhamar az anyagiak kerültek előtérbe: a Vajdasági Írás mindvégig pénzgondokkal küzdött, a „segélyek és az előfizetők megszervezése” örökös gond volt, holott csak ennek rendezése biztosíthatta volna a folyóirat létét mind az előállítás, a terjesztés, mind pedig a szerkesztés szempontjából. „A honorálás ügye már égető szükségesség – írja Csukának 1928. XII. 28-án. – Már megint kifogyóban vagyok kézirataimnak, már verset sem kapok, rendes novelláról nem is szólv. Figyelőt sem ír senki...” Meg-megújuló panaszkodás van a Szenteleky-levelekben, ha a Vajdasági Írásról esik szó: az első hónapok után a folyóirat szanálása, „mentőakciók szervezése” a fő gondja Csuka Zoltánnak és Szenteleky Kornélnak is. Nem tudták biztosítani a vajdasági magyar kulturális intézmények rendszeres támogatását, a mecénáshoz, a külai Weinmann Ödönhöz fűzött illúziók is gyorsan semmivé lettek, a Becsével kapcsolatban táplált remények sem igazolódtak.

S mintha a sors abban találta volna örömét, hogy tetézza a szerkesztő gondját, a folyóirat ellen támadásba indította a Bácsmegyei Naplót, amellyel kapcsolatban Szenteleky Fenyves Ferenc cezarmániáját emlegeti, amellyel választás elé állította az írókat és a lapárusokat: vagy a Napló munkatársai lesznek, vagy a Vajdasági Írásé. A vita hol hangosabban, hol a hamu alatt az 1929. esztendőben is tovább él, úgyhogy Szenteleky 1929. október 29-én a Fenyvesvel kötött „irodalmi békéről” ad hírt Csuka Zoltánnak írott levelében. A folyóirat megjelenését azonban ez az új kompromisszum sem tudta már biztosítani: az „oly kínos, idegeket emésztő válság” amelyet élt, megszűnését eredményezte. Természetesen igen sok apró mulasztást, a nemtörődömségnek sok és sajnálatos jelét is számon tartja az érzékeny szerkesztő. „Még eddig nem volt terminus, amit betartottunk volna – írja szemrehányóan Csuka Zoltánnak 1929. XII. 5-én. – Ez így nem mehet tovább, így végleg eljátsszuk azt a kis hitelünket és bizalmunkat, ami még egyesekben megmaradt az Írás arányában. Így nem kérhetünk segélyeket.

ez a krónikus és már az agóniához hasonlatos késlekedés néme-lyekben mindenesetre azt a gyanút fogja kelteni, hogy a pénz nem a lapra költjük...” Mladen Leskovacnak ugyanerről a kérdé-sről más árnyalású mondatokat ír le: „Türelmét és elnézését kérem, de nyomdánk most napilapot is ad ki, s az irodalomnak csak akkor jut idő és szedőszekrény, ha a politika a tömeggyil-kosok és a búzaárfolyamok adnak neki itt-ott egy kis alamizsnát...” (1929. XII. 21.). Mindezekhez tudjuk még oda azt is, hogy 1929 májusában a cenzúra betiltja a folyóirat egy számát, valamint hogy 1929 októberében címprobléma is felmerült („Remélem, hogy címünket nem fogják bántani, hiszen a Naplónál is meg-hagyták a Bácsmegeyeit, ami igazán anakronizmus. Ha mégis címet kellene változtatnunk, úgy talán hagyjuk el a vajdaságit és *Az Írás* maradhatna, ha az ügyésznek nem lenne kifogása, úgy *Magyar Írás* vagy *Jugoszláviai Magyar Írás* nevet is választhatnánk...” (Levél Csuka Zoltánnak 1929. X. 11.).

A folyóirat szüntelenül és folyamatosan krízisben, a szerkesztő a csalódás krónikus állapotában – ez lehetne a Vajdasági Írás intim történetének a foglalata. Érthető, hogy Szenteleky 1929 ja-nuárjában már a szerkesztésről való lemondás gondolatát annyira komolyan latolgatja, hogy Szirmai Károlynak írott levelében tény-ként említi ezt: „A Vajdasági Írás körüli lelketlen és lehetetlen állapotok ugyanis hosszas tépelődések után arra kényszerítettek, hogy lemondjak annak szerkesztéséről. Nem tudom, de nem is akarom az okokat részletezni, de a nagy felelősség teljes átérzése után jutottam el erre a sötét határozatra, amely talán örökre le-hetetlenné teszi, hogy ezen a földön magyar irodalmi szemle meg-jelenhessen.” De azon sem kell csodálkoznunk, hogy mindössze egy nappal később, tehát január 10-én, Leskovac Mladennek lel-kendezve írhatja: „örömmel értesíthetem, hogy a lap beszervezé-se nagyban folyik, már 1400 példányban jelenünk meg s hamarosan elérhetjük a 2000-es példányszámot”. Egy hónap múlva ismét sötéten lát majd: „Magamnak is sok csalódást okozott az Írás: a címlap szomorú, a papiros szegényes, a fedőlap oldalai üresek, sajtóhibák, leszakadt sorok, kiszorult írások. Ezzel szemben vigasztaló dolog a tartalom...” (Fekete Lajosnak 1929. II. 23-án). A Vajdasági Írás „szomorú hápogó élete” igazán már sem Csuka Zoltánt, sem Szenteleky Kornélt nem érdekelte, s amikor az év végén a folyóirat kiadásával felhagytak, nyilván nekik jelentett könnyebbséget, hogy eltűnt életükből kiadványuk kapcsán a „sok hazugság, talmi pátosz és a süket közönybe fúló halálhörgés” (1930. január 15-én Fekete Lajoshoz írott levél).

A Vajdasági Írás negyedéves élete is azt bizonyította, hogy a jugoszláviai magyar irodalom nem lehet meg irodalmi fórum nélkül immár. Senteleky Kornél a folyóirat első nagy válsága idején, tehát 1928 végén és 1929 elején arról értesíti Szirmai Károlyt, hogy egyezséget kötött az Erdélyi Helikonnal, hogy az a „vajdasági előfizetők száma szerint – egy-két ívet bocsájtana a vajdasági irodalom rendelkezésére”. A folyóirat agóniájának napjaiban (1929 decembere) ismét felmerül a Helikon mentőöve. „Nekem az lenne a tervem, hogy a vajdasági magyar irodalmat, illetve a Vajdasági Írás előfizetőinek egy részét a Helikon számára kellene megmenteni. Kuncz Aladár azt írta a minap, hogy ahány száz előfizetőt szerzünk a Helikonnak, annyi ívet bocsájt a vajdasági írók rendelkezésére. Talán átfutunk 200 előfizetőt s havonta két ív elegendő is lenne a megfogyatkozott vajdasági magyar irodalom számára.” (Fekete Lajosnak, 1929. XII. 16.) Az Erdélyi Helikonnal ilyen értelmű megegyezésre, és a Vajdasági Írás 360 előfizetőjének megnyerésére nem került sor. Senteleky Kornél írta: „Nagy gond és probléma a komoly fórum biztosítása. Mint említettem is, Kuncz Aladárral leveleztem a Helikon ügyében s már meg is egyeztünk volna, de Csuka gyakorlati felvilágosításai szinte lehetetlenné teszik a Helikon jugoszláviai terjesztését. Először még egyszer olyan drága mint az Írás, másodszor roppant valószínűtlen, hogy a Helikon terjesztését a belügyminiszter engedélyezze (amikor kézimunka újságokat tiltanak ki). Így valószínűleg nem lesz irodalmi pódiumunk”. (1930. január 15.) Pedig akkor már valójában volt ilyen pódium is: miközben a Vajdasági Írás megszűnése miatt „sokszor fekete kétségbeesésekkel kacérkodik” Senteleky Kornél (mint 1930. I. 27-i levelében Fekete Lajosnak írja), már a *Reggeli Újság A Mi Irodalmunk* című kéthetenként megjelenő irodalmi mellékletének a szerkesztője, s ismét az az ambíciója, hogy „egy irodalmi szemle nivóját” érje el vele.

A színvonal kérdése a folyóiratindítás pillanatától kezdve adott tehát legfőképpen Senteleky Kornél gondolkodásában. Tetten érhetjük a szerkesztéssel kapcsolatban hangoztatott igényben és a folyóirat karakterét megszabó elképzelésekben. Senteleky Kornél mohó szerkesztő volt: a „mindent” akarta elérni igencsak mostoha körülmények között, a Vajdasági Írást a jugoszláviai magyar irodalom *organizátorává* akarta megtenni. Kiteszik ez a meghirdetett szerkesztői elveiből éppen úgy, mint szerkesztési gyakorlatából. Nem vállalja például, hogy a folyóirat magát művészi szemlének deklarálja, hiszen ha „irodalmi mellékletről” van szó, abban benne van a „szépirodalom, esztétika, társadalom- és

természettudomány, bölcelet, kritika és essay-irodalom”, főképpen pedig azért, mert szerinte a Vajdasági Írás „sokkal inkább tudományos, mint művészeti szemle lesz” (levele Csuka Zoltánnak, 1928. VII. 29.). Ellenben követelménye, hogy csak eredeti írásokat közöl. Név nélküli cikkeket és fordításokat nem ad közre, „írását mindenki aláírja és mindenki felel saját írásáért”, szögezi le. Nem egy tekintetben a Nyugat a mintaképe. „Nem szeretnék – írta – egy költőtől egy alkalommal csak egy verset hozni, hanem a Nyugat mintájára a Vajdasági Írásban is legalább 2–3 költeménnyel szerepelne egy-egy költő” (Fekete Lajosnak, 1928. VII. 27.). A szerkesztő fő gondja azonban nem a hagyományos szépirodalmi műfajokkal kapcsolatos: az olyan rovatokkal, mint amilyen az Új arcú magyarok és a Figyelő akarja folyóiratában az „érdekes és kellemes változatosságot” biztosítani (Fekete Lajosnak, 1928. IX. 20.), illetve szemléjét „elevenebbé, sokoldalúbbá és értékesebbé” tenni (Mladen Leskovacnak, 1928. VII. 27.). Érthető, ha tekintetbe vesszük, hogy az ezekbe a rovatokba szánt írások esetében nem szorítkozik csupán a közlésre: megrendelőként is felléphet, s ilyen módon érvényesítheti irodalompolitikai elképzeléseit. De ezek közé az elképzelések közé kell sorolnunk nem csupán az elvi természetű részleteket, hanem a gyakorlati jellegű mozzanatokot is. Ilyen volt a folyóirat 1929. január 20-i számában meghirdetett „5000 dináros regénypályázat”:

„A Vajdasági Írás pályázatot hirdet egy regényre, amely a Vajdasági Írásban folytatásokban kerülne közlésre, és melynek könyv alakban történő megjelenését a lap lényegesen megkönnyebbitené.

A pályázó hovatartozását nem szabjuk meg, mivel azonban célunk a vajdasági magyar irodalom fejlesztése, így a hasonló értékű pályamunkáknál előnyt kell biztosítanunk annak, kinek szerzője jugoszláviai.

Semmiféle feltételt sem szabunk a regény témáját és terjedelmét illetőleg.

A pályázat díja 5000 dinár, mely összeg vagy a legjobbnak talált pályamű szerzőjének adható ki, vagy pedig a két legjobb, hasonló értékű regény között megosztható.

Határidő 1929. április 15.

A pályázat bíráló bizottságának tagjai: Borsódi Lajos, Draskóczy Ede, László Ferenc, Lucia és Szenteleky Kornél.”

A folyóirat április–májusi kettős számában a pályázat határidejének meghosszabbításáról jelenik meg értesítés:

„A V. I. 5000 dináros regénypályázatáról sokan csak későn ér-

tesültek és ezért arra kérték a szerkesztőséget, hogy hosszabbítsuk meg a pályázat határidejét. Mivel a pályázat kiírásával célunk egyedül az volt, hogy a Vajdaság magyar irodalmát fejlesszük, így magunk is sajnálnánk, ha egyes pályamunkák lemaradnának. Ezért a regénypályázat határidejét 1929. augusztus 1-jéig toljuk ki az eddigi feltételek mellett.”

E közlemény idején hat pályamunka volt a szerkesztőségben, és nem csupán hazai magyar írók munkája, hanem a szlovákiai Jarnó József *A gyár* című regényének kézírata is, amely meg is jelenik még 1929-ben egy ottani kiadónál, és a jeligéből ítélve érkezett kézirat Erdélyből is. A Vajdasági Írás válsága, majd megszűnte miatt a pályázat feledésbe merült, eredményhirdetésre természetesen nem került sor.

Félbemaradt a folyóirat kiadványsorozata is. Különnyomatként jelent meg Farkas Geiza *Kamaszdrámák* című tanulmánya és Szenteleky Kornél *A fény felgyúl és ellobog* című „színpadi játékka”, önálló kötetként pedig Fekete Lajos: *Szent grimasz* című verseskötve kapta a Vajdasági Írás védjegyét. Ám 1929 szeptemberében-októberében sajtó alatt levőnek hirdeti a folyóirat Szenteleky Kornél *Isola Bella* című regényét (amely majd csak 1931-ben jelenik meg Kolozsvárott, az Erdélyi Szépművészeti Céh kiadásában), és Csuka Zoltán – Balázs Árpád *Meglátások* című tíz verset és illusztrációt tartalmazó, sajnálatos módon soha el nem készült könyvét is. Nem annyira a folyóiratra, mint szerkesztőjére, Szenteleky Kornélra jellemző az a csalódásból és bizakodásból összeálló igencsak változékony kedélyállapot, amely a Vajdasági Írás könyvkiadói vállalkozásaival áll összefüggésben. Regénye, az *Isola Bella* megjelenésével kapcsolatban 1929. XI. 28-án írta Csuka Zoltánnak: „Leveled nagyon lehangolt, mert úgy látom, hogy újabb és már bizonyosra vett tervem és hitem hull össze: regényem nem fog megjelenni. Főleg azért bánt a dolog, mert nem látom, mi lehet a megjelenésnek komoly akadálya? A novemberi számban megjelenik az utolsó folytatás, a regény szóval végig ki lesz szedve. Egyedül az utolsó két ív áttördelése és nyomása lenne hátra. Ezért az áttördelésért és nyomásért várjak hűsvégig?” Majdnem egy hónappal később, 1929. XII. 21-én viszont lelkesen ajánlja fel Mladen Leskovacnak, hogy a Vajdasági Írás vállalja a magyar líra egy szerb nyelvű, Leskovac készítette antológiája kiadását: „Nagyon kérem tehát, hogy valósítsa meg ezt a tervét és közölje velem: 1. milyen terjedelműre tervezi az antológiáját, 2. mennyi honoráriumra tartana Ön igényt? A szükséges pénzt okvetlenül elő fogom teremteni, az antológia mindenesetre meg fog

jelenni – amennyiben ez a V. I.-tól függ. Igaz, hogy mi állandóan krízisben vagyunk, de az Ön nagyszerű és nagy jelentőségű terve túlnő a mi apró bajainkon. A magyar lírának szerb antológiája nagy és ritka esemény, melyet másképpen ítélnék meg majd a mi sutafejű és lomhaszívű mecénáscskáink . . .” Hogy a Vajdasági Írás könyvterjesztő is volt, egészen kézenfekvőnek látszik a fentiek után. 1929 tavaszán egyszerre vállalt előjegyzést Wollák Gyula *Műveltség és álműveltség* és Laták István *Düh* című novellás kötetére.

Ellentéteket kibékíteni akaró, az összefogást szorgalmazó folyóirat igénye adott jelt magáról félre nem érthető módon a Vajdasági Írást formáló elképzelésekben. Nem kevesebbet akart képviselni, mint az irodalmi irányok és társadalmi osztályok, politikai nézetek fölé való emelkedéssel a szemléleti és „irodalmi” egyetemességet – kompromisszumokat kötve és kompromisszumokat kérve munkatársaktól, olvasóktól egyaránt. Elemzés feladata lehetne, hogy a szerkesztő egészen szubjektív nézetéről van-e itt szó, vagy egy olyan pillanatról (társadalmiról, politikairól, művészetiről) amelyben objektíve is lehetséges volt ez a sajátos „összefogás” – kezdve az Új arcú magyarok című rovat megindításától a politikai baloldalnak és majdan a politikai jobboldalra állóknak a megszólaltatásáig. Amiről Szenteleky Kornél nyíltan és egyértelműen színt vallott, az a dilettantizmus és a forradalmár munkatársak szereplésének a kérdése volt. Az első számok után Fekete Lajosnak magyarázza Csányi Endre írásának közlése kapcsán, mondván, hogy Csányi valóban „nem rakétázó tehetség, de dilettantizmusában van intelligencia és becsületesség”, ám „kevesen vagyunk, és ezért egy-két dilettánsnak mégiscsak meg kell bocsájtanunk”. A szó jelentésének átértékelését pedig Draskóczy Ede vállalta a folyóirat 1929-es, egyik nyári számában. A forradalmárirók szerepeltetésének a kérdését Csuka Zoltánnal viszont már a tervezgetés idején tisztázza. Csuka egy Szabad fórum című rovatot javasol, amire Szenteleky Kornél a következőképpen reagál: „A Szabad fórum című rovatot nem tartom éppen szükségesnek, hiszen a V. I.-nak nem lesz jeltelen cikke . . . Legfeljebb azt tehetjük meg, hogy megkérjük Harasztit meg Mikest, hogy ne válasszanak olyan témát, amelyben szélsőségségük túl élesen ütközne ki. A művészeteknek és az irodalomnak forradalmi törekvései még nem lehetnek sértőek vagy felháborítóak olyan emberek számára, akik politikailag konzervatívok vagy retrográdok. Szociológiáról vagy aktuális politikáról – ami mindenesetre nagyobb súrlódási, sőt ütközési felülete lehetne a különböző szélsőséges

világszemléletnek – úgysem írnak a mi forradalmárjaink... A felháborító hangú cikkeket legjobb még megírásuk előtt vagy legalábbis a megjelenés előtt elgáncsolni, mert az már nem sokat segít és enyhít a cikken, ha más rovatba szorítjuk, evvel legfeljebb a szerzőt sértjük meg...”

Ez a kiegyenlítő, ugyanakkor „emelkedettséget” biztosító szemlélet a Vajdasági Írás szépirodalmi-kritikai anyagát is meghatározta, illetve befolyásolta. Tudatosan vállalt kompromisszumokról lehet azonban beszélni, s kevésbé az ízlésbeli-értékbeli középster valamiféle győzelméről a szerkesztői politikában. A megalkuvás abból a vágyból fakadt, hogy a munkatársak köre nagyobb legyen. Ezt bizonyítja a folyóirat közölte szépirodalmi törzsanyag karaktere. Az uralkodó egyéniség, akárcsak a kritikai rovatokban, Szentelky Kornél, mellette Csuka Zoltán és Fekete Lajos, a többiek pedig Somogyi Pál és Laták István mögött igencsak háttérbe szorultak, míg a prózában sokkal kiegyensúlyozottabb a mézőny: a Vajdasági Írás három folytatásos regénye közül az első még az akkor szint nem valló, később szélsőségesen jobboldalivá váló Kristály Istváné (*Lelkek a porban*), a második a magyarországi Sándor Pálé, aki éppen azokban az években játszik szerepet a magyar kommunisták mozgalmában (többek között a 100% című folyóirat munkatársaként), amikor a Vajdasági Írás folytatásokban közli a *Raszkolnyikov Szibériában* című regényét (ez könyv alakban majd csak 1933-ban jelenik meg Budapesten), a harmadik pedig a szerkesztő *Isola Bella* című regénye.

Színvonalasabb, értékesebb szépirodalmi közleményei ugyan más publikációknak sincsenek, mégis azt állapíthatjuk meg, hogy egy értékes lírai költészet mellett sápadtabb, egyhangúbb, színvonalatlanabb próza került az olvasók szemé elé a Vajdasági Írásban. Kimondott novellista alkat az egy Kristály Istvánon kívül nem is jelentkezik. Csupán Gál Ottó nevét lehet kiemelni, akit Szentelky Kornél „friss és színes epikus tehetségnek tartott” (Levele Fekete Lajosnak, 1929. 1. 22-én), s nem alaptalanul, miként azt a *Borbár Szaniszló különös küldetése* című hosszabb novellája dokumentálja is. Gál Ottó az 1920-as évek végén és az 1930-as évek elején a Napló munkatársa, elbeszélésekkel, versekkel szerepelt, később az irodalmi köztudatból kihullott, elannyira, hogy Majtényi Mihály 1963-ban már csak azt tudta róla, hogy tisztviselő volt. Ő is, akárcsak novellaíró társai, tulajdonképpen az expresszionista irányt látszik követni, s ha a többi műfajt nézzük, a Vajdasági Írást megkésett expresszionista folyóiratnak minősíthetjük. Nemcsak stílusról van szó, hanem novellaalakokról és

életproblémákról is. Gál Ottó elbeszélésének hőse például „atonális zenetanár” már, Czákó Tibor ugyanakkor egyszerűen a nagybetűs Parasztot szerepelteti *Vihar* című novellájában. Költők prózája tehát a Vajdasági Írásé, s „költői” prózát írnak az epikusabb tehetségek is. Változatosságot a próza világának „helyszínei” kínálnak csupán. Szenteleky Kornél *Nászéjszaka* című novellája a középkori Nápolyt idézi, Borsódi Lajos *Komédiája* művészvilágból veszi a szerepjátszás problémájára épülő történetét, Tamás István ugyanakkor a rénszarvasok földjére ragad a *Reggeli keresztelő* című írásában, ellenben Arányi Jenő a hazai aratósztrájkok erős társadalmi konfliktusára építkeznek. Az igazán méltatható alkotás kétségtelenül Szenteleky Kornél *Isola Bellája*, amelynek irodalomtörténeti értéke ma már vitathatatlan. Nemcsak Szenteleky Kornél eszmei-művészeti szintézise ez a regény, az egész korszak polgári radikális-humanista gondolkodásának is summája, amelyben a koreszmék szólalnak meg és érzelminták képzülnek el, stílusképletekkel egyetemben, hiszen a regényszöveg impresszionista-szimbolista alaprétegébe erősebb expresszionisztikus felhangok vegyülnek, ahogy a hősök vágyvilágába is beleszól a valóság a maga keményebb tényeivel.

A Vajdasági Írás költője, a közölt több mint húsz versével, Fekete Lajos. S ha elfogadjuk azt az állítást, hogy ezek a versek már új kötetét, az 1930-as dátumot viselő *Szent Grimaszt* előlegezték, mert legtöbbje abba került át, akkor a *Szent Grimasz*-szal kapcsolatos kritikai megállapítások ezekre a folyóiratban közölt versekre is érvényesek. Tehát expresszionisztikus válságlíra szólt akkor, amelyben a „rémület partján futkosó ember” éppen úgy apokalipszistát szólaltatta meg, mint ahogy hangot kapott a pesszimisztikus múlt és a bizakodásra is okot adó jövő-hit. Az egyiket a kötetbe nem került *Még nem láttam zászlót s bibliát* című fogalmazta meg:

„Engem örök szomjúság fojtogat s kutatva
mégsem jutottam tovább, mint hogy élt egyszer egy
bibliás, vérző, igazi ember
s hajdan az ember remegő kezében egy csodaszép
zászló elbukott.
Én még nem láttam zászlót s bibliát.”

A másik hangot a *Májusi csoda fog esni* című verse hozta, amely antológiadarabja Fekete Lajos költészetének és a jugoszláviai magyar forradalmi lírának egyaránt. Ugyanezt mondhatjuk el Csuka Zoltán *Sóhordó munkások a Duna-parton* című verséről is, amely

először a Vajdasági Írásban jelent meg, onnan több más verssel együtt a *Mindent legyűrő fiatalság* című kötetbe került át. Expresszionista líra természetesen Csuka Zoltáné is. Korra jellemző és korról beszélő: „Tegnap még kedve felzörgetett a csillagoknak...” – kezdte versét, majd így folytatta: „Ma szeme sarkában vinkóvá savanyodott a fény bora...” Az expresszionista lírai zeneiség lexikai és képi sokhangzása szólal meg hát versében:

„Húnyó örömök parazsa égeti talpunk,
meztelen és felsebzett lábakkal táncolunk
régii örömökön
és látjuk látásaink.
Óh Dante, boldog, kicsiny kezdő a pokoli fantáziában...”
(*Húnyó örömparazson mártírénék*)

S ha nem egy tekintetben el is tért egymástól Csuka Zoltán, valamint Somogyi Pál és Laták István politikai felfogása, abban alapvetően egyetértettek, hogy mint Csuka Zoltán írta, a „költők s elsősorban a lírikusok mindig az emberiség, a tömegek nagy történéseinek hangszórói voltak és a mostani napokban, amikor szerte a világon az igazságtalanság és a háború előtti arányokat is felülmúló fegyverharc örülete tombol, a lírikusok is kénytelenek új hangot keresni fájdalunk, az emberiség közös fájdalmának megénekelésére” (*Menekülő líra*). Természetesnek látszik tehát, hogy Somogyi Pál Fekete Lajos után a Vajdasági Írás legtöbbször közölt költője volt, s hogy mindmáig a legjelentősebb, nagy lélegzetű, az expresszionisztikus „új tárgyilagosság” felfogásában írott verse, az *Egy nap* című a Vajdasági Írásban jelent meg Laták István hét költeményével egyetemben, amelyek rendre még a *Kolduslázak* című kötet lírájának mágnesez terében mozgó költőt mutatják – társadalmi indulatainak expresszionisztikus egzaltációkban megfogalmazódó formájában. Nem lehet véletlen, hogy amikor az első Laták-verseskönyvet a folyóirat bemutatja, ugyanazt az *Ének a huszadik századból* című verset emeli ki a szerkesztő, amelyet évtizedekkel később Ács Károly, amikor a jugoszláviai magyar forradalmi költészet antológiáját állítja össze. Közben az sem vitás, hogy Laták lírája is expresszionista veretű: „az irányzat és magatartás szinte valamennyi lényeges és jellemző jegyét” meg lehet benne találni (Juhász Géza).

A folyóirat költői-felfedezettje Sziráky Dénes Sándor volt. „Nagyon erős és ígéretes tehetség Sziráky Dénes Sándor, kinek négy szép verse vár közlésre. Ő a legnagyobb fiatal tehetség, aki eddig

feltűnt” – írta Szenteleky (Levél Fekete Lajosnak, 1929. I. 22.). Meg is jelenik mind a négy, az expresszionizmus búvkörében fogant verse, majd ezeket még négy követte az elkövetkező hónapokban.

A legkiválóbbak között kell természetesen számon tartanunk Szenteleky Kornélnak a Vajdasági Írásban megjelent nyolc versét. Határozott karakterű költemények ezek, célratoróek mind mondanivalójuk, mind pedig kifejezési eszközeik tekintetében. Expresszivitás fűtötte jelképeket hordoznak, így az *ugartörődét* a Csuka Zoltánnak dedikált *Ugart kell törnünk* című versében, az ázott, mostoha sorsú kakasét a *Kakas az esőben* címűben, valamint a fűtő kezében az őszirózsákét az *Őszirózsák a fűtő kezében* című költeményében. Tragikus felhangjaival az esőben ázó kakasról szóló verse emelkedik ki, benne a lírai én önhelyzetét méri.

Politikai vallomásával olaszországi Útitarisznyájából származó *Testvéri köszöntő* című verse emelkedik ki. A vers utalásaiból arra lehet következtetni, hogy a Lipari szigetek táborában raboskodó forradalmárt, Domizio Torrigianit köszönti – antifaszizmusának olyan bizonyítékaként, mint amilyent regénye szövege is felkínál.

A többi költő emezek árnyékában marad: verseik megjelenésének tényét lehet elsősorban megállapítani, messzemenő következtetések levonására azonban nem kínálkozik alkalom.

A folyóirat „vajdasági” karakterét és a válogató ízlését (amely nem minden esetben volt azonos a szerkesztő Szenteleky Kornél ízlésével), tükrözte az Új arcú magyarok címet viselő állandó rovat – a Vajdasági Írás nagyszabásúra kerekedett magyar irodalmi antológiája, amelynek alapján az is megállapítható, hogy a hazai olvasóközönség igen részletes információkat kapott a romániai és a csehszlovákiai magyar irodalom életéből.

A rovat programját Szenteleky Kornél dolgozta ki, megvalósítására pedig Fekete Lajost kérte fel. Az 1928. július 27-én kelt felkérő levél alapján azt is tudjuk, hogy a rovatcím akkor már megvolt. Itt írta Szenteleky Kornél: „Az »Új arcú Magyarok« rovatát úgy képzelem, hogy először arról az íróról, vagy költőről, akit bemutatni óhajtunk 10–15 sornyi tájékoztató bevezetést közlünk, amiben fel lehetne említeni az író szül. helyét, évét, irodalmi munkásságát, eddig megjelent könyveit, költészetének irányát és a közönségre gyakorolt hatását. Utána következne a bemutatott író novellája vagy 2–3 verse. Elsősorban kisebbségi magyar írók számára szeretném fenntartani ezt a rovatot, mert a mi kötelességünk az, hogy ismertessük a hasonló sorsban és gondolatvilágban élő testvéreinket, akik talán már újabb és tökéletesebb

formába öntötték fájdalmukat és panaszukat. Az ő problémáik mindenesetre közelebb esnek hozzánk, mint a pesti kabaré-problémák, melyeknek irodalma amúgy bőségesen elárasztja a Vajdaságot.”

Fekete Lajos szinte postafordultával válaszol, mert augusztus 4-én Szenteleky már a neki küldött névsorra tesz megjegyzéseket. Jelzi, hogy szeretné látni azon Nyirő József, Finta Zoltán, Szombati Szabó István, Kós Károly és Ligeti Ernő nevét, egy esztendővel később pedig Tabéry Géza „becsületes és jellegzetes írásának” megküldését kéri, hogy az „Újarcúakban” közölhesse, ám mint a Kós Károlyék esetében, itt is inkább Fekete Lajos „iránya” győzött: sem Tabéry, sem amazok nem kaptak helyet végül is a folyóiratban. Szentelekynek engedményt kellett tennie Molter Károly esetében is, hiába írta, hogy bántja, Molter „csak ilyen sílány munkával ajándékozta” meg őket, holott ő az egyetlen, akit a vajdasági olvasók is ismernek (Fekete Ljosnak, 1928. X. 15.), végül is közölte. Tegyük hozzá nyomban, kétségtelenül jobb meggyőződése ellenére, mert nem elsőrendű a *Fajmérce* című karcolat. Szenteleky „komoly és szigorú szelekciót” szeretne alkalmazni (levele Fekete Lajosnak, 1929. II. 23.), de éppen ezt volt nehéz érvényesíteni, még Gergely Boriska esetében is, aki ugyancsak „egy csomó Újarcút küldött”, „de alig van érdemes írás közötté.”

A rovatcím minden bizonnyal a két kezdeményezőé, Csukáé és Szentelekyé – 1927-ben a csehszlovákiai Győri Dezsőnek jelent meg verseskönyve *Újarcú magyarok* címmel, melyet a Nyugatban Móricz Zsigmond ünnepelt. Szentelekyéket azonban alighanem a cím ragadta meg, s kevésbé a kötet címadó versében hirdetett program, amelynek egy részlete a következő:

„Csodálatos csillagok, a szegénységben gazdagult világok,
nyers szenvedések ózonja telíti körülöttetek az éles levegőt,
villámosabb ájerban élve, mi sorról sorra öldösi ki máris
sok torz botorság szívós vén csíráit,
hiába futtok sorsotok elől:
az új problémák üstökősfarkától
szalajtott felkínzott mag kigyúl,
s új vonást vág a magyar ég fején...”

Győri Dezsőnek ez volt az első „címadó” szerepe a jugoszláviai magyar irodalomban, az 1930-as évek elején az ő versének címe kerül a szabadkai Népkör fiataljainak lapjára is a *Híddal*, silyképpen másodszer is cselekvő módon lesz jelen irodalmunkban.

Akkori népszerűségének magyarázata nem a mi feladatunk, tény azonban, hogy Ady Endre mellé helyezték, s tette ezt még Móricz Zsigmond is, amikor Győri „nemzeti” problematikájáról kell nyilatkoznia. Az 1920-as években korszerűnek tartották, Fábry Zoltán is bizalommal ír róla az évtized derekán, az új interpretációk azonban ezt a korszerűséget már irodalomtörténeti babonának mondják, Győri Dezsőt pedig konzervatív költőnek nevezik.

Ez az „újnak” minősített arcképsorozat Mécs Lászlóval kezdődött. Minden bizonnyal a szlovákiai költő akkori népszerűségének a Vajdasági Írás szerkesztői is áldozni kénytelenek. De a sorozatszerkesztő Fekete Lajost is vonzhatta, hogy Mécs László lírája, miként a bevezető sorokban olvassuk, „szociális tendenciájú s a magasztos emberi jószág gondolatvilágában mozog”. Másodikként Tamási Áron kapott szót *Halál kedvesei* című misztikus-balladás, az újabb gyűjteményekben nem található novellájával, majd Gulácsy Irén, Szenes Erzsébet, Gyallay Domokos, Tamás Lajos, Bárd Oszkár, Győry Dezső a sorrend, a folyóirat utolsó számában pedig Majtényi György és Dsida Jenő. S ha jellemző, hogy kik szerepelnek egy ilyen antológia típusú seregszemlében, az is tünet értékű, hogy kik maradnak ki. A Vajdasági Írás esetében szemmel látható, hogy a csehszlovákiai Új Auróra és a romániai Pásztortűz munkatársai állnak az ismertetés előterében. S ha igaz, amit az Új Aurórától Fábry Zoltán írt 1928-ban, hogy az a „magyar nemzeti dilettantizmus szlovenszkoói évkönyve”, a Pásztortűz pedig az „erdélyi Auróra”, akkor nemcsak első vonalbeli írókkal ismerkedhetett a jugoszláviai magyar olvasó. Legproblematisabb a csehszlovákiai magyar írók névsora, kiegyensúlyozottabb a romániaiaké, de még az öt magyarországi író közül is kettő (Marconnay Tibor és Majtényi György) ugyancsak megkérdőjelezhető, főképpen, ha Illyés Gyula, Szabó Lőrinc és Sárközi György nevével szembesítjük őket.

Az informatív bevezetések általában Fekete Lajos (f. l.) szövegzései, a jelöletlenek egy részét pedig minden bizonnyal Szenteleky Kornél írta. Ilyennek lehet tartani a Szántó Györgyről, Szabó Lőrincről, illetve a Marconnay Tiborról szólókat – megfogalmazásuk stilisztikai igényessége, a jellemző vonások kiemelése és a minieszé-forma is erről vall. Azoknál a bevezetőknél, amelyekben a tényszerű információk vannak túlsúlyban, az írói jellemzésre egy-két mondatnál többre nem futja, míg Szabó Lőrincről például a következő sorokat olvashatjuk: „Mint költő nyugtalan, merész, érdekes és duzzadó erőttől feszülő jelenség. Mondanivalója, panteizmusa, tiszta idealizmusa szinte túlhabzik a forma kely-

hén, de azért sohasem veti szét a formát: szavai tömörek, vonalvezetése biztos, szaggatottsága drámai tagozottságú. Szabó Lőrinc a XX. század, a háború utáni Európa költője, nemes, értékes, érdekes és erőteljes alakja a modern magyar lírának.” Mellé három vers kerül bizonyítéknak: a *Szénásszekér* című ma már klasszikusnak számító költemény, a *Szerelem és rongyos állatok* című, amely a *Körúti éjszaka* változata, s még valóban az „erotika és a perverzitás határán álló vers” (Kabdebó Lóránt) és az *Újsághír a végtelenben* című költemény. Bár különböző kötetekből valók a versek (a *Szénásszekér* a *Kalibánból* [1923], az *Újsághír a végtelenben* a *Fény, fény, fény* [1925] című kötetből) a válogató ingyenként találja meg bennük a közöset, úgyhogy a *Szénásszekér* emlékidézésével felel a *Szerelem és rongyos állatok* expressziós jellegű látomásvalósága. Természetesen eredeti változatában, ahogyan a Vajdasági Írás közölte:

„Terád
gondoltam tegnap éjszaka: szebben
nem gondolhat asszonyra senki
s a februári kék hidegben
húszéves rongyos állatok
szaggatták föl a kövezetet.
Forró és rothadt illatok
fehér oszlopa dőlt ki gomolyogva
a körúton, ahol a csatorna

megnyitotta Budapest beleit...”

A jellemzések azonban nem egy esetben bizonytalanságban hagyják az olvasót. Egy Marconnay Tibornak ugyanis legalább annyi (ha nem több) szép szó jut, mint Illyés Gyulának. Marconnay Tibor „írásaiban a természet s a vergődő emberi lélek minden mozzanata, fényfoltja érzékeny, szívárványos s forrón lüktető színekben tükröződik vissza”, míg Illyés Gyula egyetlen eredeti mondatot kap („A háború utáni lírában ő a legegyszerűbb, legtisztább és legsúlyosabb hangú magyar költő”), a jellemzés többi részét Várkonyi Nándor (névtévesztéssel Mihály) szövege képezi. A két kiválasztott vers viszont találó és kitűnő: a *Szomorú béres* és a *Nehéz föld*. Az ismertetőik értékítélete jellegzetesen Budapest-központú, amikor romániai vagy csehszlovákiai magyar fró értékét kell érzékelteni. Főképpen Fekete Lajosra lehet gyanakodni itt. Mécs Lászlót, olvashatjuk, „igen sok előkelő budapesti

lap és folyóirat hozza”, Áprily Lajos költeményeit „szívesen hozzák a legnevezetesebb magyarországi folyóiratok és napilapok”, Gulácsy Irénnek a „legkiválóbb budapesti lapok keresik írásait”, Szenes Erzsí *Fehér kendő* című kötetéről Ignotus és Füst Milán írtak tanulmányt és kritikát a Nyugatba, Győry Dezső *Új arcú magyarok* című kötete a „budapesti irodalomban is szenzáció erejével hatott”, Molter Károlynak pedig „neves erdélyi és magyarországi lapokban olvashatni szívesen fogadott írásait”. Szerkesztői gondosságra vall viszont, hogy a bemutatót igyekeznek könyvkritikával összekötni. Győri Dezső esetében az *Új arcú magyarok* című rovat ismertetőjével mintha Fekete Lajos könyvkritikája vitatkozna. Illyés Gyula esetében viszont Gergely Boriskának a *Nehéz föld* című kötetéről írott bírálata marad el a költő mögött. Gergely Boriska szerint ugyanis Illyés Gyula „egyszerű daloknak nagyszerű dalosa”. A bevezetők pontatlanságai alapján viszont arra következtethetünk, hogy a rovat vezetője közvetlenül az íróktól szerezhetette be információit, vagy újsághírekre támaszkodott. Tamási Áronnal kapcsolatban ezért állíthatta, hogy a „székely népeletből merített drámája most van sajtó alatt az Erdélyi Szépművés Céh kiadásában”, holott Vita Zsigmond jegyzéke ilyenről nem tud, de nincs Komlós Aladár műveinek bibliográfiájában az új magyar lírának az antológiája sem, amelyet az Athenaeum készített elő kiadásra a tájékoztató szerint.

Irodalmi antológiát és irodalmi lexikont pótolta egyszerre a Vajdasági Írás Új arcú magyarok című rovata, s nem csupán fogyatékoságait kell figyelembe vennünk, hanem a kezdeményezés új vonásait és eredetiségét is. Nem lehet természetesen a szándékosság mozzanatát méltatni abban a tényben, hogy pontosan tizenegy csehszlovákiai és tizenegy romániai magyar író, valamint öt magyarországi író mutatott be a folyóirat. A tervszerűségnek éppen úgy betudhatjuk ezt a számszerű egyezést, mint a véletlen közrejátszásának.

A véletlen kezét kell látnunk az Idegen költők rovatban, amely a címet a Képes Vasárnaptól örökölte. Szenteleky Kornél tervezte és szerkesztette. Ha a világirodalomról volt szó, akkor a maga ízlését követte elsősorban, így amit közölt, az nem a folyóiratát, hanem csak önvilágát jellemzi, a délszláv népek irodalmának bemutatásakor viszont szándékát nézve koncepciózusabb volt már: a vajdasági szerb írókat minden külön jelzet nélkül közölte, a többieket a Délszláv költők című rovatban akarta bemutatni, miként tette Ivo Andrićyal, s szándékozta Oton Župančičsal a Vajdasági Írás 1929. XII. 25-i számában.

Az Idegen költők rovatcím a Vajdasági Írás második számában bukkan fel Giovanni Papini prózaverse felett, amelyet Szenteleky Kornél fordított magyarra és kísért mini-esszével. A választásnak van egészen szubjektív vonása is, hiszen Szenteleky interpretációjában akár az *Úgy fáj az élet* szerves részét is képezhetné, annyira szentelekyes a stílje. A többi Szenteleky-fordítással együtt azonban ez is a Vajdasági Írás eszmei karakterét tükrözi. Az 1928-as számokban jelenik meg még Jules Romains és Ada Negri két-két verse. A méltatásokból, bár aláírásuk nincs, Szenteleky nézetének „üzenetét” olvashatjuk ki. A fordítót vonzotta Romains unanimitizmusa – „egylelkűsége”, a francia író „programszerű hite”, egység-gondolata: „Ő volt az első a franciák között, aki még Barbusse előtt keményen és merészen elítélte a háborút, mert az ő eszménye mindig az egység, az összeolvadás, s ezért a széthúzást, a nacionalizmust, a háborút az emberiség legnagyobb ártalmának tartja.” Ada Negriben pedig a „szegények, a munkások, a kizsákmányoltak tiszta lelkű költőjét” tiszteli, akit ma is különben a szocialista munkásmozgalom első költőnőjeként emlegetnek. Szenteleky felfogása nem követi sem Radó Antal, sem Kosztolányi Dezső véleményét – az övé önálló vélemény. Ízlése és szemlélete vezeti Paul Claudel verseihez és a költemény fordításához 1929 januárjában. Mi több: azokat a vonásokat hangsúlyozza a Claudelről írott kisesszéjében, amelyek Papininál, Romains-nél és Ada Negrinél is felbukkantak: a fordító Szenteleky Kornél mintha ezeken a költőkön edzené tollát az *Isola Bella* írásához. A szeretet és egyetemesség vallásának költőiként olvasa, fordítja és méltatja a két francia és a két olasz költőt, akik közül többen is megtértek, misztikába menekülő lelkek.

Papini után a második, akit a Vajdasági Írás bemutat Vidor Imre fordításában, az a „legnagyobb és leginkább zsidó irodalmi érték”, ahogyan Izrael Zangwillt a bevezető látja. Később Rilke két verse szólal meg magyarul Szántó Róbert tolmácsolásában. Mind a két vers a költőnek a *Képek Könyve* című kötetéből való, s a bevezető alapján akár ezeket a verseket is a Szenteleky kedvelte misztikus lírához sorolhatjuk. Igaz, Kosztolányi Dezső a *Modern költőkben* megszólaltatta már mind a két költeményt, erőteljesebben, költőiebben is, mint Szántó Róbert, de az ő tolmácsolása is mutat jó megoldást. Egyetlen szakasz összevetése is meggyőzhet bennünket erről. Az *Őszi nap* második szakasza így hangzik Kosztolányi Dezső fordításában:

„Még csak néhány kövér gyümölcsöt éressz,
adj nékik még két délies napot,
hogy a belük napfénytől lenne édes.
míg a tüzét borrá változtatod.”

Szántó Róbert a Vajdasági Írásban ugyanezt így fordította:

„Hadd teljék meg a kései gyümölcs;
Óh adj még egy-két melegebb napot
s hatalmaddal megteljesítve ott
nehéz borokba nektárízet önts.”

A modern fordítói interpretáció Rab Zsuzsáé:

„Érleld még be fanyar gyümölcsleid,
két délies napot még adj fölénk,
nehéz borrá hadd forrjon sűrű mézük,
beteljesítve őszöd ízeit.”

Valószínűleg sajtóhiba folytán került Goethe *Faustjának* részlete (II. rész, 5. felvonás) alá a Szántó János név. Ezt a fordítást, amely külön, s nem az *Időgen* költők ciklusban jelent meg. Szántó Róbertnek tulajdoníthatjuk, így azután inkább a fordítói bátorságát dicsérhetjük, mint teljesítményét. A Szentelekyéhez nem is mérhető az övé. Szenteleky ugyanis szuverén tolmácsa vállalt szövegének, s nem marad jelentősebb mértékben alul Claudel *Öt nagy Ódája* „zsoltári, kántáló, rímtelenül s parttalanul áradó gondolatrítmusának” (Gyergyai Albert) magyar nyelvű tolmácsolásában sem, nem beszélve az ő tónusához közelebb álló Papini-, Ada Negri-, Jules Romains-szövegekről.

A délszláv irodalmakat tulajdonképpen két vajdasági szerb író, Todor Manojlović és Veljko Petrović képviseli, a szerkesztői-fordítói teljesítmény azonban az Ivo Andrić-versek besorolása a Délszláv költők címet kapott rovatba. Négy Manojlović-vers jelent meg a folyóiratban. Az első kettő elé Mladen Leskovac ígért bevezető tanulmányt (Szenteleky Kornél levele Mladen Leskovacnak, 1928. október 9.), ám végül is minden kísérőszöveg nélkül jelent meg a négy vers Somorja Sándor – (Steinfeld Sándor) fordításában. A négyből két vers (Bajka o Akteonu; Sumor i radost našeg doba) az újabb antológiákban is felbukkan. Szenteleky, feltűnő ez, csupán Ivo Andrić prózaverseinek átköltésére vállalkozik, Manojlovićyal nem próbálkozott, holott a *Bazsalikom*ban

négy versét éppen ő fordította, Veljko Petrović kisregényét is „kiadja” lefordítani Sorg Idának. Különbözik Veljko Petrović friss művéről volt szó, a Letopis 1927-ben közölte az eredetét. Kitészik tehát, hogy a tekintélyes szerb író ugyan novellákat és cikkeket ígért Szentelekynek (Levele Mladen Leskovacnak, 1928. okt. 6.), a Vajdasági Írás a már említett kisregényen kívül mást Veljko Petrovićtől nem közölt. Föltétlenül jelentősnek minősülnek Szenteleky Kornél Andrić-fordításai és a fordítások fölé írt mini-esszé az író magyar recepciójának története szempontjából. Szenteleky a *Bazsalikom*ba még aránylag új verset, az először 1922-ben megjelent *Amiről álmodom és ami történik velem* címűt fordítja le (pontosabban a ciklus 4., 5. és 6. darabját), de ismerte már az *Ex ponto* és a *Nemiri* anyagát is (Levele Mladen Leskovacnak, 1928. július 27-én), s abban a maga lírájának tónusára ismert. A Vajdasági Írásba szánt fordításait is ilyen szempontból válogatta. Az *Ex ponto* harmadik részét például megkerülte, de lefordította a szeretetről szóló lírai passzusokat, a *Nyugalanságok (Nemiri)* című kötetnek pedig csak a harmadik részéből fordított, amelyben Andrić panteizmusa szólal meg.

Megválaszolatlanul kell hagynunk a kérdést: a szerkesztőnek volt-e határozott elképzelése az Idegen költők és a Délszláv költők címet kapott rovatokkal kapcsolatban. Hogy nem volt következetes szerkesztőségi politika e tekintetben, az nyilvánvaló. Azt a programot pedig, amelyet a Vajdasági Írás első számában Mladen Leskovac belgrádi irodalmi levele fogalmazott meg, noha nem volt maximalista, az 1920-as évek végén megvalósítani a lehetetlenséggel látszik határosnak. Ha akarta volna, a folyóirat akkor sem tudta volna Leskovac igen koncepciózus, igényes, ma is megszívlelendő javaslatait valóra váltani. Ami igazán jelentőséggel bír, magának a programnak a közzététele, olyan igények meghirdetése, amelyek nem egy adott időszakot ihlettek csak, hanem, történetiségükben a jugoszláviai magyar irodalomnak ezt a korszakát követő évtizedeiben is eszméltető szerepet játszhattak.

A Vajdasági Írás drámai szövegekben a legszegényebb – érthető módon, hiszen az 1920-as években a színjátszásnak, s vele a drámai irodalomnak voltak a legmostohábbak a körülményei. A 4. szám első írása volt Szántó Róbert *Sátán országa* című drámájának részlete. Ezt a Cromwell-dramát azonban a szerkesztő sem értékelte, „nagyon gyengének” minősítette (Levele Csuka Zoltánnak, 1928. X. 6.), s valószínű, hogy nem alaptalanul. Az elgondolás azonban figyelmet érdemlő, a drámai nyelv pedig meglepően feszes benne. Szenteleky Kornél különnyomatban is meg-

jelent drámája 1929-ből *A fény felgyúl és ellobog* (Színpadi játék 14 képben). Expresszionisztikus-szimbolikus, Madách Imre nagy művének mágneses terében született könyvdrama ez, amely főhősének, a beszédes nevű Kereső Jánosnak az életkalandjait mutatja be. Elbukások sorozata ez természetesen, így a kudarc embere ő, pedig a színre lépő „szerzőn” kívül még két „árnyék” is kíséri. Eszmeileg a „szerző” zárszava az érdekes – a vajdasági alkotó ember „optimista tragédiáját” fogalmazza meg, s benne azokat a gondolatokat, amelyek Szentelekyt más természetű műveiben is foglalkoztatták:

„De íme Kereső János már elment, s ezért talán könnyebb a megbocsájtás. Az a kis fény, amit maga körül terjesztett, bizony nem világított meg sokat, a hatalmas érthetetlen éjszaka továbbá is sötét és ismeretlen marad. Holnap vagy azután önök elfelejtik majd János életét és viaskodását a színpadon... De ha Kereső Jánost el is felejtik, azért talán mégsem marad nyomtalan az útja, melyet önök előtt bandukolt. Talán nyomában kicsírázik néhány gondolat, amely akkor is élni és virítani fog amikor az ő személye és élete már mélyen és jeltelenül fekszik a feledés sírkertjében. A gondolat tovább él a testnél. A gondolat az élet hatalmas kérdőjeleivel viaskodik, s bár igaz, hogy a harc meddő, mert a kérdőjelek örökké kérdőjelek maradnak, a gigászi miértekre sohasem kapunk feleletet, mégis a harcban van valami maradandó...”

A folyóirat nem szépirodalmi anyaga változatos. Egy része címet viselő, állandó rovatban kerül az olvasó elé. Kezdetben csak a Figyelő volt ilyen rovat, ebbe – a szerkesztő kedvelt szavával – az írók „apróbb megjegyzései, értékmegállapításai” (Levele Mladen Leskovacnak, 1928. július 27-én), illetve „kritikai megállapításai” (ugyanannak 1928. október 6-án) kerültek. Majd megjelent az Írói arcképek című rovat. 1929-ben pedig a Vajdasági Vártán (ebben „a mi értékeinket szeretném bemutatni” – Szenteleky levele Draskóczy Edének, 1929. II. 5.) és az Eszmecsere című. A többi a Vajdasági Írás elkészült két tartalommatatója a Tanulmányok, cikkek, levelek, beszédek, gondolatok, eszmecserek, vitázó írások gyűjtőcím alá sorolta.

A folyóiratban magáról hírt adó irodalmi gondolkodás közép-pontjában, érthető módon, a jugoszláviai, vagy ahogyan akkoriban nevezték: a vajdasági magyar irodalom kérdései állottak.

Az indulás hónapjaiban a becsei Helikon kapcsán megfogalmazott eszmék kaptak helyet a Vajdasági Írás lapjain, a második évfolyamban a központi irodalmi kérdés a kritika körül kristályosodik ki. A Helikon esetében a szövegközlés feladata hárult rá – a becsei találkozást megelőző s az azt kísérő viták, a bal- és

jobboldali támadások nyomai nincsenek a folyóiratban. A konfliktus minden részletét feltáró tanulmány híján tehát csak fő, a Vajdasági Írásban megjelent szövegek jobb megértését szolgáló adatok ismertetésére szorítkozhatunk. Jelezhethetjük azonban, hogy romániai példa követéséről volt szó. Ahogy Kemény János 1926 nyarán Marosvécsen egy háromnapos „bensőséges írói csoportosulást szervezett”, hogy a jelenlevők „irodalmi terveiket, szándékaikat megbeszéljék, és együttes tanácskozásban mintegy helyzetképet vegyenek fel az erdélyi irodalom mai állapotáról és jövő lehetőségeiről”, úgy használta fel Draskóczy Ede a becsei Népkör fennállásának hatvanadik évfordulóját a vécsi Helikon mintájára szervezett irodalmi találkozásra. Az első nyilat Bródy Mihály lövi ki *Köszöntő* című, 1928. XI. 18-án megjelent cikkében: „Ne restelljük bevallani, testvéreim a magyar írásban, hogy eszközeink kezdetlegeseek, eredményeink fogyatékosak. Csak ez a felismerés világíthatja meg az utat, amely a vajdasági írók összedolgozó együtteséhez vezet. Nem kellene nagyratörő tervek és a Parnaszust rohammal bevenni akaró nekifeszülések...” Majd Milkó Izidor ír cikket *Erdélyi Helikon és a vajdasági magyar irodalom* címmel, október 30-án pedig a napilap vezércikket szentel a kérdésnek *Marosvécs és Sztáribecsej* címmel – gátló szándékkal. November 5-én Szenteleky Kornél Milkó Izidorhoz írott levelében akarja kivédeni a támadást, fájlalva többek között, hogy a jugoszláviai magyar irodalom Nesztora is a Napló álláspontját támogatja, azaz egyetért Bródy Mihállyal, aki lekicsinylően nyilatkozott a Becsére készülődő tollforgatókról. „Bródy a legnagyobb szívtelenséggel meg akarja ölni azt a kevés lelkesedést is, ami végre fellángolt ezen a tájon, meg akarja ölni a csíráját, aminek holnapját nem is ismerheti – írja Szenteleky Kornél Milkó Izidornak a Milkó-család birtokában levő, még közöletlen levelében. – Mi csak összehordtuk az anyagot, hogy majd építeni fogunk Becsén és Bródy már szét akarja rombolni ennek a kaláka munkának első, hites készülődéseit.” Hogy megelőzze a lehetséges támadásokat, a folyóirat 1928. november 18-i számának vezércikkét *Új életformák felé* címmel ennek a kérdésnek szenteli. Szerinte nem csupán írók találkozásáról lesz szó Becsén, hanem „új életformák kereséséről” is, mert a régi élet- és irodalmi keretek immár szűkösek, „a vajdasági magyar irodalom az utóbbi évek alatt meg erősödött, életenergiája gyarapodott, a formakeresésnek tehát ez az első oka és magyarázata”. A második ok pedig Szenteleky szerint az, hogy a vajdasági magyar irodalom önállóságra törekszik, s az a „köldökzsinór, mely Vajdaság aktív irodalmi életét Pesthez

kötötte, ma már alig lüktet, nemsokára talán már teljesen el-sorvad”. A Naplóval támadt konfliktus okát is megvilágítják Szenteleky sorai: „Az új életforma keresőkkel mindig szemben álltak és állnak azok, akik a régi formát tartják a helyesebb, az életesebb formának és ezért elleneznek minden változtatást.”

Az irodalmi és politikai baloldal a szabadkai mozgalmi lapban, a Szervezett Munkásban a november derekán megtartott rendezvény után mondja el észrcvételeit a *Sztáribecsei Helikon* című írásban. „Az irodalmi találkozón – írta a lap –, a Helikonon, ott láttuk a magyar szegénység minden úri siratóját: magyarpárti politikai fajankókat, a rendőrirodalom eljegyzett vajdasági kiválóságait, és egy burzsoá szociológust, aki »csekély« háromszáz holdon fejt ki »lélekboldogító tevékenységét«.” Ez a „burzsoá szociológus”, tudjuk, Farkas Geiza, aki a Magyar Tanácsköztársaság idején kap egyetemi tanszéket Pesten. A cikk zárómondata is ugyanilyen éles hangú: „A vajdasági magyar proletárságot, a falusi és városi szegénységet biztosan nem éri semmi meglepetés: mi tudjuk, hogy a sztáribecsei Helikon a magyar burzsoázia szellemi seregszemléje volt, és az írók, akik ott megjelentek, a túlsó táborban vannak...” A Vajdasági Írás 1928. december 2-án megjelent számában közölte Draskóczy Edének ünnepi beszédét a Népkör díszgyűlésén, amelyben egészen „szentelekyes” megfogalmazásokat találunk. „Akinek van hite és akarata – olvashatjuk –, hogy a porból felröppenjen, abba belekongat a megdöbbenés, ha érzi a nehézkedés torzán megnövekedett törvényét, ennek a talajnak porbahúzó erejét. Ez a föld nem adott alánk hegycsúcsokat, hogy az égbe érjünk, s az ég nincs oly magasan felette, hogy visszarántó erejével el ne érne. Ennek a fájdalmas tragédiának örökkévaló sírója, a mi korunk poétája, Ady Endre, sohasem látta e tájnak arany kalászát, búzavirágát, égő pipacsát. Őt ennek a földnek lehúzó, altató, elhantoló lelke riasztotta éjféli borzongós kísértéssel. Ez a Tisza-part a nagyotakaróknak és nagyotmerőknak megrokkantója. A Tisza-parton mit keresek? – kérdezte a nagy magyar Vátesz viaskodásában a magyar ugarral. És mi mindnyájan a Tisza-parton mit keresünk?” Itt olvasható Csuka Zoltán két, „Becse csiholta”, Szenteleky Kornélnak és Draskóczy Edének ajánlott verse, valamint Farkas Geiza „elnöki megnyitójának” szövege.

E beszéd szövege már nem csupán a marosvécsi Helikkal rimelő alaki megfeleléseket tükrözi, hanem a lényegieket is. A romániai magyar irodalomtörténetírás egyértelműen a „helikoni gondolat” tartalmát a transzilvanizmusban jelöli ki, Farkas Geiza

a „vajdaságiasság” elvét is felveti beszédében. Ez az, ami megkülönböztethetővé teheti más irodalmi jelenségek együttesében – vallotta. „Olyan az irodalom, mint egy folyó...” – ezzel a hasonlattal vezeti be mondanivalójának lényegét tevő bekezdéseit. „A valódi irodalom abban is folyóvízhez hasonlítható, hogy a helyek és idők változásával mindig új elemeket vesz fel magába és azért mégis mindvégig önmaga marad. Amiként a Duna vízének színe és sodra változik, amikor egymás után magába veszi az Inn, a Lajta, a Tisza, majd a Száva és a Morava vizét, de azért mindvégig ugyanaz a Duna marad...” Innen érkezik el központi, a vajdaságiasságról szóló mondanivalójához:

„A mi vajdasági magyar irodalmunk, mint a magyar irodalom tekintélyes folyamának egy, a viszonyok alakulása folytán különvált ága, nem kerülheti el, hogy olyan elemeket, behatásokat vegyen fel magába, melyek a magyar irodalom művelésének más helyein nem érvényesülnek ilyen mértékben. Ez azonban egyáltalában nem baj, sőt csak ez alatt a feltétel alatt teljesítheti a vajdasági magyar irodalom valódi hivatását az itteni magyar társadalom életében, kerülheti el az elposványosodás veszedelmét, árasztja hullámaint a környező délszláv és német irodalomba, sőt ismét a magyar irodalom főmedrébe is.”

Nyilvánvaló, itt már Taine szelleme lebeg a sorok felett, és így természetes, hogy Farkas Geiza gondolatát a következő mondatral folytatta: „A vajdasági magyar irodalom rendeltetését az itteni magyarság politikai, gazdasági és társadalmi helyzete adja meg...” De az is bizonyos, hogy intenzív gondolkodás kezdődött a vajdaságiasság témájára. Draskóczy Ede még 1928 decemberében *Magyar mentalitások, magyar irodalmak* cím alatt értekezik („A magyar irodalmat sem a kukoricás és búzás láncok, rossz utak, a lusta Tisza teszik vajdaságivá, sem pedig azok a külső jegyek, melyek Bácskává állítják össze képzeletünkben ezt a földet, hanem mindenekelőtt az az átfogó és készenlétben álló lelkiség, amely nekünk az életért való harcunkban fegyverül kínálkozik...”), s ugyanakkor jelenik meg Szenteleky Kornél *A vers a Vajdaságban* című programtanulmánya. Taine nézetei itt már szervesen beépültek az író gondolatmenetébe, s kamatoztatni igyekszik őket. „A Taine-i elméletnek – írja – csak ott van helye, ahol egyes irodalmi jelenségeket akarunk megmagyarázni, ezért ne vessük meg Taine módszerét, ha a vers életét és fejlődését akarjuk vizsgálni a Vajdaságban.” Közismert tanulmánya ez Szentelekynek: ebben hivatkozik arra materiális életvitelre, mint a szellemi életet gátló tényezőre, amely szerinte Vajdaság jel-

lemzője. Hogy ezeket az anyagias vonásokat erősebben meghúzhassa, Erdéllyel veti össze, amelynek életét spirituálisnak minősíti. A vajdasági ember reális, az erdélyi felleggjáró, mesélő, képzelődő. Vajdaságban többek között ezért nehezen születik meg elbeszélő irodalom, de a lírai költészetnek lehet és „van jövője” Vajdaságban is. „A lírai költészet – érvel – egyszerűbb és igénytelenebb, életbe szökkenéséhez jóformán csupán a költő ihletettsége szükséges... Nem állítom, hogy a líra nem keres megértő, rezonáló közönséget, de nála a közönség szerepe csak másodrendű. Az alanyi költő a süket éjszakának is elkiálhatja panaszát, keservét, vágyát, sóhaját...” A közönség hiányán túl adva van még a hagyományok hiánya is: a vajdasági költők „üres-tarisznyások” – mondja. „Irányítás, tradíciók nélkül indulnak el a költők, egyedül, jelenben élnek, ezért könnyen és messzire röphölnek, hiszen semmi sem húzza őket a múlthoz és a földhöz.”

A „helyi színek” elméleteként közismertté vált nézetek első fogalmazványát találjuk ezekben az írásokban. S ezek valójában a becsei Helikon mérhető eredményei is, mert az akkor kitűzött célok nem valósultak meg. Nem alakult meg a Vajdasági Irodalmi Társaság, amely a „magyar–szerb kultúrközeledést” is szolgálta volna Vitkovics Mihály nevének égíse alatt, miként erről Szentelky beszélt Mladen Leskovacnak írott levelében (1928. október 23.), a vajdasági „helikoni” gondolat pedig meghalt, mielőtt megszülethetett volna.

A kritikáról a Vajdasági Írás II. évfolyamának 2. számában Haraszi Sándor robbantott ki vitát *A nyájas olvasóból kritikus – a kritikusból nyájas olvasó* című, a Figyelő rovatban megjelent polémikus hangú írásával. Haraszi Sándor most is, mint nyolc évvel ezelőtt, 1922 decemberében hú volt önmagához, most sem váltott mást, mint akkor, amikor *Irodalompolitika* című cikkében (Bács megyei Napló, 1922. december 10.) azt mondta, hogy „legyünk egyszer már őszinték, ne röstelljük és valljuk be, hogy az utódállamok magyarságának irodalmi élete ma bizony szegény, sivár és – tehetségtelen”. Az alkalmat a *Kéve*, még inkább a Csuka Zoltán költői antológiájáról a Vajdasági Írás átvette kritikák kínálták: „A Vajdasági Írás talán nem is tudja, milyen ügyesen rendezte meg a »kritikusok olimpiaszát«, amelyen még a vakok és világtalanok előtt is világos lett: a magyar kritika, legalábbis az, amely a *Kévé*ről kotyogott valamit, milyen szomorúan elvtelen és dilettáns, majdnem méltó ahhoz az irodalomhoz, amelyet prédának kapott. Az ilyen kritikusok mellett és bábáskodásukkal valóban nem lesz nagy kunszt az utódállamokbeli magyar közönség

irodalmi ízlését leszállítani az utódállamokbeli magyar irodalom nivójára.”

Sok a hivatlan és tudatlan kritikus, a „Sainte-Beuve babérjaira pályázó”, de felelőtlen. A kritikusi munka, mondja, olyan „individuális önfertőzés, amire nem lehet paragrafust szabni”. A legfőbb gyöngéje ennek a kritikának az *elvtelenség*. Ez a kritika azt állítja, hogy az irodalomnak politikamentesnek kell lennie, hogy vége az izmusoknak, s hogy nincs szükség elvekre. Egy pesti kritikus Harasztinak a modellje, amikor ezt a jellemzést adja. Ez az elvtelen kritikus, hiszen amikor a *Kéve* kapcsán egy hazai kritikában a politikamentességet, egy Pesten megjelent írásában Taraszov-Rogyinov *Február* című művét dicséri. „A pesti kritikusból – írja Haraszi gúnyosan – egyszerre nyájas vajdasági olvasó lett, aki »helyett« alázatosan meghajtotta Taraszov előtt az elismerés lobogóját, megdicsérte az »elveken nyargaló« *Februárt*.” Valójában a vajdasági kritikusokat veszi célba, akiket Eötvös Károly-analógia alapján „kis vajdáknak”, „irodalmi vajdáknak” nevez: ők azok, akik ugyan semmihez sem értenek, de mindenhez hozzászólnak: „Nem meglepő újság mifelénk – írja –, hogy valaki azon az alapon, hogy elkövetett néhány novellát és néhány rímet, csak úgy kutyafuttában leszólja például a szürrealizmust, amiről csak annyit tud, hogy – nem tud róla semmit.” Majd hozzáteszi jóslatát cikke zárómondataiban: „A vajdasági irodalom mindaddig a kontárok prédája lesz, amíg ezeket a nagyot mondó kis vajdákat a helyükre nem állítják, oda, ahova valók: a nyájas olvasók közé.”

A folyóirat negyedik számában Fekete Lajos és Szenteleky Kornél reflektál Haraszi támadó kedvű cikkére. Fekete Lajos még udvarias, amikor felsorolja, milyen kérdésekben ért egyet Haraszttal, de epés, amikor visszautasítja Haraszi kritikájának modorát, „hangját és hőmérsékletét”. Szenteleky Kornél esztétikai műveltségének teljes fegyverzetében áll Haraszi kihívása elé, s bár nem mondja ki, érezteti, az a célja műveltségével való kérdésének, hogy Haraszi Sándort az esztétika, tehát a kritika kérdésében kontársággal vádolhassa. Szinte esztétikai tanfolyamot tart, s hivatkozik esztétikai rendszerekre és nézetekre Arisztoteléstől nem csupán Franz Mehringig (a baloldali példával Haraszi kedvéért él), hanem Croceig és a frissen és lelkesen olvasott Julien Bendáig, hogy állíthassa:

„A normák formálása, változtatása minden kritikus szuverén joga: egyik az egyént és az egyénit értékeli túl, a másik a miljót vagy a fajt helyezi előtérbe az egyén rovására, a harmadik merev

sugarú világnézettel, politikai látószögből tágítja és szűkíti a normákat és aszerint hozza értékítéleteit – de norma nélkül, amelyet elv, meggyőződés, hangulat vagy ösztön formálnak, nincs kritika, nem lehet értékmegállapítás...” Az esztétikai felfogások is gyorsan változnak: elavult Arisztotelész, Lessing, Kant, el Croce, „ma már talán Apollinaire normái is elavultak, amit a kubisták művészetéről felállított”. Szenteleky természetesen nagyon is jól tudja, hogy Haraszi Sándor az osztályszempontú kritikát hiányolja. Ezért hát „zárójelben” említi, hogy az „elvek, a politika manapság mindjobban és hódítóbban nyomul be az irodalmi és művészeti értékítéletbe”, mi több, olyan „politikailag elvtelen kritikusokat”, mint amilyen Emil Faguet, Jules Lemaitre, Alfred Kerr és Ignotus is, megfertőzte az „utolsó száz év nagy ragálya, a Politikum”. Közben a kritikus tévedhet is, mint tévedett Wilde, Gyulai Pál, Anatole France (mert „gőgösen elnézett Rimbaud és Mallarmé felett”), Rákosi Jenő („mikor kíméletlen támadást intézett Ady ellen”), de azért továbbra is kritikusok maradtak.

Természetesen a polgári kritikus is értékelheti és becsülheti a kommunista Taraszov-Rogyionov *Februárját*, bizonygatja Szenteleky, mert „a jó kritika nem függ az elvektől a következetességtől, a kritikus polgári foglalkozásától”. Kijelenti tehát: „A jó kritika önálló művészi alkotás, amelynek jóságát és nagyszerűségét az értékítéletek világoosságában, szépségében és meggyőző, megjelenítő erejében találjuk.” Különben is a gúnynak az a vitriolja, amellyel a *Kéve* kritikusai ellen támadt Haraszi, nemcsak Sainte-Beuve-t marná meg, hanem Franz Mehringet is.

Ha Haraszi Sándor írásában volt támadható részlet, akadt Fekete Lajos és Szenteleky Kornél válaszában is. Haraszi viszontválasza sem maradt el, s hogy tud csatázni, itt bizonyítja. Elfogadja, hogy a kritika „önálló művészi alkotás”, de mert egyben értékítélet és értékelmérés is, nem lehet meg elv s ha úgy tetszik, *világnézet* nélkül. A kritikus – szögezi le Haraszi Sándor – mindig valamilyen világnézet exponenseként lép fel. Jó kritikus volt ebből a szemszögből nézve Lessing és Gyulai Pál, mert világnézettől vezetettve mondtak ítéleteket, de rossz kritikus volt Rákosi Jenő, mert „Adyt nem tudta elismerni”. Nem lehet jó ékszerész az, jegyzi meg, aki nem tudja megkülönböztetni a gyémántot az üvegtől. Mehring meg, állítja, nem ellene felhozható érv, a Lessing-legenda azokat cáfolja, akik a kritikát el akarják szigetelni a világnézettől. S máris politizál: „Ebből az életből, ebből a társadalomból kibújni nem lehet, csak jobbra vagy balra lehet igazodni...” – mondja, s szerinte a baloldaliságnak a „lényeg a fontos,

az, amit mondanak, írnak, festenek, prédikálnak.” Ezért szögezheti le fellebbezhetetlen eréllyel: „S higgye el Szenteleky, itt a Vajdaságban is elkélne ez a Lessing, Gyulai-örökség: harcos, világnézetes kritika.”

Az 1929 januárjában felforrósodott irodalmi légkörre a későbbi hetekben Lúcia *Gondolatok írásról és olvasásról*, s még később Draskóczy Ede *Dilettantizmus* c. cikke emlékezik. Lúcia, aki a becsei Helikont is „elkésztett gondolatokkal” kísérte, ebben az írásában sem tesz mást: a Helikon-programot elutasítja, mondván, „nem hiszi, hogy annak a sokat emlegetett couleur locale-nak a kialakulása olyan fontos volna”, s beleszólt a Haraszi–Szenteleky-vitába is egy vágással: „Nem a helyi színezet, hanem az időszerezés dönti el egy irodalmi mű sikerét a nagyközönségnél. A tényleges művészi érték csak másodsorban jöhet tekintetbe. Érdekessé, izgalmassá az irodalmi művet elsősorban az teszi, ha kora szellemi áramlatainak – legyenek azok gazdasági vagy érzelmi, forradalmi vagy polgáriak – kifejezője tud lenni.” S mivel ennire korhoz kötődnek, addig terjed érvényük, ameddig a koré is. „Az igazi művészi érték persze megmarad időn és felfogáson túl – mondja –, de a legkevesebb ember képes egy irodalmi munkát mindentől elvonatkoztatva, tisztán esztétikailag értékelni. Éppen ezért változik a régi korok műveinek a megítélése is állandóan.” Meglepő, de úgy tetszik, Lúcia célpontja elsősorban Szenteleky Kornél felfogása, s talán csak Draskóczy pártfogolja, amikor azt mondja, hogy a „munkához munkások kellene és nem rendőrök”.

A két eszmei csomópont a Vajdasági Írásban azt mutatta, hogy nem egészen egy esztendő alatt jelentős és nagyon szembeötlő differenciálódási folyamatok játszódtak le a folyóiratban és a jugoszláviai magyar irodalomban általában. A Vajdasági Írás megindulása a Naplóval való konfrontációt élezte ki, s a becsei Helikon körüli kopjatorésben, valamint a folyóirat elleni aknamunkában tetőzött, eszmei síkon pedig a „helyi színek” elméletének a tagadását hívta elő a Napló irodalompolitikájában. A kritikáról folytatott Figyelő-vita a baloldal álláspontját kristályosította ki. Somogyi Pál, Laták István, Haraszi Sándor a Vajdasági Írás szívesen látott munkatársai, mi több, Haraszi Sándornak *A gáncstalan kritika* című viszontválaszával egy számban jelenik meg *A polgári filozófia válságtünetei* című tanulmánya, amely bármely akkor megjelenő marxista elméleti folyóiratnak is értékes közleménye lett volna.

A jugoszláviai magyar irodalom konkrét jelenségeiről a Vajda-

sági Írás közleményeinek két változatában, a Vajdasági Vártán írói arcképeiben és a Figyelő-rovat könyvkritikáiban informálódhatunk. De sem az írói arcképekben, amelyek közül Arató Endrének Csuka Zoltánról és Fekete Lajosnak Szenteleky Kornélról készült portréja emelkedik ki, sem a könyvkritikákban általánosabb elvi-esztétikai jellegű problémára nem akadunk. Egy-egy ma is helytálló mondatot ki lehetne emelni talán mindegyikből, megszemenő következtetések levonására azonban nem nyílik mód. A könyvkritikák alapján sem, amelyek Boschán Sándor *Árnyak*, Csányi Endre *Baudelaire élete és költészete*, Czakó Tibor *Imádkozik a fattyú*, Laták István *Koldúslázak és Düh*, Markovics Mihály *Kokain* és Quasimodo *Ivanov meg a szeretője* című művéről íródtak. Figyelemre legfeljebb a két Laták-műről és a Csányi Endre Baudelaire-tanulmányáról szólót érdemesíthetjük. Fekete Lajos és Csuka Zoltán is Latákot, a költőt becsüli, s az utóbbi úgy látja, hogy „százfokos hőséggel lobog benne a líra”, de „mesélni nem tud”, „miért ír hát prózát s nem verset! Szenteleky Kornél Csányi Endre művének értékét elismeri, csak csodálkozik, hogyan születik egy Baudelaire-ről szóló könyv éppen Bácskában!

A magyarországi, romániai és csehszlovákiai magyar irodalom az Új arcú magyarok rovatában közölt szövegeken és kis, lexikoncikknek beillő bevezetőkön kívül főképpen az ismertetett könyvekkel van jelen a Vajdasági Írásban. Esztétikai-irodalompolitikai jellegű írásként Komlós Aladár *Világnézet és művészet* című tanulmánya emelkedik ki, valamint Szenteleky Kornél hozzászólása Kosztolányi Dezső *Az írástudatlanok árulása* című, Ady Endrével kapcsolatos hírhedett „különvéleményéhez”. Részben ehhez csatlakozik Csuka János „figyelője” is *Az új költő kora* címmel, részben Kassák Lajosról beszél: „Tagadhatatlan, hogy azok, akik egyetemes szempontból figyelik az Ady-csata lefolyását, és azt nézik, hogy lesz ebből valami haszna a progresszivitásnak, a hanyatló magyar költészetnek és irodalomnak, meg vannak elégedve azzal, ami mostan történik. A küzdelem szemlélése közben lehetetlen észre nem venni, meg nem érteni és sokra becsülni (?) azt a kultuszt, amely egy új név, Kassák Lajos, az új magyar líra megteremtője körül keletkezett.” Csuka János felelegeti Csuka Zoltán *Út* című folyóiratának szerepét abban, hogy Kassák Lajos „leeressze élethorgonyát” Vajdaságban, de érdekes ezzel kapcsolatos következtetése is:

„Vastagon alá kell húzni, hogy az *Út* vezette be elsőnek tapogatózva és félénk léptekkel Kassákot a Vajdaság álmos földjére, itt visszhangozták az öblös kispolgár fülek muzsikáló verseinek lázas

rádióját. Már akkor mély tisztelettel hallgattuk hangorkánjának gazdag skáláját, és tudtuk, hogy a magyar haladás és jövő olyan nyereséget könyvelhet el vele, amilyen plusz Ady óta nem volt a magyar irodalomban.

A magyar írók legjava azzal szórakozik, hogy elmondja különvéleményét Adyról, hogy ledöntse a bálványt, és hogy magát bálványoztathassa. Ennek egy eredménye mégis van: a lármájuk megmozgatta a talajt alattuk és Kassák, az új idők valóban új dalosa, egyre nagyobb olvasóterületet hasít ki magának a múlt parlagjából.”

Az Ady-vita irodalmában (Réz Pál *Egy ég alatt*. Bp. 1977. című Kosztolányi-kiadásának a jegyzeteiben is) hiába keressük a Vajdasági Írás két állásfoglalását, pedig azok mind irányuk, mind kiindulási pontjuk szempontjából figyelmet érdemelnek: Csuka Jánosé a Kassák-kérdéssel való összekapcsolása, Szentelekyé a Kosztolányi-jellemzése miatt.

Polémiaiak villámairól ad hírt ugyancsak Csuka János a *Szabó Dezső cezaromániája* című írásában, amikor Szabó Dezsőnek Babits Mihály elleni támadását glosszázza, s polemikus hangú Csuka Zoltánnak a *Menekülő líra* című megjegyzése is. Ebben Fábry Zoltánnak a budapesti 100% című folyóiratban megjelent, és Sebes Ernő, Mihály Ödön, Fenyő László új, az 1920-as évek végén írott verseit, „végeredményben: az egész mai magyar lírát Kassáktól – X-ig” bíráló megjegyzéseire reflektál. Fábry Zoltán tézise szerint „a líra ma: menekülés”, „a költő feladta a harcot, elárulta a harcközösség jövőjét, hitét és értelmét”. Csuka Zoltán elfogadja Fábry Zoltán látteleletét, csak éppen visszautasítja, hogy a lírikusokat vádolják a „menekülő líra” ténye miatt. Csuka a körülményeket szeretné a vádlottak padján látni, mert: „Nem a líra a hibás, nem a líra bénult meg; az egészséges emberi értelem bénult meg, és a líra, ez a finom szeizmográf ma még nagyobb és borzalmasabb földindulást jelent, mint amilyent felvetett valaha a háború előtt Ady és társainak lírája.”

Két nekrológ jelent meg a Vajdasági Írásban. Szenteleky Kornél Tóth Árpádot, Somogyi Pál Csizmadia Sándort búcsúztatta. A Tóth Árpád-nekrológot a rokon lélek fogalmazta, így hát stílusban is követni tudta a „magányosságnak, a tiszta, szépséges álmodozásoknak ezt a finom, halk szavú, szelíd szívű költőjét”. A válogatott jelzők a lírát csalják elő, és az szól az irodalomtörténeti ítélet pontosságából és hibátlanságából is. Csizmadia Sándor felett a vajdasági proletárköltő mintegy osztályítéletet tart, amikor búcsúztatóját a magyar szocialista líra nagy egyénisé-

gének politikai renegátsága felemlegetésével kezdte és végezte. A tömör pályaképnek is ez van középpontjában, amelynek lényeges téziseit a magyar irodalomtörténetírás legfeljebb árnyalta, a lényeges megállapításokat nem vonta kétségbe az elmúlt fél évszázad során sem.

A könyvismertetésekben nem lehet felfedezni különösebb szerkesztői elképzelést. Kitetszik például, hogy a legszorgalmasabb kritikusa a folyóiratnak Gergely Boriska volt, aki viszonylag a legtöbb könyvkritikát írta, s aki a legértékesebb könyvről és írókról mondta el ismertetőjét (Kodolányi János, Kassák Lajos, Illyés Gyula, Szabó Lőrinc), s hogy hangsúlyozott figyelemmel kísérték Gergely Sándor és Kodolányi János munkásságát. Kodolányi Jánosnak két könyvét ismertette a Vajdasági Írás, a *Börtön* és a *Futótűz* című köteteket, a pécsi Várkonyi Nándor tollából pedig íróportréja jelenik meg, akárcsak Kassák Lajosnak is. Általában 1928–1929-es keltezésű könyveket mutat be a folyóirat, de talán jellemző lehet, hogy éppen a két kiemelt írótól választanak korábbi munkát is: Gergely Sándor *Hidat vernek* című műve ugyanis 1927-ben, Kodolányi János *A börtön* című regénye pedig 1925-ben jelent meg. Ám amennyire nem meglepő, hogy mégsem Gergely Boriska, hanem Szenteleky Kornél az értő és jellemző tudó kritikus, annyira problematikus is például Szenteleky kritikája Móricz Zsigmond *Úri muri* című regényéről a „turáni átok” emlegetése miatt. A magyarázat kézenfekvő: a Taine fogalomvilágában mozgó irodalompolitikus és esztéta itt alkalmazza a „faj”-nak ezt a különben a „helyi színek elméletében” háttérben maradt kategóriáját. E kategória jelenléte ellenére is vannak jó és pontos megfigyelései, így a regény „félelmetes clair-obscur”-je kapcsán. Ezt a Móricz-irodalomnak ötven esztendő távlatából is becsülnie kell, akárcsak Tamás Istvánnak azt a megállapítását Déry Tibor *Ébredjétek fel* című szürrealista programregényével kapcsolatban, hogy ez a kis regény „abszolút költői értékű munka”.

A könyvkritikák jelzései szerint a Vajdasági Írás ha nem is lobogtatta fennen az avantgarde irodalmi programok egyikének zászlaját sem, nem zárkózott el ismertetése és becsülő bemutatása-értékelése elől sem. A „szociális tendenciájú” művekről szóló bírálatok pedig azt mutatják, hogy a folyóirat (és kritikusai) a társadalmi jelenségek boncolásával foglalkozó irodalomnak nagy jelentőséget tulajdonított, azt értékelte és rokonszenvvel ismertette. A könyvismertetők egy-egy megjegyzése mutatja, hogy a magyarországi irodalmi viszonyok bírálatától sem zárkózott el a Vajdasági Írás. Tamás István Mária Béla versekötönyvéről szóló

cikkét a következőkkel zárja: „Könyvét agyonhallgatják, verseit nem közlik. Ez így divat ma Pesten, ahol csak a napilapok kikiáltott házi költői tudnak úgy-ahogy érvényesülni.”

A romániai és a csehszlovákiai magyar irodalom is majdnem kizárólag a könyvkritikákban volt jelen az Új arcú magyarok című rovaton kívül a Vajdasági Írásban. A csehszlovákiai Tamás Lajosnak jelent meg csupán egy összefoglaló írása a „szlovenszkói és ruszinszkói magyar irodalomról”, de az erdélyről ilyen típusú írás nem jelent meg. Fekete Lajosnak Benedek Elekről szóló kis írása (*A kidőlt magyar mese*) nekrológ. A folyóirat irányáról a csehszlovákiai és a romániai magyar irodalommal kapcsolatos „figyelőjének” jellegéről messzemenő következtetéseket nem lehet levonni a megjelent kritikák alapján. Mert ha elfogadható magyarázatát találhatnánk Szántó György folyóiratbeli népszerűségének, ezt nem tudnánk megtenni Tamás Lajos jelenlétével kapcsolatosan. Tanulságos egyúttal Fekete Lajosnak a Györy Dezső írói magatartását bíráló és Dsida Jenő „igaz költőiségét” dicséző kritikái megközelítésmódja, de Csuka Zoltán lelkes hangja is, amellyel Markovits Rodion *Szibériai garnizon* című regényét köszönti, s benne az elkötelezett íróit üdvözli.

A Vajdasági Írás legszegényesebb „figyelője” a délszláv irodalmak iránti érdeklődéssel kapcsolatos. Itt valóban magára maradt a szerkesztő, hiába ajánlgatta Debreczeny Józsefnek Gustav Krklec akkor új verseskönyvét, az *Izlet u nebot*. Rade Drainac elbeszéléseiről éppentúgy neki kell könyvkritikát írnia, mint ahogy Ivo Vojnovićot is neki kell búcsúztatnia. Mladen Leskovac belgrádi levelei a sokoldalú tájékozódáshoz csak segíthették az olvasót, kielégíteni már nem tudták, mint ahogy Kemény István két budapesti levele sem vállalhatta ezt magyarországi viszonylatban, noha kísérletként ezek a belgrádi és budapesti levelek nagyon fontosak és figyelmet érdemlőek voltak.

A világirodalom inkább glosszákbán volt jelen a Vajdasági Írásban, főképp Aszlányi Dezső szorgalmának köszönhetően. Csuka Zoltán Zoscenkót és Remarque-ot olvasott, Farkas Geiza pedig a folyóirat legkiemelkedőbb világirodalmi tárgyú esszéjét írta meg John Ruskinról, egy róla készült könyv ismertetése ürügyén, *Egy szép élet tragédiája* cím alatt. Az ilyen típusú írások természetesen nem a lapot jellemzik, ahol megjelentek, hanem az írókat, akik a bírálatot írta. Nem kereshetjük hát ezekben a glosszákbán és kritikákban sem az irodalompolitikai elvek érvényesülését, sem a szerkesztői politika megnyilvánulását.

A közérdekű, főképpen ideológiai jellegű témák kapcsán is

elsősorban a világirodalmiakról elmondottakat lehet megismételni. A Vajdasági Írás „korának”, az 1928–1929-es esztendőknél egyes fő világgkérdései jelen vannak a folyóiratban, de nem akadtak olyan ideológusok, filozófusok és művelődésszociológusok, akik kellő nyomatékkal szóltak volna politikai, társadalmi, történelmi, eszmei és esztétikai kérdésekhez. Wollák Gyula több részletet is közlött *Műveltség és álműveltség*, akkor megjelenés előtt álló „kultúrfilozófiai munkájából”. Friedmann Aurél pedig a fasizmus nyomába szegődött több ízben is. Eszmetörténeti szempontból kétségtelenül jelentőséggel bírnak ezek az olasz fasizmussal foglalkozó, antifasiszta irányultságú írások. Nem véletlenül érdekli Szenteleky Kornélt is Friedmann Aurél (a levelezésben Ernő) publicisztikája, miként azt levelezéséből meg lehet ítélni. Friedmann Aurél jól értesült, a fasizmus térhódítását aggódó figyelemmel kísérő egyéniség volt. Már a második számban beszámol két – fasiszta és antifasiszta – olasz kiállításról; fényes volt az egyik, szerény, ám annál hatásosabb a másik. „A Severin Strasse-i kiállítás (itt az antifasiszta kiállítás volt látható) érdekes és tragikus történeteket tud mesélni szerkesztőségek szétrombolásáról, szerkesztők elítéléséről, meggyőződésüket hirdető újságírók kálváriájáról. A dicsőséges forradalom igen barbár eszközökkel egyengette a talajt, az osztatlan és spontán lelkesevésnek hátborzongató kulisszatitkai vannak. Így beszél Friedmann, s megemlíti, hogy látható ezen az antifasiszta kiállításon Mussolininak az Avanti-val kapcsolatos fenyegető levele is: „Utoljára figyelmeztetem Önt – írta Mussolini – az Avanti című szocialista lap szemtelen magatartására...” Ez még mind semmi – mondja a Vajdasági Írás cikkírója, mert a „legsivárabb képeket akkor nyerjük, amidőn a fasiszták cselekszenek...” Friedmann Aurél egy hosszabb tanulmányorozatot ígér, amelyben szemügyre venné a fasiszta államelvét, államberendezést és törvényeket, azután a fasiszta gazdasági programot, valamint a fasiszta mozgalom történetét. Azt is előrebocsájtotta, hogy a „mozgalom teoretikus és praktikus kritikáját” akarja adni. Mindenképpen érdekesnek látszik, hogy a szerző a fasizmus lényegét államelméletében véli megragadhatónak, ugyanis az állam metafizikus felfogása bizonygathatja csak a diktatúra szükségességét és jogosságát, ami végül is azt tette, hogy a „fasiszta államelv a diktatúra teóriája lett”. Friedmann Aurél második írásában a fasiszta állam „közjogi vázát” adta, a „törvények alkotta leplet” lebontotta fel.

Friedmann Aurél tanulmányai mellett háttérbe szorul mind Aszlányi Dezső Walther Rathenauról, a kapitalizmusnak német

profétájáról frott cikke, mint Guttmann Simonnak Max Nordau drámájáról készült beszámolója. László Ferencnek a néma és beszélő filmmel kapcsolatos cikke elsősorban a gyors reagálást dokumentálhatja, de nem mondhatunk mást Szabady Jenőnek az operetről szóló glosszájáról sem.

A Vajdasági Írás egyik legtekintélyesebb munkatársa kétség-telenül Farkas Geiza volt. Az 1920-as évek végén már nem a szociológus mutatja magát, hanem a lélekbúvár. Pszichológia iránti érdeklődése az I. világháború idején ébredt fel: akkor a háborúnak az emberi pszichére gyakorolt hatását vizsgálta, de 1916-ban, a Társadalomtudományi Könyvtár oly tekintélyes sorozatában megjelent szociológiai alapvetésének a címében is ott van már érdeklődésének új iránya: *Az emberi csoportok lélektana*. Hogy valójában a társadalompszichológia érdekelte, azt 1925-ben Becskereken megjelent *A társadalmi lélektan köréből* című, három előadását tartalmazó füzeté bizonyítja. A Vajdasági Írás *Kamadzdrámák* című tanulmányát közli (amit különnyomatban is közzétesz a folyóirat), amely más, ennek szomszédságában megjelent tanulmányával, így a szerelemről szólóval és a megfélemlített gyerekekről írottal együtt Farkas Geiza lélektani érdeklődésének utolsó szakaszát képezi. Tetszés-esztétikája sem nélkülözi természetesen a lélektani vonatkozásokat, de ez a műve a Vajdasági Írás keretein kívül esik.

A képzőművészetek, bár a szerkesztőnek állandó az érdeklődése a képzőművészetek esztétikai és történeti kérdései iránt, alig vannak jelen a folyóiratban. Szántó György hosszabb tanulmánya a modern grafikáról, két kiállításkritika (Kara Mihály szabadkai és Petar Dobrović belgrádi tárlatáról jelent meg beszámoló), egy könyvbírálat (Balázs G. Árpád Ady-mappájáról) és Szenteleky Kornél centenáriumi írása a becsei születésű Than Mórról – ennyi mindössze, amit fel lehet említeni, hozzáátve még azokat a sorokat, amelyeket Mladen Leskovac második belgrádi levelében Sava Šumanović kiállításáról és harmadik levelében Vasa Pomorišacról olvashatunk. A szegényes képről alkotott benyomásunkat a közölt metszetek sem árnyalják, noha ízléstörténeti szempontból kétségtelenül érdekesekek, főleg Balázs G. Árpád és az analógiát sugalló erdélyi Nagy Imre műveinek reprodukciói.

Ez a summája tehát a jugoszláviai magyar irodalom első nagy szellemi erőpróbájának: lehetőségeit kétségtelenül felvillantotta, még ha jelentősebb mértékben már nem futotta erejéből kama-toztatni is. Ami a Vajdasági Írás megszűnte után következett, az már a megosztottság jegyében született, nézzük akár a napilapok

közölte irodalmat, akár, pedig az 1930-as évek két, hosszabb életű folyóiratát, a Kalangyát és a Hidat. Ezek munkatársait Senteleky Kornélnak a Vajdasági Írásban még sikerült együtt szerepeltetnie.

Bori Imre

A KIADÁSRÓL

Válogatásunk a Vajdasági Írás „vajdasági” jellegű közleményeit tartalmazza elsősorban. Terjedelmi okokból mellőztük az Új arcú magyarok rovatban megjelent szövegeket, de nem vettük fel Szenteleky Kornél terjedelmes drámáját, se Somogyi Pál *Egy nap* című hosszabb versét. Az előbbivel kapcsolatban egy majdani Szenteleky kiadásra számítottunk, az utóbbit pedig nemrégiben tettük közzé a *Márciusi zsoltár* című antológiánkban (Újvidék, 1973), de olvasható az *El nem taposható csillagok* című antológia 1979-es kiadásában is. Eltekintettünk a jobboldalivá lett írók műveinek közlésétől is. A folyóirat teljes anyagáról Pastyik László repertóriumuma amúgy is tájékoztatja az érdeklődőket.

B. I.